

Påvirker sosial kapital kommunale styringsprestasjoner?

Høgskolen i Buskerud og Vestfold
Handelshøyskolen og fakultet for samfunnsvitenskap

MASTEROPPGAVE
TVERRFAGLIG MASTER I SAMFUNNSVITENSKAP

Tor Erik Nyberg

Mai 2014

Sammendrag

Denne oppgaven spør om den sosiale kapitalen blant en kommunes innbyggere påvirker den kommunale styringsprestasjonen. Oppgaven konseptualiserer sosial kapital som sosiale nettverk, tillit og normer. Styringsprestasjoner forstås som effektiviteten i den kommunale velferdsproduksjonen. Siden det er knyttet utfordringer til operasjonaliseringen av begge konsepter, benyttes multippel operasjonalisme. Til sammen er det gjennomført seks analyser.

To av analysene gir en svak støtte til Robert Putnams sosial kapital-teorier. Det er tegn på at frivillig arbeid og lokalvalgdeltakelse påvirker styringsprestasjonen positivt, altså at sosiale nettverk og demokratisk deltagelse er positivt for den kommunale velferdsproduksjonen. Som antatt er kommunale inntekter den viktigste forklaringsfaktoren for styringsprestasjonen.

Hovedbildet er likevel at sosial kapital har liten eller ingen effekt på styringsprestasjonen i de norske kommunene. Det betyr ikke nødvendigvis at sosial kapital er uviktig. I diskusjonen foreslår jeg at betydningen av sosial kapital er høyst kontekstavhengig. Driften av norske kommuner er sannsynligvis relativt standardisert, og det opereres under et strengt statlig regelverk. Samtidig er det generelle sosial kapital-nivået høyt blant den norske befolkningen sammenlignet med andre land. I en slik kontekst kan det tenkes at sosial kapital har uttømt sin rolle når den ses i sammenheng med den kommunale styringsprestasjonen.

Abstract

This thesis asks if the level of social capital among citizens in Norwegian municipalities affects the local government performance. The thesis conceptualizes social capital as social networks, trust and norms. Government performance is understood as the efficiency in the local welfare service production. Since the operationalization of both concepts is complex, the thesis has used a multiple operationalization scheme. In sum, six analyses have been conducted.

Two of the analyses yield a slight support to Robert Putnam's social capital theories. There are signs that volunteer activities and local election turnouts affect the government performance positively. In other words, that social networks and democratic participation positively affects the local governments' service production. As assumed, the government income is the most important performance indicator.

Still, the main picture is that social capital has little, or none, effect on government performance in the Norwegian municipalities. That does not necessarily imply that social capital is unimportant. Rather, I suggest that social capital's significance for government performance is highly context dependent. The operation of Norwegian municipalities is most likely relatively standardized, and they are run according to strict national laws and regulations. In addition, the level of social capital in Norway is high compared to other countries. In such a context, it is plausible that social capital has exhausted its significance when seen in relation to the local government performance.

Førord

Jeg vil benytte anledningen til å takke min veileder Jens B. Grøgaard for uvurderlige råd, kommentarer og innspill gjennom hele prosessen. Videre vil jeg takke Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring (NOVA) ved Marijke Veenstra og Gøril Kvamme Løset for innspill til oppgaven og for tilgjengeliggjøring av LOGG-datasettet.

Samtidig vil jeg understreke at de feil og mangler som måtte hefte ved oppgaven utelukkende er mitt eget ansvar.

Tønsberg, 27. april 2014

Tor Erik Nyberg

Innholdsfortegnelse

Sammendrag	1
Abstract	2
Forord.....	3
1. Introduksjon	6
1.1. Problemstilling og vitenskapelig interesse.....	7
1.2. Metode	8
1.3. Disposisjon.....	8
1.4. Avgrensninger.....	9
2. Teori	11
2.1. Sosial kapital – tre hovedretninger	11
2.2. Sosiale nettverk, tillit og normer.....	20
2.3. Relevant litteratur: sosial kapital og styringsprestasjoner	27
2.4. Mekanismer – hvorfor påvirker sosial kapital offentlige styringsprestasjoner?	30
2.5. Offentlige styringsprestasjoner	31
2.6. Delkonklusjon	33
3. Metode	34
3.1. Generelt om validitet.....	34
3.2. Operasjonalisering	36
3.3. Statistiske metoder	47
3.4. Alternative metoder	51
3.5. Delkonklusjon	53
4. Tilrettelegging, beskrivelse og preliminnære analyser av datasettene.....	54
4.1. Tilrettelegging av LOGG	54
4.2. Tilrettelegging av Innbyggerundersøkelsen 2009.....	59
4.3. Tilrettelegging av Innbyggerundersøkelsen 2012.....	60
4.4. Forhold mellom de ulike operasjonaliseringer	62
4.5. Forholdet mellom kontrollvariabler og sosial kapital.....	64
4.6. Delkonklusjon	67
5. Analyse	68
5.1. Analyse 1: LOGG og Produksjonsindeksen	68
5.2. Analyse 2-5: subjektive operasjonaliseringer	72
5.3. Analyse 6: Valgoppslutning og produksjonsindeksen	72
5.4. Oppsummering av resultater	74
5.5. Delkonklusjon	75
6. Diskusjon	77
6.1. Testresultater.....	77
6.2. Multioperasjonalisme og tidligere funn	79
6.3. Har oppgaven besvart forskningsspørsmålet?	80
6.4. Implikasjoner	83
6.5. Delkonklusjon	83
7. Konklusjon.....	85
7.1. Forslag til videre forskning	86

Referanser	87
Vedlegg	92

Tabeller

Tabell 1: Forskningsspørsmål og hypoteser	36
Tabell 2: Datasett	37
Tabell 3: Oversikt hovedanalyser	39
Tabell 4: Variabler i LOGG	44
Tabell 5: Kontrollvariabler	46
Tabell 6: Statistisk beskrivelse av LOGG-variablene som inngår i prinsipalkomponentanalysen.....	55
Tabell 7: Ortogonal prinsipalkomponentanalyse (varimax)	56
Tabell 8: Korrelasjoner mellom enkeltspørsmål og komponenter (Pearsons R)	57
Tabell 9: Beskrivende statistikk for sosial kapital fra LOGG.....	58
Tabell 10: Beskrivende statistikk for sosial kapital fra LOGG filtrert på kommunalt ansatte	59
Tabell 11: Lineær regresjon med subjektive styringsprestasjoner 2009 som uavhengig variabel	59
Tabell 12: Beskrivende statistikk for subjektive styringsprestasjoner 2009.....	60
Tabell 13: Lineær regresjon med subjektive styringsprestasjoner 2012 som uavhengig variabel	61
Tabell 14: Beskrivende statistikk for subjektive styringsprestasjoner 2012.....	61
Tabell 15: Korrelasjoner mellom ulike operasjonaliseringer av sosial kapital.....	63
Tabell 16: Korrelasjoner mellom ulike operasjonaliseringer av styringsprestasjoner	63
Tabell 17: Lineær regresjon for sosial kapital og kontrollvariabler. Standardiserte koeffisienter med t-verdier i parentes.	65
Tabell 18: Lineære regresjoner for LOGG-variabler med objektive styringsprestasjoner som avhengig variabel. Standardiserte koeffisienter med t-verdi i parentes. Modell 1.	69
Tabell 19: Lineære regresjoner for LOGG-variabler med objektive styringsprestasjoner som avhengig variabel. Standardiserte koeffisienter med t-verdi i parentes. Modell 2 og 3. .	71
Tabell 20: Paneldatanalyse med objektive styringsprestasjoner som avhengig variabel. Estimerte koeffisienter med t-verdier i parentes.	73
Tabell 21: Oppsummerte analyseresultater.....	75

1. Introduksjon

Sosial kapital har i økende grad fått oppmerksomhet innenfor akademien. Dette skyldes ikke minst Robert Putnams vidt diskuterte *Bowling Alone* (Putnam, 2001a), som kommer inn på de negative samfunnsmessige konsekvensene av at individers sosiale nettverk og generelle tillit tilsynelatende forringes i USA. Putnam (2001a, s. 19) definerer sosial kapital som "connections among individuals - social networks and the norms of reciprocity and trustworthiness that arise from them." Ut fra en slik, eller lignende forståelse, har forskere med ulik bakgrunn sett på om variasjoner i sosial kapital blant individer påvirker andre individuelle eller samfunnsmessige forhold. Eksempelvis er det innenfor Pierre Bourdieus tradisjon fokusert på samhandlingen mellom sosial, kulturell og økonomisk kapital, mens James Coleman har interessert seg for sosial kapitalens innvirkning på utdanningsprestasjoner (Bourdieu, 1986; Coleman, 1988). Med Putnam ble det imidlertid økt interesse for den sosiale kapitalens samfunnsmessige konsekvenser (Portes, 1998, 2000), noe som er fokus i denne oppgaven.

Jeg vil i oppgaven se nærmere på et spesifikt emne i denne tradisjonen: forholdet mellom sosial kapital og offentlige styringsprestasjoner¹. Det er flere mekanismer – i Elsters (1989) forstand - som kan forklare at sosial kapital påvirker den offentlige styringsprestasjoner. Boix og Posner (1998) foreslår for det første at politikere som holdes ansvarlig overfor aktive interesseorganisasjoner og samfunnsengasjerte innbyggere vil yte mer. For det andre, foreslås det at implementering av regler, reguleringer og offentlige ordninger er enklere i samfunn der folk har tillit til at også medborgere samarbeider med myndighetene, ved at kostnadene til kontroll blir mindre. For det tredje, foreslås det at nettverkene i samfunn med høy sosial kapital gjør at innbyggerne i større grad setter samfunnets interesser opp mot individuelle interesser. For det fjerde, foreslås det at høy sosial kapital kan gjøre samarbeidet mellom byråkrater bedre, hindre opportunistisk atferd, og på den måten være positivt for styringsprestasjonen.

Mye av denne litteraturen er fortsatt på teori- og hypotesestadiet, spesielt hva gjelder spørsmålet om mekanismer. Men flere studier har funnet positiv samvariasjon mellom sosial kapital og offentlige styringsprestasjoner både mellom ulike land (Bjørnskov, 2009; Delhey,

¹ Kjent som "government performance" i den engelske litteraturen.

² Se Wilkinson og Pickett (2010) for et psykososialt perspektiv på forholdet mellom ulikhet og helse. Arbeidet er imidlertid imøtegått (Snowden, 2010). Se eventuelt også Elstad og Dahl (2009).

2005; Fukuyama, 1996; Rothstein & Uslaner, 2011) og mellom lokale forvaltningsnivåer i samme land (Andrews, 2010, 2011; Coffe & Geys, 2005; Knack, 2002; Putnam, 1993; Rice, 2001). Slike resultater har styrket troen på at sosial kapital påvirker den offentlige styringsprestasjonen.

1.1. Problemstilling og vitenskapelig interesse

I oppgaven vil jeg se nærmere på om sosial kapital har betydning for kommunale styringsprestasjoner i Norge. Norske kommuner er interessante studieobjekter fordi det er en viss variasjon i hvordan velferdstjenestene produseres, noe som reflekteres i tjenestenes effektivitet (Borge, Falch, & Tovmo, 2008). Videre mener 54 prosent av befolkningen i Norge at kommunen er det forvaltningsnivået som har størst innvirkningen på deres hverdag (Statistisk Sentralbyrå, 2010). Samtidig tyder mye på at den sosiale kapitalen blant ulike kommuners innbyggere varierer (se f.eks. Ivarsflaten & Strømsnes, 2011). Jeg vil derfor stille følgende forskningsspørsmål:

Påvirker den sosiale kapitalen blant en kommunes innbyggere den kommunale styringsprestasjonen?

Et slikt spørsmål legger opp til en stor forskningsmessig utfordring. Denne består blant annet av operasjonaliseringsproblemer knyttet til både sosial kapital og styringsprestasjoner. Likevel er det av flere grunner viktig å stille spørsmålet. En grunn er at spørsmålet ikke tidligere er stilt direkte i norsk kontekst. Resultatet av studien vil derfor kunne gi både teoretiske og empiriske implikasjoner for sosial kapital-tradisjonen, spesielt hva gjelder tidligere resultatets eksterne validitet; altså muligheten til å generalisere. En annen grunn er at det i samfunnsvitenskapen alltid er av interesse å stille spørsmål ved forhold som ikke umiddelbart er åpenbare (Merton, 1968, s. 122). En tredje grunn er at funn vil være av interesse utover sosiologifaget, for eksempel som innspill til debatter om kommuneøkonomi, kommunestruktur og tjenesteproduksjon. Med andre ord, har temaet politisk relevans.

Samtidig vil jeg presisere at de fleste liknende studier finner at det er offentlige organers inntekter som best forklarer styringsprestasjonen. Derfor konsentrerer forskningsspørsmålet seg først og fremst om hvorvidt sosial kapital *påvirker* styringsprestasjonen, mens selve forskningsopplegget vil være fleksibelt nok til å avdekke om, og eventuelt i hvor stor grad

sammenlignet med andre variabler, sosial kapital påvirker den kommunale styringsprestasjonen.

1.2. Metode

Det er meg bekjent ingen norske studier som stiller det ovenstående forskningsspørsmålet. Et hovedmål med denne oppgaven er derfor å bekrefte eller avkrefte om det eksisterer en signifikant sammenheng mellom sosial kapital og styringsprestasjoner i norske kommuner, og eventuelt hvor viktig denne påvirkningen er. Kvantitativ analyse er best egnet til å teste forholdet mellom variabler over et større antall observasjoner. Jeg vil derfor benytte statistisk analyse av tverrsnittsdata på kommunenivå og aggregerte individdata for å besvare forskningsspørsmålet. En egen innsamling av slikt materiale vil være for kostbart og tidkrevende. Derfor vil jeg benytte eksisterende datasett.

Operasjonaliseringen av sosial kapital og styringsprestasjoner er ikke godt etablert i litteraturen. På grunn av både fordeler og ulemper knyttet til ulike datasett, vil jeg i oppgaven benytte såkalt multippel operasjonalisme. Det vil si at de ulike konseptene operasjonaliseres på flere måter, og samvariasjonen testes. Sosial kapital operasjonaliseres dermed med både valgoppslutning, et ofte brukt mål i litteraturen, og ved hjelp av større spørreundersøkelser som stiller mer konkrete spørsmål knyttet til sosial kapital. Den kommunale styringsprestasjonen operasjonaliseres både objektivt, på bakgrunn av økonomiske indikatorer, og subjektivt ved hjelp av innbyggerundersøkelser. Med dette forskningsopplegget reduseres faren for å trekke feil konklusjoner. Samtidig vil oppgaven problematisere og kaste lys over de utfordringer forskningsfeltet har i forbindelse med operasjonaliseringen av sosial kapital.

1.3. Disposisjon

Etter innledningen som introduserer tema, forskningsspørsmål, metode og disposisjon, vil *teorikapittelet* definere og problematisere sosial kapital. Deretter gjennomgås litteratur som direkte omhandler forholdet mellom sosial kapital og styringsprestasjoner, for så å definere og problematisere sistnevnte konsept. I løpet av kapittelet vil jeg fremsette hypoteser som kan kaste lys over forskningsspørsmålet.

I *metodekapittelet* beskrives de validitetskriterier som er relevante for oppgaven. Deretter introduseres de datasett og variabler som benyttes i analysen. Så redegjøres det for de statistiske metodene som benyttes i oppgaven: aggregering, prinsipalkomponentanalyse, multipl linear regresjon og hierarkisk linear modell. Til slutt pekes det på svakheter ved den valgte metoden samtidig som alternative metoder drøftes.

Siden det brukes ulike datasett i oppgaven, skilles *tilretteleggelsen og preliminære analyser av datasettene* ut i et eget kapittel. Dette bidrar trolig til at oppgaven blir mer ryddig og leservennlig. Samtidig vil dette kapittelet være særlig interessant for lesere som er opptatt av de utfordringer som er knyttet til operasjonalisering av sosial kapital.

I *analysekapittelet* testes hypotesene ved hjelp av de datasett og metoder som er beskrevet i tidligere kapitler. Resultatene kommenteres kort underveis, mens analysene til slutt oppsummeres i lys av de fremsatte hypotesene.

I *diskusjonen* drøftes analyseresultatene i lys av de hypoteser og teori som er fremsatt i teorikapittelet. Så vil jeg gå tilbake til forskningsspørsmålet og diskutere om dette er besvart og eventuelt fremme alternative forklaringer. Avslutningsvis pekes det på noen implikasjoner fra oppgavens funn.

I *konklusjonen* oppsummerer jeg kort oppgavens formål for så å gjennomgå oppgavens innhold og funn. Deretter foreslås temaer for videre forskning.

1.4. Avgrensninger

Gitt oppgavens omfang er det nødvendig å gjennomføre flere avgrensninger.

Forskningsspørsmålet tar opp i seg to forskningsfelt som krever en viss gjennomgang av teori og litteratur: sosial kapital og styringsprestasjoner. For ethvert forskningsfelt er det mulig å begrense seg til de arbeider som eksplisitt refererer til feltet; det er mulig å åpne opp for å se videre på litteratur som refererer til nøkkelementer i feltet, eller en kan åpne opp for å se på all litteratur med en viss relevans (Schuller, Baron, & Field, 2000, s. 1). Alternativt kan en avgrense oppgaven til å bare se på forholdet mellom sosial kapital og styringsprestasjoner.

Jeg vil fortrinnsvis begrense meg til de arbeider som eksplisitt refererer til sosial kapital, men vil i noen tilfeller trekke inn annen relevant litteratur. Videre vil jeg tilnærme meg konseptet styringsprestasjon fra sosial kapital-perspektivet, altså hovedsakelig på bakgrunn av gjennomgangen av litteraturen som behandler forholdet mellom de to. Dette vil danne et avgrenset grunnlag for en teoretisk problematisering av styringsprestasjon-begrepet.

Metoden og analysen vil inneha klare avgrensninger i at jeg må forholde meg til allerede eksisterende datasett. Videre vil det av plasshensyn ikke være mulig å analysere alle forhold som kan tenkes å kaste lys over forskningsspørsmålet. Hypotesene fremsatt i teorikapittelet blir dermed et viktig verktøy for å avgrense studien.

2. Teori

Denne oppgaven spør om den sosiale kapitalen blant en kommunes innbyggere påvirker den kommunale styringsprestasjonen. Dette kapitlet vil først definere og problematisere konseptet sosial kapital. Dette gjøres med utgangspunkt i tre hovedretninger representert ved Pierre Bourdieu, James Coleman og Robert Putnam, hvorav sistnevnte trekkes frem som mest relevant for å besvare forskningsspørsmålet. I forbindelse med dette vil noen vitenskapsteoretiske utfordringer knyttet til funksjonalisme trekkes frem, før jeg kommer nærmere inn på hovedbestanddelene i sosial kapital-konseptet: nettverk, tillit og normer.

Deretter gjennomgås litteratur som omhandler forholdet mellom sosial kapital og styringsprestasjoner. Gitt behov for avgrensning av oppgaven, lar jeg denne litteraturen danne grunnlag for konseptualisering og problematisering av offentlige styringsprestasjoner. I løpet av disse delene vil jeg fremsette hypoteser som kan kaste lys over forskningsspørsmålet.

2.1. Sosial kapital – tre hovedretninger

I vitenskapsteoretiske analyser identifiseres det vanligvis tre hovedretninger representert ved den franske forskeren Pierre Bourdieu samt amerikanerne James Coleman og Robert Putnam (se f.eks. Portes, 1998; Schuller et al., 2000). I det følgende vil jeg gi en kort introduksjon til disse retningene og forsøke å tydeliggjøre deres eventuelle relevans for denne oppgavens forskningsspørsmål.

Pierre Bourdieu. I begynnelsen av sin vidt refererte artikkel *The Forms of Capital* slår Bourdieu (1986) fast at den sosiale verden er akkumulert historie. Dette er inngangen til et premiss som deles av alle sosial kapital-forskere: kapitaldelen av konseptet understreker at sosial kapital, i likhet med økonomisk eller human kapital, er noe som kan akkumuleres og konverteres til andre former for kapital.

Bourdieu (1986, s. 51) definerer sosial kapital som

the aggregate of the actual or potential resources which are linked to possession of a durable network of more or less institutionalized relationships – or in other words, to membership in a group – which provides each of its members with the backing of the

collectivity-owned capital, a "credential" which entitles them to credit, in the various senses of the word.

Bourdieu ser dermed sosial kapital som kollektive ressurser. Disse utgår fra varige sosiale nettverk. Medlemskap i slike nettverk gir aktørene et "kredittbevis" for å benytte seg av ressursene som ligger i gruppen. Slike nettverk kan ifølge Bourdieu ha sin basis i flere former, eksempelvis ved felles tilknytning til institusjoner, det være seg utdanningsinstitusjoner eller nedarvet aristokrati. Videre kan de være erkjente eller uerkjente av aktørene selv. Felles for nettverkene er at de for den enkelte aktør utgjør en multipliserende effekt på ens egen kapital ved at en i tillegg kan mobilisere andres kapital. En konsekvens av en slik påstand er at den samlede ressursen for slike grupper er større enn summen av de enkelte aktørers ressurser.

Bourdieu kritiseres kanskje rettmessig for å ikke ha adressert sosial kapital-konseptet tilstrekkelig (Schuller et al., 2000). Det må ses i sammenheng med at den sosiale kapitalen bare er én av flere kapitaler Bourdieu benytter i sine klasseanalyser. I *The Forms of Capital* ser Bourdieu for seg at sosial kapital multipliserer den økonomiske og kulturelle kapitalen. Dette bringer en høy grad av usikkerhet og uoversiktighet inn i økonomiske og sosiale transaksjoner og kan dermed anses som en kritikk av rasjonelle teorier (Bourdieu, 1986, s. 54-55; Portes, 1998). Det er nettopp konflikt- og klasseanalyse som er Bourdieus hovedanliggende (Aakvaag, 2008, s. 148). Innenfor Bourdieus tradisjon brukes følgelig begrepet hovedsakelig i sammenheng med studier av sosialt hierarki og reproduksjon (se også Hansen & Engelstad, 2010).

Bourdieus arbeid på sosial kapital anses hovedsakelig for å være individsentrert, i den betydning at analysenivået er på mikronivå (Wall, Ferazzi, & Schryer, 1998; Wollebæk & Bock Seggaard, 2011a). For Bourdieu er derfor sosial kapital først og fremst en ressurs for individer. Som nevnt, er likevel sosial kapital en kollektiv ressurs – kanskje større enn et enkelt aggregat – når enkeltindivider benytter seg av ressursene til rådighet i nettverket. Samtidig skriver Bourdieu (1986, s. 53) eksplisitt at en gruppe, slik som en nasjon, kan delegere til en leder å snakke og handle på vegne av gruppen og dermed disponere gruppens sosiale kapital. Slik sett er Bourdieus teori relevant for oppgaven. Men som en del andre av Bourdieus betraktninger rundt sosial kapital, blir heller ikke dette videreutviklet.

Jeg anser Bourdieus perspektiver som relevante, men likevel mindre fruktbare for operasjonaliseringen i denne oppgaven. Betraktningene rundt akkumulasjon, multiplikasjon

og transformering av kapital er relevante for teoretiseringen av sosial kapital. Likeledes er det nyttig at Bourdieu anser sosial kapital som en kollektiv ressurs. Men denne oppgaven spør om sosial kapital påvirker kommunale institusjoner. Mens Bourdieu delvis åpner opp for et slikt syn, er rammeverket individsentrert og rettet inn mot klasseanalyse (Wall et al., 1998, s. 307-308). Sett som del av de andre former for kapital Bourdieu tar for seg, kan kanskje sosial kapital i denne konteksten best forstås som et retningsgivende begrep (Blumer, 1969). Videre tar ikke Bourdieu direkte opp spørsmål om tillit og normer slik andre sosial kapital-teoretikere gjør. Bourdieus teori egner seg derfor mindre godt til operasjonaliseringen av forskningsspørsmålet.

James Coleman. Sett bort fra Bourdieus klasseanalytiske fokus, innehar Colemans konseptualisering av sosial kapital visse likheter. I sin forskning interesserer han seg for hvordan sosial kapital muliggjør transformasjoner og overføringer fra andre typer kapitaler. Først og fremst er Coleman innenfor sosial kapital-feltet kjent for sin utdanningsforskning, hvor han viser at overføring av human kapital fra foreldre til barn avhenger av tiden som blir brukt sammen; med andre ord mengden av deres sosiale relasjoner (Coleman, 1988). Slik sett utgjør sosial kapital en mekanisme for sosial reproduksjon. Coleman viser i sin empiriske tilnærming også at barn i familier som flytter mye har større tendens til frafall i skolen. Dette forklares med at slike barn og familier har færre sosiale bånd til andre på skolen og i nærmiljøet. Generelt er Coleman opptatt av hvordan familie og venner påvirker den enkeltes sosiale kapital. Han er tydelig inspirert av Ben-Porath (1980), som tok interesse i hvordan disse sosiale institusjonene påvirker økonomiske transaksjoner.

Coleman (1988, s. 98; se også 1990, s. 302) definerer sosial kapital på følgende måte:

It is not a single entity but a variety of different entities, with two elements in common: they all consist of some aspect of social structures, and they facilitate certain actions of actors – whether persons or corporate actors – within the structure. Like other forms of capital, social capital is productive, making possible the achievement of certain ends that in its absence would not be possible.

Sosial kapital blir dermed noe som kan relateres til sosiale strukturer og som fasiliterer resultater som ikke ellers ville funnet sted. Coleman benytter en bred konseptualisering av sosial kapital, som nærmest ethvert fenomen som er et produkt av sosiale relasjoner kan relateres til. Han pådrar seg dermed kritikk for vag konseptualisering (Portes, 1998). Etter min

mening er definisjonen nærmest tautologisk fordi sosial kapitals effekt inkluderes i siste leddsetning.

Coleman har imidlertid vært mer konkret på enkelte områder. Verdien av Colemans arbeid i denne sammenheng ligger i hans betraktninger rundt hvorfor sosiale relasjoner kan være nyttige for individer. Coleman (1988) trekker frem flere funksjoner. For det første, fasiliterer sosiale relasjoner et system for tjenester og gjengjeldelser. For det andre, fungerer sosiale relasjoner som billige og lett tilgjengelige informasjonskanaler. For det tredje, er sosiale relasjoner nødvendige for å opprette, opprettholde og sanksjonere normer. Innenfor temaet sanksjonering av normer argumenterer Coleman for viktigheten av sluttede (closure) nettverk for å unngå negative eksternaliteter ved handlinger. Mekanismen her er at den som er del av et sluttet nettverk vil oppleve et sterkt sosialt press fra hele nettverket dersom en del av nettverket blir rammet av uønskede handlinger. For det fjerde, tar Coleman opp nødvendigheten av sosiale nettverk for å danne interesseorganisasjoner.

Coleman er hovedsakelig opptatt av hva sosial kapital betyr for individet, men diskuterer også positive samfunnsmessige effekter. Han nevner at sosial kapital kan være nyttig for å forstå hvordan denne bringer andre typer kapitaler sammen i organisasjoner og sosiale bevegelser for å danne endringer på systemnivå eller til fordel for individet (Coleman, 1990, s. 305). I motsetning til økonomisk og human kapital, kan også sosial kapital være en uerkjent fordel; en bieffekt, for alle som er del av strukturen hvor de sosiale transaksjonene finner sted (Coleman, 1988, s. 116-117). Coleman eksemplifiserer dette ved at et individ som velger å oppfylle forpliktelser ikke bare vil øke den andres tillit til ham selv, men bidrar til en sosial struktur hvor det er rimelig å ha tillit til at aktører overholder forpliktelser.

Selv om Coleman med sine korte betraktninger rundt sosiale bevegelser og positive samfunnsmessige bieffekter er relevante for oppgaven, er rammeverket hovedsakelig individsentrert. Dette understreker han selv i diskusjonen av kollektive goder (Coleman, 1988, s. 118). Derfor representerer heller ikke Colemans arbeider et fruktbart rammeverk som kan brukes direkte inn i denne oppgaven. Robert Putnam har imidlertid trukket mye på Coleman i sitt tidlige arbeid rundt sosial kapital.

Robert Putnam skiller seg fra de to andre teoretikerne ved at han i sine empiriske undersøkelser behandler sosial kapital som en egenskap ved samfunn som påvirker

institusjoner (Portes, 2000). I lys av ulike kritikker har Putnams definisjoner av sosial kapital utviklet seg gradvis:

- 1993: "...features of social organization, such as trust, norms, and networks, that can improve the efficiency of society by facilitating coordinated actions" (Putnam, 1993, s. 167).
- 1995: "... in short, refers to social connections and the attendant norms and trust" (Putnam, 1995, s. 665).
- 1996: "...features of social life – networks, norms, and trust – that enable participants to act together more effectively to pursue shared objectives" (Putnam, 1996, s. 34).
- 2001: "...refers to connections among individuals – social networks and the norms of reciprocity and trustworthiness that arise from them." (Putnam, 2001a, s. 19).

Det er to elementer som er verdt å merke seg i denne utviklingen. For det første, har Putnam i 2001-definisjonen fjernet seg fra det som ble kritisert for å være en tautologisk eller tilmed en funksjonalistisk definisjon (Portes, 2000). Fra å påstå at sosial kapital fasiliterer koordinerte handlinger – og dermed åpne opp for at sosial kapital defineres ved dens resultat – legger han nå ensidig vekt på sosiale nettverk, gjensidighetsnormer og tillit. For det andre, har han beveget seg bort fra benevnningen av *samfunn*. Putnam understreker på et tidspunkt at det er et empirisk spørsmål - ikke et definisjonsspørsmål – å fastslå om det er individer, grupper eller hele samfunn som drar fordel av sosial kapital (Putnam, 1995, s. 665). Slik sett åpner Putnam også opp for Bourdieus og Colemans rammeverk. Styrken i Putnams siste definisjon blir dermed at det settes klare grenser for operasjonaliseringen av sosial kapital. Sosial kapital operasjonaliseres som sosiale nettverk, tillit og gjensidighetsnormer.

Putnams viktigste bidrag til sosial kapital-feltet er de to bøkene *Making Democracy Work* (1993) og *Bowling Alone* (2001a). I *Making Democracy Work* utvikler Putnam sin konseptualisering av begrepet sosial kapital. Boken er i utgangspunktet en institusjonsstudie som spør hvorfor det er forskjeller mellom lokale styresmakters effektivitet i Nord- og Sør-Italia. På 70-tallet fikk regionene i Italia gradvis mer makt på bekostning av den sentrale regjeringen. Mens dette skal ha bidratt til positiv utvikling i alle regioner, finner Putnam indikasjoner på at de nordlige regionene "drar fra" de sørlige i eksempelvis innbyggenes tilfredshet med de regionale myndighetene (s. 54-55) og at de nordlige regionene konsekvent har vært mer effektive i sin produksjon av velferdstjenester (s. 63-82). Putnam tester ut to

hovedforklaringer. For det første, at forskjellene skyldes økonomiske faktorer. Han finner et tydelig lineært forhold mellom brutto nasjonalprodukt (BNP) og styringsprestasjon mellom nord og sør, men svak sammenheng innenfor hver region.

For det andre, tester Putnam om forskjellene skyldes det sivile samfunn, derunder samfunnsengasjement og solidaritet blant befolkningen. Han finner en sterk sammenheng mellom en samfunnsindeks bestående av antall frivillige organisasjoner, andel avislesere og valgdeltakelse i hver region og regionale styringsprestasjoner (Putnam, 1993, s. 98). Ifølge Putnam forsvinner forklaringskraften til økonomiske faktorer med denne indeksen. Et videre dykk bak forskjellene i de sivile samfunn i nord og sør viser ytterligere kontraster (s. 99-113). Mens innbyggernes kontakt med politikere i nord er færre og preget av politiske diskusjoner, er kontakten i sør hyppigere og preget av klientelisme. Fagforeningsmedlemskap er mer utbredt i nord. Innbyggere i sør føler seg mer utnyttet, alienert og mer maktesløse selv når det kontrolleres for utdanning, mens innbyggerne i nord er mer tilfredse med livet. Putnams oppsummering så langt er at innbyggerne i nord engasjerer seg i sport og frivillighet, leser aviser, engasjerer seg i og har tro på det politiske system, mens i sør er "the very concept of 'citizen' stunted." (s. 115). Her er politikk noe politikere driver med og korrupsjon er "widely regarded as the norm." Putnam trekker eksplisitte paralleller til Edward Banfields (1958) "amoraliske familisme," funn som senere er stadfestet av Almond og Verba (1965, s. 308-309).

Det er i siste kapittel av *Making Democracy Work* at Putnam konseptualiserer sosial kapital. Putnam trekker inn konseptet som svar på hvorfor det i realiteten foregår mer samarbeid mellom individer enn det spillteori (f.eks. fangenes dilemma) skulle tilsi. Putnam (1993, s. 165-167) mener at den hobbesianske løsningen med en tredjepart som håndhever av avtaler eller neo-institusjonalisme med sin institusjonsbygging, ikke fullt forklarer hvordan institusjoner oppstår eller hvorfor det er så store praktiske variasjoner i institusjoner som formelt sett er like (se også Torsvik, 2000). Snarere avhenger spørsmålet ifølge Putnam av den sosiale konteksten hvor spillene finner sted: "Voluntary cooperation is easier in a community that has inherited a substantial stock of social capital, in the forms of norms of reciprocity and networks of civic engagement" (1993, s. 167). Putnam ser for seg et samspill mellom tillit, nettverk og normer, hvor sosiale nettverk bidrar til å spre tillit gjennom rykter og fungerer som sanksjon for å opprettholde normer. Sosial kapital reduserer dermed transaksjonskostnader, noe som leder til en mer effektiv økonomi. Videre legger Putnam vekt

på at sosial kapital muliggjør dannelsen av horisontale interessenettverk som gjør innbyggere i stand til å fremme interesser ovenfor myndighetene på andre måter enn gjennom familisme og klientelisme.

Et viktig teoretisk grep fra Putnam er tesen om to sosiale ekvilibria som kan ses som en videreutvikling av sosial kapitalens *kapitalegenskaper*. Putnam (1993, s. 177-181) ser for seg at sosial kapital opererer i enten gode eller onde sirkler; med andre ord at en gitt situasjon er selvforsterkende. Et samfunn preget av høy sosial kapital vil trekke på denne ressursen for å akkumulere mer sosial kapital fordi samarbeid er normen. Motsatt, vil det være rasjonelt for innbyggerne i et samfunn å ikke samarbeide fordi mistillit er normen. Begge strategier vil gi en kompleksitetsreduksjon, men samfunn preget av mistillit er mer kostnadskrevenende (se også Luhmann, 1999, s. 125-126). De forskjellige ekvilibria i Nord- og Sør-Italia blir for Putnam dermed en viktig forklaringsfaktor for hvorfor de formelt sett like regionene har utviklet seg i ulikt tempo.

I *Bowling Alone* har Putnam (2001a) gjort mindre teoretiske justeringer, mens metodene hovedsakelig forblir de samme som i *Making Democracy Work*. Putnam ser ikke lenger sosial kapital som ensidig positivt, og dette reflekteres i definisjonen. Sosiale nettverk, tillit og normer kan være vel så viktig for å muliggjøre for eksempel terrorhandlinger (Putnam, 2001a, s. 22-24). Derfor er det ifølge Putnam viktig å ha med seg at, samtidig som det finnes grader av sosial kapital, kan det også være kvalitative forskjeller. Putnam skiller mellom brobygging (bridging) og klikkdannelse (bonding), hvorav førstnevnte har en inkluderende form mens sistnevnte preges av eksklusivitet og identitetsbygging i en homogen gruppe (Bourdieu's innfallsvinkel). Putnam vedkjenner likevel at dette skillet er vanskelig å operasjonalisere.

I boken blir Putnam noe mer utførlig når det gjelder de mekanismer som skulle tilsi at høy sosial kapital utgjør kollektive i tillegg til private goder (Putnam, 2001a, s. 288-290). For det første, gjør sterke sosiale normer og nettverk det enklere å løse felles problemer. For det andre, er det mindre behov for kostbare kontrollmekanismer i samfunn hvor det er mulig å utvise tillit og forvente at andre er pålitelige. For det tredje, mener Putnam at kontakt og kjennskap til andre mennesker gjør oss mer empatiske, slik at vi tar mer hensyn til andre. For det fjerde, fasiliterer nettverk billig og lett tilgjengelig informasjonsflyt. For det femte, mener

Putnam at sosial kapital kan gjøre folk bedre rustet til å takle traumer og andre sykdommer, noe som også gagnar f.eks. arbeidsgivere og helsevesen.²

Bowling Alone omhandler utviklingen i sosial kapital i USA. Den sentrale tesen er at sosial kapital har innvirkning på en rekke samfunnsområder. Putnam måler sosial kapital med en indeks bestående av 14 faktorer. Indeksen inkluderer engasjement i lokale organisasjoner og frivillighet ved blant annet antall møter og verv, politisk engasjement ved valgdeltakelse og politisk møtevirksomhet, uformelle nettverk ved tid brukt på venner og tillit ved holdninger basert på spørreundersøkelser. Putnam finner positive sammenhenger mellom denne indeksen og utdannings- og barneverd, lite kriminalitet, helse og demokrati. For sistnevnte argumenterer Putnam for at sosial kapital utgjør en forskjell på både hva som kommer inn og hvilke styringsprestasjoner som kommer ut av demokratiske institusjoner. Høy sosial kapital i form av sosiale nettverk gjør innbyggere bedre i stand til å artikulere sine interesser via organisasjoner, selv om det er kvalitative forskjeller på hvor smale eller brede interesser slike organisasjoner representerer (Putnam, 2001a, s. 338-341). Deltakelse i organisasjoner er i seg selv, i følge Putnam, viktig for å fostre politisk engasjement og bidrar til tillit og solidaritet mellom mennesker. Når det gjelder styringsprestasjoner, viser Putnam hovedsakelig til bevisene fra Italia-studien, men indeksen korrelerer også med tidligere styringsprestasjonsstudier mellom amerikanske stater (Putnam, 2001a, s. 346-347). Putnam utdyper ikke andre mekanismer for en slik sammenheng enn at offentlige ansatte og institusjoner også er en del av den generelle samfunnsstrukturen.

Putnam representerer en vending i sosial kapital-feltet ved at konseptet i de empiriske arbeidene behandles som en ressurs for ikke bare personer, men også for byer, stater og nasjoner (Portes, 2000). En svakhet i Putnams tidligere arbeider er at han definerte sosial kapital ved dens funksjon, noe det senere er rettet opp i. Et annet problem er at Putnams analyser ikke tar innover seg hans egne tanker om sosial kapital og ekvilibrium ved at det ikke konstrueres for eksempel vekstmodeller. Dette hefter imidlertid ved de fleste empiriske arbeider på sosial kapital, inkludert denne oppgavens analyse. Et tredje problem er at Putnam i for liten grad tar for seg de ulike mekanismene som nødvendigvis er i spill når en eksempelvis skal forklare hvorfor høy sosial kapital betyr bedre styringsprestasjoner. Jeg kommer tilbake til ulike mekanismer nedenunder.

² Se Wilkinson og Pickett (2010) for et psykososialt perspektiv på forholdet mellom ulikhet og helse. Arbeidet er imidlertid imøtegått (Snowden, 2010). Se eventuelt også Elstad og Dahl (2009).

I sum er retningen som Putnam trekker opp den mest relevante for denne oppgaven. Om teorien holder i den norske sammenhengen er derimot et empirisk spørsmål (Portes, 2000, s. 5).

Problemet funksjonalisme. Hittil i kapittelet er utfordringen med funksjonalisme og sosial kapital-teori nevnt, men ikke diskutert. Siden dette er en sentral vitenskapsteoretisk kritikk mot konseptet, er det nødvendig å kort komme inn på dette her. For enkelthets skyld forstår jeg funksjonalismen på samme måte som Elster (1982, 1994). Med funksjonalisme menes at den latente funksjonen som følger fra en institusjon eller handling, også kan forklare institusjonen eller handlingen (Elster, 1982, s. 454). Med latent funksjon, menes at konsekvensen av en institusjon eller handling verken er intendert eller anerkjent (Merton, 1968, s. 105). Det må altså foreligge og pekes på en slags tilbakekoblingsmekanisme fra konsekvens til årsak som fører til at mekanismen mellom årsak og konsekvens blir opprettholdt uten aktørenes erkjennelse. Det er, etter min mening, rimelig å opprettholde disse strenge kriteriene for hva som konstituerer en funksjonalistisk forklaring. Ellers ender en fort opp med vanlige kausale utilsiktede eller intensjonale forklaringer.

For Elster er funksjonalisme noe som hører hjemme i biologiens naturlige seleksjon. Han konkluderer langt på vei at noen slik analogi ikke finnes i samfunnsvitenskapen (Elster, 1982, s. 463). Likevel åpner han opp for at sosial seleksjon og forsterkning er funksjonalistiske mekanismer (Elster, 1989, s. 98-99). Van Parijs (1982) opprettholder også forsterkning som en viktig mekanisme i en kritikk av Elster. Da gjenstår det eventuelt å drøfte Elsters krav til å identifisere kausale mekanismer. Her velger jeg å følge Kincaids (1994, s. 425) tilnærming: i hvilken grad mekanismer kan og bør spesifiseres og utdypes avhenger av den enkelte studie, og er dermed knyttet til det fenomenet som studeres.

Det overordnede spørsmålet om hvorvidt sammenhengen mellom sosial kapital og styringsprestasjoner er funksjonalistisk, avhenger dermed av tilbakekoblingsmekanismene. Putnam (1993) antyder at det i Italia nettopp finnes slike sammenhenger når han viser at nord, med sin allerede høye sosiale kapital, bedre utnytter de mulighetene mer desentralisert styring fører med seg, fordi utgangspunktet er bedre sett fra et sivilsamfunnsperspektiv. Dette følger av ulike ekvilibria av samarbeidsvillige eller –motvillige innbyggere. Putnam refererer til dette som henholdsvis gode og onde *selvforsterkende* sirkler (Putnam, 1993, s. 177). Selv om

Putnam ikke diskuterer den funksjonalistiske utfordringen direkte, kan disse selvforsterkende sirklene tolkes som tilbakekoblingsmekanismer.³ En slik tolkning er rimelig med tanke på at systemteoretikeren og funksjonalisten Luhmann (1999) trekker frem ulike ekvilibria av tillit og mistillit nettopp med henvisning til selvforsterkende mekanismer. Jeg vil derfor ikke avvise at sammenhengen mellom sosial kapital og styringsprestasjoner kan forstås ved hjelp av funksjonalisme. Å bekrefte eller avkrefte en slik sammenheng ligger imidlertid utenfor denne oppgaven. Det viktigste å ta med seg videre i denne oppgaven, som Portes (2000, s. 4-5) argumenterer sterkt for, er at sosial kapital ikke må defineres tautologisk, altså ved konseptets effekt. Den empiriske testingen i denne oppgaven må derfor holde operasjonaliseringen av sosial kapital og offentlige styringsprestasjoner atskilt.

2.2. Sosiale nettverk, tillit og normer

Ifølge Putnams definisjon består sosial kapital av sosiale nettverk og de følgende normer og tillit som utkommer fra slike forbindelser.⁴ Som han understreker annetsteds (Putnam, 2001b, s. 124), betyr dette at tillit og normer ikke er del av definisjonen som sådan. Men for å unngå en tautologisk eller funksjonalistisk fallgrube velger jeg, i likhet med Putnam, å bruke tillit og normer som holdepunkter for operasjonaliseringen. Jeg vil her kort diskutere sosiale nettverk, tillit og normer med utgangspunkt i Putnams teori for så å supplere med andre relevante kilder. Avslutningsvis spør jeg om sosial kapital som konsept har en nytteverdi uavhengig av disse tre hovedelementene.

Sosiale nettverk. Kjernen i sosial kapital er ifølge Putnam (2001a, s. 18-19) at sosiale nettverk har egenverdi. Ifølge Putnams 2001-definisjon refererer sosial kapital til nettopp sosiale nettverk og benevningene brukes ofte om hverandre. Jeg forsøker å unngå en slik sammenblanding i denne oppgaven ved å forstå sosiale nettverk som relasjoner mellom to eller flere individer, mens man i den ”putnamske” sosiale kapital er opptatt av effektene av kvalitative og kvantitative aspekter ved slike nettverk.

Flere sosiale nettverksteoretikere er opptatt av å fremme en relasjonell epistemologi som alternativ til individualistiske eller strukturelle teorier. Emirbayer (1997, s. 187) argumenterer

³ En alternativ tolkning er at man tenker seg effektene som en tidssekvens etter for eksempel bytteteori (se f.eks. Homans, 1994).

⁴ Se Halpern (2005) for et rammeverk som ligner Putnam i sin operasjonalisering, men som tar teoretisk utgangspunkt i normer.

at "the very terms or units involved in a transaction derive their meaning, significance, and identity from the (changing) functional roles they play within that transaction". Altså er det interaksjonen som gir det vi kjenner som mikro- og makronivå mening, og denne interaksjonen i seg selv bør anerkjennes teoretisk. Granovetter (1985) eksemplifiserer ved at verken institusjoner eller generell moral fullt ut forklarer hvorfor folk velger å utvise tillit til ukjente. Ofte er det informasjon fra en felles kontakt i det sosiale nettverket som er avgjørende. Slik informasjon er billig, mer detaljert, og nettverket i seg selv innehar sanksjonsmuligheter og kan være normskapende.

Sterke og svake bånd, som også Putnam er opptatt av (se s. 17, denne oppgaven), er av stor interesse for nettverksteoretikere. Ved sterke bånd foregår interaksjonen med en motpart som har en felles tredjepart. Slike bånd gjør det lettere å utvise tillit og inkluderer sanksjonsmekanismer (Easley & Kleinberg, 2010, s. 59). Betydningen av sterke bånd kan være større enn ved annen formell organisering (Krackhart, 1992). Ved svake bånd foregår derimot interaksjonen med en motpart uten felles tredjepart. Svake bånd er imidlertid bedre egnet til å dele ny informasjon fordi de gir tilgang til andre nettverk preget av sterke bånd (Granovetter, 1973). Samtidig kan selve brobyggerne benytte denne ressursen for å oppnå makt (Easley & Kleinberg, 2010, s. 60). Putnam argumenterer imidlertid for at det er de svake (brobyggende) båndene som er viktigst for sosial kapital, fordi de fordrer kontakt med andre i samfunnet. Samtidig legger han vekt på sanksjoneringsmekanismer ved sterke bånds betydning for å utvise tillit.

Det er rimelig å tolke Putnam dithen at et samfunn med høy sosial kapital enklere omgjør svake bånd til sterke bånd og med det skaper bredere nettverk. Videre argumenterer Putnam for at det er de horisontale nettverkene - nettverkene blant likestilte innbyggere - som har positiv samfunnseffekt (se s. 17). Slik sett er han på linje med funnene til George Homans og Sverre Lysgaard.

Homans (1994, s. 136-138) legger bytteteori til grunn for sosial interaksjon. Sosial atferd ses som et bytte av gevinster og kostnader mellom personer. Homans argumenterer som bakgrunn for dette at nettverk som regel dannes mellom personer med tilnærmet lik status i det sosiale hierarkiet. Årsaken er at det er en stor kostnad å sosialisere med noen av høyere status fordi man mottar gevinster som ikke kan tilbakebetales. Dette vil gi en følelse av mindreverdighet. Lysgaard (2001, s. 188, 299) støtter langt på vei Homans i at sosial likhet er en betingelse for

gruppeformasjon. I sin studie av arbeiderkollektiv argumenterer han at jo likere folk er i sosial status, jo mer sannsynlig er det at de danner et sterkt kollektiv. Slike kollektiv vil etter hvert danne sterke normer hva gjelder ”samvær og uttrykk for samfølelse med andre i bedriften” (Lysgaard, 2001, s. 216). Lysgaard gjør det klart at hans studie omfatter underordnede ansatte. Han legger også vekt på at dannelse av arbeiderkollektiv skjer for å beskytte seg mot et system som utsetter kollektivet for press (Lysgaard, 2001, s. 137). Slik sett betinger ikke dannelsen av sosiale nettverk bare likhet, men også ulikhet i at det blir et motsvar til en gruppe med andre interesser (se også Kjeldstadlie, 2010, s. 15).

Arbeiderkollektivets relevans til denne oppgaven må håndteres med forsiktighet. Lysgaard (2001, s. 189, 233, 298) understreker at hans studie dreier seg om underordnede ansatte på en arbeidsplass og deres dannelse av mindre ansikt-til-ansikt grupper. Homans opererer også med et noe snevrere gruppebegrep enn Putnam, men bredere enn Lysgaard. Begge opererer med begrepet sosial status, men man kan tenke seg at status kan måles på flere måter. For eksempel tenker Bourdieu seg både økonomisk og kulturell kapital (se Hansen & Engelstad, 2010). Likevel er påstanden om at gruppedannelse betinger en viss likhet interessant. Mens det understøtter Putnams påstand om at horisontale nettverk er viktige, blir det vanskelig å tenke seg at brobygging mellom sterke bånd i stor grad kan foregå på tvers av sosial status. Samtidig har Putnam en løsere gruppedefinisjon som samsvarer mer med sosial kapitaltenkningen. Det kreves eksempelvis ikke en tett sammensatt gruppe og hyppig ansikt-til-ansikt-kontakt for å muliggjøre en viss informasjonsflyt.

En kan også stille spørsmål om hvor viktig lik sosial status er for sterke bånd og brobygging. Wollebæk og Bock Seggaard (2011a, s. 35) understreker at det i frivillige organisasjoner – som Putnam i høyeste grad er opptatt av, finnes hierarkiske strukturer. Det er imidlertid vanskelig å se at dette skulle være et motargument til Putnam, Homans eller Lysgaard. For Lysgaard er det først og fremst den sosiale statusen sammenliknet med eksempelvis funksjonærene på bedriften som er relevant. Et visst lederskap innenfor arbeiderkollektivet avvises ikke. For Putnams del kan det argumenteres at han heller ikke avviser et visst hierarki innenfor sosiale nettverk, men at han først og fremst forsøker å peke på problemet som klientelisme kan utgjøre med sin horisontal-vertikale distinksjon.

Likevel blir det et empirisk spørsmål, i den grad det lar seg operasjonalisere, å bedømme hvordan og hvilke typer nettverk som eventuelt har innvirkning på offentlige styringsprestasjoner.

Tillit og normer. For Putnam er tillit noe som reduserer transaksjonskostnader og behovet for en involvert tredjepart, altså et ”smøremiddel” i det sosiale liv (Putnam, 1993, s. 170-171; 2001a, s. 21). Tillit kan sies å foreligge i situasjoner hvor den som gir tillit ”står ovenfor en risiko ved tap ved tillitsbrudd”, altså at det foreligger en ”usikkerhet om det framtidige utfallet av tillitsrelasjonen” (Gulbrandsen, 2000, s. 79). Putnam skiller mellom spesifikk og sosial tillit. Ved førstnevnte utvises tillit til en spesifikk person basert på kunnskap om nettopp denne personen (Putnam, 1993, s. 170-171). Ved sistnevnte utvises tillit til en ukjent på bakgrunn av de normer for gjengjeldelse som er gjeldende i et samfunn. I moderne, komplekse samfunn er det den sosiale tilliten som er det mest interessante, altså i hvor stor grad innbyggerne utviser tillit til ukjente. Her bør man imidlertid også stille spørsmål om når tillit tipper over i naivitet, noe som i liten grad tas opp verken teoretisk eller empirisk i sosial kapital-litteraturen. I økonomisk sjargong kan det tenkes at sosial tillits marginalkostnad på et tidspunkt blir større enn tilsvarende marginalinntekt. Hos enkeltindivider kan dette klart være tilfelle, noe som betyr at å behandle sosial kapital lineært kan være problematisk.

Gulbrandsen (2000, s. 74-78), som også opererer med skillet mellom spesifikk og sosial tillit, trekker frem fire kilder til sistnevnte. Den ene er at en tillitsgiver med mange ressurser, i form av økonomi, antall venner og lignende, lettere kan ta risiko fordi hun tåler noen tap. Implikasjonen er at tillit er enklere å utvise i rikere og mer egalitære samfunn. Den andre er å stole på mottakerens rykte som et sanksjonsmiddel. Her er en inne på betydningen av nettverk, og spesielt svake båndes rolle som informasjonsspredere i større samfunn. Den tredje er inngåelse av kontrakt slik at rettsvesenet får en sanksjonsfunksjon, men dette begrenser seg til økonomiske transaksjoner. En kontrakt kan heller aldri bli komplett. Den fjerde er velfungerende institusjoner, på den måten at de kan gjøre handlinger mer forutsigbare og tilby ordninger som reduserer risiko (f.eks. forsikrings- og velferdsordninger). Selv om Putnam (1993) legger vekt på nettverk og normer som kilder til sosial tillit, er dette likevel forenelig med hans øvrige rammeverk.

Normer er ifølge Putnam en viktig kilde til tillit. Normer oppstår når en spesifikk handling er kollektivt ønskelig og i fravær av regulerende markeds mekanismer. Normer opprettholdes

ved sosialisering, sanksjoner og internalisering (Putnam, 1993, s. 171-172). Sosiale nettverk blir derfor en forutsetning for dannelse og opprettholdelse av normer. Den viktigste normen for å fremme tillit er ifølge Putnam generell gjensidighet, altså at egen atferd gjengjeldes i fremtiden slik det fremheves i bytteteori. Gjensidighet er imidlertid ikke den eneste normen som kan tenkes å ”smøre” sosialt liv. Å være punktlig, gi til veldedighet og å følge trafikkreglene er andre eksempler (Portes, 1998, s. 7). Putnam bruker i sine to studier valgoppslutning for å operasjonalisere sosial kapital, men stemmegiving i seg selv er også et eksempel på en norm. Det er rasjonalt for den enkelte å ikke stemme, men bedre hvis alle gjør det (Elster, 1989, s. 116).

Emile Durkheim fokuserte på nettverk og normers betydning for samfunnsutviklingen. Med interesse i overgangen fra tradisjonelt til moderne samfunn og lovverk, skilte han mellom repressiv og restutiv lov (Durkheim, 1972). Med restutiv lov mener Durkheim de lover som forvaltes av rettssystemet, hvor lovene selv har et utspring i moral, hvor rettssystemet er et resultat av økt arbeidsdeling. Med repressiv lov mener Durkheim de normer som forvaltes gjennom sanksjoner i sosiale nettverk. Sistnevnte knytter Durkheim (1972, s. 138-139) til hva han kaller mekanisk solidaritet. Her bidrar normer forankret i nettverk til at ”our personality vanishes... for we are no longer ourselves, but the collective being”. Individet blir følgelig et produkt av de gjeldende normer og kollektiv straff venter normbryteren (Durkheim, 1972, s. 127). Durkheim så for seg at moderniseringen ville bety en overgang fra repressive til restutive lover og fra den kollektive, mekaniske solidariteten til mer individualisme på grunn av økt arbeidsdeling. I sin tolkning understreker imidlertid Giddens (1972, s. 10, 17) at denne transformasjonen fortsatt pågår. Videre påpeker Giddens at Durkheim ikke så den mekaniske solidariteten forsvinne, men heller at den gradvis befester seg i ulike mindre grupper og profesjoner. Med det blir parallellen til Lysgaards arbeiderkollektiv påfallende. Fra et rettsperspektiv kan man imidlertid stille spørsmål ved i hvor stor grad modernismen vil erodere den mekaniske solidariteten: hverdagslivets normer kan bare til en viss grad institusjonaliseres inn i rettsvesenet.

Jon Elster (1989, s. 56, 117-123) setter normer inn i et handlingsteoretisk perspektiv når han opererer med idealtypene utilitarister, kantianere og hva jeg vil kalle homo empiricus (etter Collins, 1988, s. 353). Utilitaristene tar sine valg ut fra de faktiske realiteter og ønsket resultat. Kantianerne tar sine valg ut fra det kategoriske imperativ: de gjør hva alle burde gjøre for å oppnå det beste resultat. Homo empiricus gjør det samme som de fleste andre, uten

hensyn til resultat. I så måte blir sistnevnte den rene normfølgeren. Denne typen er også forenlig med Putnams ekvilibriumsteori, på den måten at man velger å ikke samarbeide i samfunn hvor dette er normen og vice versa. Men også utilitaristen vil forholde seg til realitetene i samfunnet, om ikke annet enn for å unngå kollektive sanksjoner, mens det er kantianeren som i dette tilfellet blir utbryteren fordi hun legger idealer til grunn. Poenget er, som Elster selv understreker, at vi vet lite om hvilke mekanismer som er i spill i forholdet mellom normer og handling. I Elsters handlingskart er normer først med på å definere et mulighetsrom i sin internaliserte psykologiske form sammen med fysiske, økonomiske og rettslige faktorer (Elster, 1989, s. 13-21) Deretter blir normer sammen med rasjonell tenkning med i vurderingen av de faktiske valg. Mekanismen som fører oss fra handlinger til mål, kan dermed selv i Elsters rasjonalitetsteori bli betydelig påvirket av normer både når det gjelder oppfattelsen av mulighetsrom og de faktiske valg, og både på det underbevisste psykologiske og det rasjonelle plan. Samtidig kan målene i seg selv formes av normer og muligheter.

Det er betydelige vanskeligheter forbundet både med å operasjonalisere tillit og normer, og med å peke på hvilke mekanismer som er i spill når og hvis disse motiverer til handling. Få samfunnsvitere er imidlertid i tvil om at tillit og normer påvirker handling. Spørsmålet i denne oppgaven blir i hvor stor grad og hvordan variasjoner i tillit og normer, sammen med sosiale nettverk, påvirker den offentlige styringsprestasjonen.

Nytt konsept, gamle metoder? Empiriske sammenhenger. En vitenskapsteoretisk kritikk av sosial kapital-litteraturen er at den snarere enn å tilføre vitenskapen noe nytt, henger seg på allerede etablerte konsepter og tradisjoner (Fine, 2010, s. 30). Denne oppgaven vil gjøre det Fine advarer mot: anerkjenne kritikken, men likevel forsøke å bidra inn i sosial kapital-litteraturen selv om den kan ha oppstått av vitenskapssosiologiske snarere enn av faglige grunner (se også Putnam, 2001a, s. 24; Schuller et al., 2000, s. 12-14).

Det er imidlertid sterke teoretiske årsaker til at de strukturelle (sosiale nettverk) og kognitive (tillit og normer) elementene i sosial kapital bør ses i sammenheng, noe som gjør sosial kapital-begrepet unikt. Wollebæk og Bock Seggaard (2011a, s. 30) tar som utgangspunkt at: ”det er begrenset hva man oppnår som tillitsfullt menneske uten nettverk..., at nettverk preget av mistillit i begrenset grad kan løse kollektive problemer..., at nettverk kan generere og konsolidere, men også ødelegge, tillit og at tillit kan generere og konsolidere nettverk.” Den teoretiske sammenhengen er dermed åpenbar: for å utvise tillit er det behov for sosiale

relasjoner, og det er sosiale relasjoner som genererer eller reduserer tillit. En vitenskapsteoretisk parallell kan trekkes til holisters påpekning ovenfor den logiske positivismen om betydningen av kontekst (se f.eks. Godfrey-Smith, 2003, s. 30-32) eller mer generelt til aktør/struktur-debatten i samfunnsvitenskapene (se f.eks. Gilje & Grimen, 1993, s. 177-179).

På det empiriske plan er sammenhengene mer omdiskuterte. Putnam (2001a, s. 291) finner at komponentene i sin sosial kapital-indeks er tilstrekkelig korrelerte til å danne en underliggende dimensjon. I Norge er det påvist sammenhenger mellom spesifikk og sosial tillit. Samtidig er det ingen nødvendig empirisk sammenheng mellom nettverk og tillit. Internasjonale undersøkelser viser at de som har hyppigst kontakt med venner og slektninger – de sterke bånd – er sjeldnere enige i påstanden om at folk flest er til å stole på. Sammenhengen mellom antall venner og tillit er tilstede, men svak (Wollebæk & Bock Seggaard, 2011a, s. 33-36). Det er imidlertid sett lite på om dette er lineære sammenhenger eller om det dreier seg om et slags optimum hvor tillit på et visst punkt reduseres jo større andel sterke bånd en forholder seg til i dagliglivet. Videre er det vist at medlemskap i organisasjoner, men ikke nødvendigvis aktivt medlemskap, er en kilde til tillit (Wollebæk & Selle, 2007). Det kan derfor være at eksistensen av organisasjoner, snarere enn aktiv deltakelse i seg selv, slik Putnam legger vekt på, fremmer tillit.

Et annet spørsmål er om sosial kapital først og fremst stammer fra sosio-økonomiske sammenhenger. Både utdanning og inntekt har en sterk sammenheng med sosial tillit (Wollebæk, 2011, s. 65-70). Samtidig tyder funn fra innvandrer miljøer på at sosial kapital kan kompensere for andre sosio-økonomiske ulemper (Grøgaard, 2012, s. 59). Likevel, dersom nettverk, tillit og normer ikke tilfører noen ekstra forklaringskraft utover sosio-økonomiske forskjeller kan man stille spørsmål ved sosial kapital nytte.

Oppsummert er det derfor først og fremst et empirisk spørsmål om og hvordan disse elementene samvarierer. Siden forskningen på sosial kapital effekt på styringsprestasjoner fortsatt er i startgropen, er det viktig for den empiriske analysen å ta utgangspunkt i analyseresultatene når det skal vurderes om elementene kan behandles sammen eller hver for seg. Dersom elementene ikke representerer en underliggende dimensjon blir det en ytterligere innvending mot sosial kapital nytteverdi. Som Paldam (2000, s. 629) uttrykker, er dette hva selve ”drømmen” om sosial kapital hviler på.

2.3. Relevant litteratur: sosial kapital og styringsprestasjoner

I det følgende vil jeg gå gjennom utvalgt relevant litteratur som handler om sammenhengen mellom sosial kapital og styringsprestasjoner. Forskningsspørsmål, operasjonalisering av de to begrepene og funn vil være av særlig interesse. Jeg starter med litteratur som sammenligner nasjoner og avslutter med den publiserte forskningen på regionalt og lokalt nivå.

Det er få studier som eksplisitt har brukt sosial kapital-begrepet for *internasjonale* sammenligninger av styringsprestasjoner. En av de få kvalitative studiene benytter konseptet som en residual for det klassiske økonomiske teorier og nyinstitusjonalisme ikke makter å forklare når det kommer til økonomisk vekst. Fukuyama (1996) påstår at sosial kapital, implisitt forstått som tillit og nettverk, er "the twenty percent solution" som forklarer residualen. Tesen underbygges med case-studier av utvalgte land.

En av klassikerne innenfor sivilsamfunnsfeltet i politisk teori ser på sammenhengen mellom holdninger og sosiale nettverk på mikronivå opp mot de politiske systemer i fem forskjellige land. Almond og Verba (1965, s. 213, 223, 240) finner uttrykk for større grad av sosial tillit og at flere er aktive i frivillige organisasjoner i godt utviklede demokratier. Samtidig finner de at sosial tillit påvirker politisk tillit og villighet til å samarbeide med andre. Sosial tillit operasjonaliseres med spørsmålet "Do you think most people can be trusted?", mens de avhengige landvariablene vurderes kvalitativt. Studien er først og fremst en institusjonsstudie som identifiserer sivilsamfunnets kultur som bindeleddet mellom individet og det demokratiske systemet. Slik sett er den ikke direkte relevant for denne oppgaven. Likevel er det i tillegg til de ovennevnte funnene interessant å referere noen av datidens oppfatninger om kultur, med tanke på at forfatterne opererte i hva Huntington (1991) har kalt den andre demokratiseringsbølgen. Almond og Verba (1965, s. 1-13) tar som utgangspunkt at vi fremover vil oppleve en kulturell spredning av verdier, og at et sentralt spørsmål for politikktutforming er innholdet i denne "verdenskulturen". Den nye sivilsamfunnskulturen blir et premiss for demokratisering, men i seg selv er denne en blanding av det moderne og det tradisjonelle hvor pluralistisk deltakelse og mangfold møtes av krav om konsensus og moderasjon. De trekker frem noen ideer som spesielt sterke, blant annet tanken om et rasjonelt byråkrati, hvor teknologi inntar, ødelegger og transformerer kultur. I denne sammenheng er dette interessante observasjoner, fordi denne oppgaven nettopp ser på om og

eventuelt hvordan variasjoner i kulturelle elementer påvirker det som anses som tekniske byråkratiske prestasjoner.

Bjørnskov (2009) spør hvordan sosial tillit leder til bedre styringsprestasjon; ved at innbyggerne artikulere sine krav på en bedre måte eller ved tillit innad i byråkratiet. Sosial tillit operasjonaliseres ved å aggregere følgende svar på survey-undersøkelser: ”In general, do you think most people can be trusted, or can't you be too careful?”, mens styringsprestasjon operasjonaliseres med en indeks som tar innover seg rettssystemets forfatning, korrupsjon og graden av demokrati. Bjørnskov finner en signifikant sammenheng mellom sosial tillit og styringsprestasjon, samt indikasjoner på at innbyggernes artikulering av krav er viktigere enn tillit innenfor byråkratiske organisasjoner. Delhey (2005) finner også en signifikant sammenheng mellom sosial tillit og styringsprestasjon, men som svar på spørsmålet om hvorvidt sistnevnte påvirker førstnevnte. Her er styringsprestasjoner operasjonalisert ved en indeks som bl.a. inkluderer andel av BNP benyttet til helse og utdanning samt tjenesteeffektivitet. Selv ved å kontrollere for hva Delhey kaller nordisk eksepsjonalisme – det faktum at den sosiale tilliten er høyere i Norden enn andre steder – består sammenhengen selv om den blir svekket.

Rothstein og Uslaner (2011) argumenterer for at sosial tillit stammer fra økonomisk likhet og like muligheter (i form av en universell velferdsstat). En årsak til en slik mekanisme er, i følge forfatterne, at behovsprøvde programmer skaper mer klasse- og etniske konflikter og dermed reduserer sosial tillit. Studien finner slike sammenhenger, mens den ikke finner sammenheng mellom styringseffektivitet og tillit. Det er interessant at Rothstein og Uslaner mener disse sammenhengene danner et ekvilibrium, hvor samfunn med lav sosial tillit ender i en såkalt ”social trap”. Dette minner både om Putnams sosiale ekvilibrium (s. 17, denne oppgaven) og ekvilibrium i rene økonomiske teorier (f.eks. Barth & Moene, 2010). Hernes (2007) har innenfor denne tradisjonen diskutert hvordan disse kjennetegnene på makronivå kan manifestere seg på individnivå.

På det *regionale og lokale* nivået er det utført noe mer arbeid. Putnams arbeider i Italia og USA er allerede nevnt over. Coffe og Geys (2005) finner en signifikant sammenheng mellom sosial kapital og styringsprestasjoner i belgiske kommuner. Her er førstnevnte operasjonalisert ved antall frivillige organisasjoner og sistnevnte ved kommunale budsjettoverskudd. En slik operasjonalisering er noe upresis ved at innsparinger i

innbyggernes tjenestetilbud brukes som et uttrykk for styringsprestasjoner. Videre kan det være at frivillige organisasjoner kompenserer for innsparinger i offentlige budsjetter. Andrews (2010) og Tavits (2006) stiller det samme spørsmålet som Bjørnskov, for lokale styresmakter i England, Tyskland og USA. Tavits finner at sosial kapital, operasjonalisert ved tillit, nettverk og normer, har en positiv effekt på styresmakters respons, men det er ingen sammenheng mellom dette og intern byråkratisk effektivitet. Han konkluderer dermed som Bjørnskov: at det er innbyggernes evne til å artikulere krav – ikke sosial kapital innad i byråkratiet - som er den viktigste mekanismen for å forklare sammenhengen mellom sosial kapital og styringsprestasjoner. Andrews finner imidlertid støtte for begge mekanismer i England. I denne studien er sosial kapital blant innbyggere generelt og byråkratiet spesielt skilt ut ved hjelp av spørreundersøkelser.

Knack (2002) og Rice (2001) finner signifikante sammenhenger mellom sosial kapital og styringsprestasjoner i henholdsvis amerikanske stater og kommuner i Iowa. Begge finner imidlertid at bare de kognitive formene for sosial kapital, ikke sosiale nettverk, er signifikante. Knack bruker både objektive og subjektive mål på styringsprestasjon, mens Rice aggregere subjektive mål for hver kommune. Studiene benytter seg av relativt komplekse datasett. Eksempelvis har Rice et datasett hvor 100 respondenter i hver kommune aggregeres og muliggjør analyse av 114 kommuner. Dette er et større antall respondenter enn hva som ligger til grunn i mange av kommunene i denne oppgavens analyse. På den andre siden har Rices studie en mulig svakhet i at man operasjonaliserer både sosial kapital og styringsprestasjon ut fra den samme spørreundersøkelsen og dermed de samme respondentene.

I Norge er det, så vidt jeg kjenner til, ikke utført lignende studier. Borge et al. (2008) har imidlertid funnet en positiv sammenheng mellom valgoppslutning og styringseffektivitet i norske kommuner. Valgoppslutning er ofte brukt i sosial kapital-indekser. Den samme studien finner for øvrig en sterk sammenheng mellom kommunale inntekter og styringsprestasjoner, noe som også er tilfelle med de fleste studier referert over. Unntaket er Putnams (1993) egen Italia-studie som finner at sosiale og historiske forhold er viktigere. Dette kan være et tegn på at sosial kapital påvirkningskraft er kontekstavhengig hva gjelder styresett og andre samfunnsmessige forhold.

De fire ovennevnte studier tyder på at det er viktig å ta hensyn til forskjellige dimensjoner av sosial kapital og styringsprestasjoner. Funnene er imidlertid ikke entydige og er dermed et signal om at denne studien ikke kan forvente visse sammenhenger a priori (Andrews, 2011). Analysen må derfor først teste de to følgende hypotesene:

H1: Sosiale nettverk, tillit og normer har sammen en positiv effekt på styringsprestasjonen.

H2: Sosiale nettverk, tillit og normer har hver for seg ulik effekt på styringsprestasjonen.

2.4. Mekanismer – hvorfor påvirker sosial kapital offentlige styringsprestasjoner?

Elster (1989) fremholder at en vitenskapelig forklaring alltid må peke på mekanismer. Altså er ikke korrelasjon nok, man må redegjøre for hvorfor den også skulle tilsi kausalitet. Jeg tolker Elster dithen at man i et hypotetisk-deduktivt forskningsopplegg bør forsøke å identifisere ulike sannsynlige mekanismer og, så langt det er mulig, teste disse empirisk.

Det er flere mekanismer som kan forklare et positivt forhold mellom sosial kapital og styringsprestasjoner. Boix og Posner (1998) foreslår fire mekanismer som er relevante for denne oppgaven. Den første – *rational voters and competitive elites* – forutsetter at *eliter*, i denne oppgaven forstått som politikere og den øverste kommunale ledelse, er ivrige etter å tilfredsstille innbyggerne fordi de holdes ansvarlige. Kravene man holdes ansvarlig for artikuleres av innbyggerne selv via interesseorganisasjoner. Lav deltakelse i frivillige organisasjoner kan tenkes å fremme særinteresser, mens høy deltakelse tenkes å være mer positivt for de brede samfunnsinteressene. Deltakelse i slike organisasjoner har både et informasjons- og artikulasjonsaspekt. En åpenbar svakhet er at man ikke fanger opp ad hoc-kampanjer, bruk av avisenes leserbrevspalter og andre kanaler som benyttes for å fremme krav ovenfor myndighetene.

H3: Deltakelse i frivillige organisasjoner har en positiv effekt på styringsprestasjonen.

Den andre – *rule compliance* – påstår at høy sosial kapital gjør implementeringen og håndhevelsen av politikk og reguleringer enklere. I samfunn hvor den enkelte innbygger har tillit til at også andre utfører sin borgerplikt, vil det være færre gratispassasjerer. Kostnadene

til kontroll blir mindre. Dette kan relateres til H1 og H2 siden man ifølge denne mekanismen kan benytte mer ressurser på tjenesteproduksjon og mindre på kontroll.

Den tredje – *civic virtue* – påstår at nettverkene i samfunn med høy sosial kapital gjør at innbyggerne i større grad setter samfunnets interesser opp mot individuelle interesser. Dette kan relateres til H3 i enten en alternativ eller kompletterende forstand.

Den fjerde – *bureaucratic efficiency* – påstår at høy sosial kapital slår positivt ut i styresmaktenes egen organisasjon. På den ene siden vil byråkrater med gode horisontale nettverk og tillit til hverandre, samarbeide bedre. På den andre siden vil gode vertikale forhold hindre opportunistisk atferd.

H4: Sosiale nettverk blant byråkrater har positiv effekt på styringsprestasjonen.

H5: Tillit blant byråkrater har positiv effekt på styringsprestasjonen.

De fem hypotesene reflekterer mange av de sentrale antakelsene og tidligere funnene i forbindelse med sosial kapital og styringsprestasjon og danner med det utgangspunkt for denne oppgavens analyse.

2.5. Offentlige styringsprestasjoner

Hittil er det kort referert til hvordan ulike studier har operasjonalisert styringsprestasjoner. Dette inkluderer subjektive mål hvor svar på innbygger- eller byråkratundersøkelser aggregeres, til mer objektive mål som tar for seg effektivitet ved å vekte tjenesteproduksjon mot inntekter (se Tavits, 2006, s. 216 for en oversikt). Offentlige styringsprestasjoner er imidlertid et eget felt som kort må behandles teoretisk.

Hva er god styring? Feltet kan bli enormt dersom det knyttes opp til offentlige styresett. Her kan vi følge klassikeren *Polyarchy* av Robert Dahl (1977, s. 2-3), som forstår demokrati som ”a political system one of the characteristics of which is the quality of being completely or almost completely responsive to all its citizens.” To av Dahls forutsetninger for demokrati er til forveksling lik noen av sosial kapital-mekanismene nevnt over: innbyggere må ha mulighet til å formulere sine preferanser og artikulere disse til andre innbyggere og myndigheter. En er imidlertid ikke avhengig av demokrati for å kunne operasjonalisere styringsprestasjoner, men

i operasjonaliseringen av sosial kapital tar man gjerne for seg elementer som opptrer med mindre hyppighet i autoritære regimer.

På det politiske nivå er det flere faktorer som kan tenkes å påvirke styringsprestasjoner. Arend Lijphart (2012) argumenterer i klassikeren *Patterns of Democracy* for at et flerpartisystem, maktdeling mellom parlament og regjering, proporsjonal representasjon og en relativt høy grad av konsensus har positiv effekt på styringsprestasjon målt bl.a. ved byråkratiets effektivitet, fravær av korrupsjon og arbeidsløshet. Et slikt konsensusbasert styresett gjør også korporatismen mer gjeldende siden man ikke har et polarisert partisystem som på den ene eller andre siden tar opp i seg interesseorganisasjoners standpunkt (Anthonsen & Lindvall, 2009). På kommunalt nivå i Norge finner imidlertid Borge et al. (2008) indikasjoner på at et mer fragmentert partisystem betyr mindre effektivitet. Det samme gjelder kommuner med sosialistisk styre. Studien finner samtidig at en sentralisert budsjettprosess, hvor de ulike etater i liten grad selv melder inn behov, har en negativ effekt på effektivitet. Det er derfor ikke klart om de samme effekter som Lijphart finner på nasjonalt nivå gjør seg gjeldende i kommunene.

Med ett steg frem møter vi byråkratiet som del av det politiske system og som utøvere av velferdstjenestene. Max Weber (1971, s. 113-115) så for seg et stadig mer spesialisert byråkrati med hurtighet som en viktig egenskap. Byråkratiet følger, ifølge Weber, den samme logikken som andre foretak i overgangen fra tradisjonelle til moderne, kapitalistiske samfunn. Kapitalismen hviler på arbeidsdeling og behov for stadig mer effektivitet. Slik sett kobles krav og forventninger til styringsprestasjoner opp mot bedriftsøkonomisk logikk. Jeg lar begrepet styringsprestasjon i denne oppgaven hvile på dette premisset. Samtidig oppfordret Weber (1971, s. 149) forskeren til å tydeliggjøre ”*hvilken målestokk virkeligheten måles med...*”. Jeg vil derfor understreke at dette bare er en av flere måter en kan tenke seg å måle offentlige styringsprestasjoner; noen alternativer er allerede skissert i litteraturgjennomgangen over.

Spørsmålet om styringsprestasjon kan følgelig forstås som i hvor stor grad det politiske systemet responderer på innbyggernes behov. Styringsprestasjon forstås derfor først og fremst her som tjenestenes *effektivitet*. Effektivitet forstås som forholdet mellom produksjonsverdi og ressursinnsats, og er dermed et noe bredere begrep enn *produktivitet*, som refererer til forholdet mellom produksjonsmengde og ressursinnsats (se Busch, Johnsen, & Vanebo, 2009,

s. 55). Mens jeg i litteraturgjennomgangen hittil ikke har skilt mellom disse begrepene, er det viktig å presisere forskjellene før analysen. Eksempelvis vil produktivitet i kommunale tjenester bare ta opp i seg produksjonsmengden uten hensyn til behov eller kvalitet, mens et mål for effektivitet vil kunne ta opp i seg karakterer i skolen eller se eldreomsorgen opp mot det behovet demografien tilsier. Dette samsvarer med Putnam (1993, s. 63): "Good government... gets things done. A good democratic government not only considers the demands of its citizenry, but also acts efficaciously upon these demands."

En svakhet ved kvantitative operasjonaliseringer av effektivitet er at man ofte tar innbyggernes krav for gitt, mens både demokrati- og effektivitetsbegrepet legger vekt på nettopp dette. Dette kan delvis løses ved å bruke både objektive og subjektive data. Objektive data i form av kvantifiserbare økonomiske og kvalitative størrelser for å måle effektivitet vil sannsynligvis representere mye av det innbyggerne krever av tjenesteproduksjonen. Subjektive data i form av tilfredshetsundersøkelser med tjenestene kan veie opp for svakheten ved å ta innbyggernes krav for gitt (se Boyne, 2003, s. 222).

2.6. Delkonklusjon

Dette kapitlet har diskutert sosial kapital og offentlige styringsprestasjoner. Sosial kapital forstås som nettverk, sosial tillit og normer, mens offentlige styringsprestasjoner forstås som effektivitet i den offentlige tjenesteproduksjonen. Gjennomgangen av relevant litteratur har vist at de ulike elementene i sosial kapital kan ha forskjellig påvirkning på styringsprestasjonen og at styringsprestasjon bør operasjonaliseres både objektivt og subjektivt. Neste kapittel kommer nærmere inn på operasjonaliseringen av disse begrepene.

3. Metode

Denne oppgaven spør om den sosiale kapitalen blant en kommunes innbyggere påvirker den kommunale styringsprestasjonen. I forrige kapittel ble de sentrale begrepene konseptualisert og hypoteser presentert. Dette kapitlets hovedanliggende er å definere variabler og presentere de metodiske analyseverktøyene.

Innledningsvis gjennomgås det hvilke validitetskriterier som ligger til grunn for at resultatene av denne studien kan regnes som gyldige. Deretter presenteres de aktuelle datasettene, operasjonaliseringen av de sentrale begrepene, samt aktuelle kontrollvariabler i lys av de fremsatte hypotesene. For selve analysen vil jeg argumentere at prinsipalkomponentanalyse og multippel lineær regresjon er best egnet. I tillegg vil jeg benytte en lineær hierarkisk modell. Disse modellenes teori og forutsetninger gjennomgås. Avslutningsvis drøfter jeg kort om forskningsspørsmålet kunne blitt besvart ved hjelp av andre metoder.

3.1. Generelt om validitet

Validitet omhandler en studies gyldighet. Derfor er det viktig å innledningsvis i metodekapitlet presentere noen sentrale metodiske begreper og problemstillinger som det refereres til videre i oppgaven. Jeg vil her forholde meg til Ole-Jørgen Skogs (2004, s. 87-115) tematiske inndeling av validitet: begrepsvaliditet, konklusjonsvaliditet, intern validitet og ekstern validitet.⁵

Begrepsvaliditet handler om hvorvidt ”man lykkes i å måle og registrere det man ønsker på en tilfredsstillende og pålitelig måte” (Skog, 2004, s. 89). Det omhandler dermed spørsmålet om operasjonaliseringen av teorien, altså om sammenkoblingen mellom teori, definisjoner og empiri blir vellykket. Her kommer også hensyn til kriterievaliditet inn. Et kriterium i denne sammenhengen er en veldefinert, sann variabel en kan sammenligne måleresultatet med. Man kan for eksempel måle størrelsen på et sosialt nettverk ved å spørre hvor mange ulike venner man møtte ansikt-til-ansikt den siste uken. Dette er en sann verdi som kan bli gjenstand for systematisk eller usystematisk under- eller overrapportering. Dersom rapporteringen har en systematisk skjevhet kan den ofte være korrelert med andre variabler og dermed få

⁵ Inndelingen stammer fra Shadish, Cook og Campbell (2002) og dens forløper. Merk at Hellevik (2002, s. 191) opererer med en noe annen typologi; eksempelvis reserveres betegnelsen validitet for diskusjon av begrepsvaliditet.

konsekvenser for studiens validitet. Det er derfor viktig at spørsmålene innehar sensitivitet til å fange opp hva man spør etter, men samtidig er spesifikke nok til å unngå falske positive svar. En kan til en viss grad teste kriterievaliditet ved å se om det er samsvar mellom ulike operasjonelle definisjoner for samme teoretiske begrep (Hellevik, 2002, s. 188-193). Om en er sikker på forholdet mellom to teoretiske begreper, kan man også teste om operasjonaliseringen har vært vellykket ved å se på sammenhengen mellom de operasjonelle variablene som representerer begrepene. I tilfeller hvor potensielle feilkilder er mange, anbefaler Hellevik multippel operasjonalisme. Tanken bak er at ulike operasjonaliseringer av samme begrep reduserer mistanke om en studies manglende validitet, spesielt når komplekse begreper behandles. Dette kapitlet presenterer et slikt opplegg.

Under typologien begrepsvaliditet inkluderer Skog også hva Hellevik (2002, s. 53, 183-184) eksplisitt kaller reliabilitet. Dette dreier seg om nøyaktigheten ved selve innsamlingen og behandlingen av data. Hellevik fremmer to reliabilitetstester. I en *stabilitetstest* sjekkes det om man oppnår samme resultat for samme fenomen ved ulike tidspunkt. Den multiple operasjonaliseringen i denne studien vil til en viss grad muliggjøre slike tester. I en *ekvivalenstest* gjennomføres den samme målingen av andre forskere; en test som ikke er mulig her fordi det så vidt jeg kjenner til ikke eksisterer lignende studier i Norge.

Konklusjonsvaliditet dreier seg om hvorvidt konklusjonene en studie trekker, refererer til en reell effekt eller er et resultat av tilfeldigheter (Skog, 2004, s. 101-106). Det kan tenkes at man fra en analyse av et utvalg finner en signifikant sammenheng, mens det i populasjonen ikke eksisterer en slik sammenheng (type I-feil), eller motsatt ved at det finnes en sammenheng som ikke avdekkes i utvalget (type II-feil). Jo større antall observasjoner man har, jo enklere er det å identifisere signifikante effekter. En kan altså med et stort datasett finne signifikante sammenhenger som er for små til å ha substansiell betydning. Dersom forutsetningene for bruk av en bestemt modell er brutt, kan en også risikere å trekke feil konklusjoner ut fra analyseresultatene.

Intern validitet er spørsmål om den kausale fortolkningen av data, altså om det virkelig er A som frembringer B selv om man har registrert en signifikant korrelasjon. Her er det en mulighet for at det er den spuriøse variabelen C som påvirker både A og B. Ved en regresjonsbasert tilnærming er det derfor viktig at relevante kontrollvariabler inkluderes. Det er også mulig at mekanismene man trekker frem som forklaring på at A påvirker B, er feil.

Kontrollerte eksperimenter eller bruk av forskjellige metoder kan ytterligere redusere faren for feil konklusjon. Samfunnsforskningen byr imidlertid på spesielle problemer fordi studieobjektene fortolker seg selv; hva Anthony Giddens (1987, s. 18-19) referer til som dobbel hermeneutikk (se også Flyvbjerg, 2001, s. 32-33)

Nivåfeil ligger også inn under intern validitet. Her er det mulig å gjøre såkalte økologiske feilslutninger ved å ikke ta hensyn til at studiens data referer til forskjellige nivåer, eksempelvis mikro-, meso- eller makronivå. Det er ikke gitt at verken kausalitet eller mekanismer fungerer på samme måte i og mellom disse nivåene. Dette er en utfordring i denne studien, siden data på individnivå aggregeres og analyseres på kommunalt nivå, selv om teorien tilsier at eventuelle mekanismer foregår på individnivå. En avklaring av hvor stort dette problemet eventuelt er, krever analyser som denne oppgaven i liten grad tar høyde for.

Ekstern validitet omhandler studieresultatenes potensial for generalisering, altså hvorvidt resultatene vil gjelde andre populasjoner i fortid, nåtid eller fremtid. Her slår også problemet med dobbel hermeneutikk inn; det er rimelig å anta at sosiale mekanismer er sterkt kontekstfølsomme.

3.2. Operasjonalisering

I denne delen søker jeg en grundigere behandling av spørsmålet begrepsvaliditet når det gjelder de mest sentrale variablene, samt en kortere gjennomgang av aktuelle kontrollvariabler. I forrige kapittel fremsatte jeg fem hypoteser med den hensikt å besvare hovedspørsmålet (H1-2) samt forsøke å identifisere noen spesifikke mekanismer (H3-5). Hypotesene er referert i Tabell 1. Den sentrale avhengige variabelen er styringsprestasjon på makronivå, mens aktuelle uavhengige variabler er sosiale nettverk, tillit, gjensidighetsnormer, deltakelse i frivillige organisasjoner og hvorvidt man er byråkrat.

Tabell 1: Forskningsspørsmål og hypoteser

Påvirker den sosiale kapitalen blant en kommunes innbyggere den kommunale styringsprestasjonen?	
H1	Sosiale nettverk, tillit og normer har sammen en positiv effekt på styringsprestasjonen.
H2	Sosiale nettverk, tillit og normer har hver for seg ulik effekt på styringsprestasjonen.
H3	Deltakelse i frivillige organisasjoner har en positiv effekt på styringsprestasjonen.
H4	Sosiale nettverk blant byråkrater har positiv effekt på styringsprestasjonen.
H5	Tillit blant byråkrater har positiv effekt på styringsprestasjonen.

Datasettene, deres validitet og tidsavgrensning. Hypotesene gjør det nødvendig å innhente data på individnivå som kan aggregeres til det kommunale nivået og sammenstilles med data for styringsprestasjoner på samme nivå. For en statistisk analyse kreves det derfor et stort antall respondenter på individnivå samt data for et større antall kommuner. Gitt begrensede ressurser til å innhente egne data, blir denne studien avhengig av allerede eksisterende datasett. Det gir ikke mulighet for å stille egne spørsmål beregnet for å redusere problemer relatert til begrepsvaliditet. Dette er en av årsakene til at jeg benytter multipl operasjonalisme i oppgaven.

Det er fire spesifikke datasett som er aktuelle for å operasjonalisere sosial kapital og styringsprestasjoner: *Livsløp, Generasjon og Kjønn (LOGG)*; data om *valgoppslutning* fra Statistisk sentralbyrå; *Produksjonsindeksen for kommunene* og *Innbyggerundersøkelsen*.

Tabell 2 gir en oversikt over datasettene.

Tabell 2: Datasett

Datasett	Hva	Aktuelle år	Nivå	Antall respondenter
Livsløp, Generasjon og Kjønn (LOGG)	Sosiale nettverk, tillit og normer / Sosial kapital	2007/8	Individ	10.655-15.156
Valgoppslutning	Sosial kapital	2005, 2007, 2009, 2011, 2013	Kommunal	426-429
Produksjonsindeksen for kommunene	Styringsprestasjon	2007-2012	Kommunal	347-358
Innbyggerundersøkelsen	Styringsprestasjon	2009, 2012	Individ	12.464 (2009) 23.252 (2012)

Livsløp, Generasjon og Kjønn (LOGG) er den mest omfattende norske undersøkelsen som i de siste årene har kartlagt spørsmål rundt sosialt nettverk, tillit og normer.⁶ Dataene kan kobles til registerdata slik som bosted, utdanning og inntekt. Datasettet inneholder spørsmål som ofte er brukt i kvantitative undersøkelser av sosial kapital. LOGG består i utgangspunktet av to store studier som er slått sammen Den ene studien er en oppfølging av respondenter i NorLAG-studien fra 2002 som var geografisk begrenset. Sett i sammenheng med NorLAG har utvalget i LOGG blitt stratifisert på kjønn, alder, landsdel og sentralitet i

⁶ LOGG-studien er finansiert av Norges forskningsråd (prosjekt nr. 168373), Helse- og omsorgsdepartementet, Arbeidsdepartementet, Barne-, likestilling- og inkluderingsdepartementet, Kommunal- og regionaldepartementet, Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring (NOVA) og Statistisk sentralbyrå. NorLAG- og LOGG-datasettene er gjennom prosjektet ACCESS Life Course Database del av Nasjonal satsing på forskningsinfrastruktur, finansiert av Norges forskningsråd (prosjekt nr. 195403) og NOVA. Dataene er distribuert av Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste AS. Ingen av de ovennevnte institusjonene er ansvarlig for analysene av dataene eller de tolkningene som er gjort.

bostedskommunen. Innsamlingen har foregått ved hjelp av telefonintervju og ved postale oppfølgingsspørsmål. LOGG-utvalget består av respondenter som var i alderen 18-85 år på intervju tidspunktet og inkluderer 72 pst. av de som svarte på den første undersøkelsen i 2002 (Bjørshol, Høstmark, & Lagerstrøm, 2010). I datasettet er det mulig at sosial kapital påvirker utvalget, altså at eksempelvis mer tillitsfulle mennesker har en større tilbøyelighet til å svare på slike undersøkelser (Knack, 2002). Eksempelvis er det påvist at personer med lav utdanning er underrepresentert i nettutvalget; med andre ord at personer med høyere utdanning har vært mer tilbøyelige til å respondere (Bjørshol et al., 2010, s. 27). Dette har antakelig ingen stor effekt på variasjonen av sosial kapital mellom kommunene. Dersom en setter tjue respondenter som nedre grense for aggregering av individdata til kommunenivå, vil datasettet muliggjøre analyse av omtrent hundre kommuner. Dette spørsmålet må imidlertid adresseres nærmere i selve analysen. Det kan være at inkludering av flere kommuner gir interessante effekter på tross av at faren for mer tilfeldig variasjon øker.

En enkel alternativ operasjonalisering av sosial kapital er *valgoppslutning*. Dette er offentlige data som kan hentes fra Statistisk sentralbyrås nettsider og som foreligger for nesten alle kommuner.

Produksjonsindeksen for kommunene utarbeides av Teknisk beregningsutvalg for kommunal og fylkeskommunal økonomi på oppdrag fra Kommunal- og regionaldepartementet (Borge & Tovmo, 2009). Her legges bl.a. data fra Kommune-Stat-Rapportering (KOSTRA) til grunn. Sett er dermed avhengig av at Norges 428 kommuner rapporterer inn de variabler produksjonsindeksen tar som utgangspunkt. Selv om datasettet både i seg selv og i internasjonal målestokk fremstår teknisk solid, kan ulik praksis mellom kommunene i innrapporteringen føre til problemer med begrepsvaliditeten (se Ranheim, 2011). Det kan også være spesielle kjennetegn, eksempelvis mindre kommuner med liten administrativ kapasitet, som er bakenforliggende årsak til de manglende innrapporteringene. I så fall vil datasettet være beheftet med utvalgsskjevhet.

Innbyggerundersøkelsen inneholder spørsmål om tilfredshet med de kommunale tjenestene. Undersøkelsen blir dermed et subjektivt alternativ til produksjonsindeksen. Innbyggerundersøkelsen administreres av Direktoratet for Forvaltning og IKT (DIFI) og er

gjennomført av TNS Gallup på postale skjema med mulighet for elektronisk respons.⁷ Dersom man setter tjue respondenter som nedre grense for aggregering av individdata til kommunenivå, vil 2009- og 2012-settet kunne aggregeres til henholdsvis 158 og 237 kommuner. Siden dataene representerer en subjektiv oppfatning av tjenestetilbudet er det her eksempelvis mulig at respondentens sosiale kapital påvirker svarene. I tillegg til vanlige spørsmål rundt begrepsvaliditet kan det derfor reises spørsmål om den interne validiteten i datasettene er tilfredsstillende.

Spørsmålet om begrepsvaliditet er relevant for tre av fire datasett i denne studien. Faren for å trekke konklusjoner på feil grunnlag er reell. Det blir derfor en styrke for studien at jeg kan teste ulike operasjonaliseringer av de samme begrepene. En annen styrke er at de norske datasettene, spesielt hva gjelder LOGG og produksjonsindeksen, er mer omfattende enn hva som er brukt i andre internasjonale undersøkelser som stiller det samme forskningsspørsmålet.

To av datasettene benyttes til å operasjonalisere sosial kapital; to til å operasjonalisere styringsprestasjon. Det bør ikke være for stort tidsrom mellom de datasett som settes opp mot hverandre. Tabell 3 viser en oversikt over de seks hovedanalysene som utføres i kapittel 5. Ulike år for valgopplutning tas med da det kan tenkes at sammenhengene er forskjellige fra kommune- til stortingsvalg. En slik multippel operasjonalisme er egnet til å redusere utfordringer knyttet til begrepsvaliditet, konklusjonsvaliditet og intern validitet.

Tabell 3: Oversikt hovedanalyser

	Styringsprestasjon (avhengig)	Sosial kapital (uavhengig)	Forskjell i tidsrom (år)
1	Produksjonsindeks 2007	LOGG 2007/8	0-1
2	Innbyggerundersøkelsen 2009	LOGG 2007/8	1-2
3	Innbyggerundersøkelsen 2009	Valgopplutning 2009	0
4	Innbyggerundersøkelsen 2012	Valgopplutning 2011	1
5	Innbyggerundersøkelsen 2012	Valgopplutning 2013	1
6	Produksjonsindeks 2006-12	Valgopplutning 2005-12	0-1

Operasjonalisering av avhengige variabler. I det følgende gjennomgås de to avhengige variablene som måler styringsprestasjon i denne studien: produksjonsindeksen og innbyggerundersøkelsen, eller de såkalte objektive og subjektive operasjonaliseringene av styringsprestasjoner.

⁷ Bruken av datasettet reguleres av Norsk lisens for offentlige data (DIFI, 2014).

Produksjonsindeksen for kommunene er utarbeidet av *Teknisk beregningsutvalg for kommunal og fylkeskommunal økonomi* på oppdrag for Kommunal- og regionaldepartementet (se Borge & Tovmo, 2009). Denne foreligger i forbedret versjon fra og med 2007.

Hovedformålet er å gi en indikasjon på det samlede kommunale tjenestetilbudet og etablere en mulighet for å se dette i sammenheng med inntekter; altså effektivitet. Som bakgrunn for beregningene brukes som nevnt data fra KOSTRA, men også Utdanningsdirektoratets statistikk for læringsutbytte og læringsmiljø. I tillegg benyttes Helsedirektoratets individbaserte pleie- og omsorgsstatistikk (IPLOS). Jeg har allerede nevnt svakheter i KOSTRA hva gjelder begrepsvaliditet og det er trolig at de andre datasettene produksjonsindeksen bygger på rammes av lignende problemer. Jeg vil av plasshensyn ikke gå nærmere inn på eventuelle problemer med de underliggende undersøkelsenes validitet.

Produksjonsindeksen består av syv delindekser, som igjen består av flere indikatorer (se Borge & Tovmo, 2009, s. 5 for fullstendig oversikt). De syv delindeksene er barnehage, grunnskole, primærhelsetjeneste, pleie og omsorg, barnevern, sosialkontortjenester og kultur. Delindeksen for grunnskole består eksempelvis av grunnskolepoeng som allerede er korrigert for sosio-økonomiske forskjeller, læringsmiljø og antall PCer per elev. Delindeksen for pleie og omsorg består eksempelvis av antall mottakere av hjemmehjelpstjenester og beboere i institusjon i forhold til behov og andel institusjonsplasser i enerom. De syv delindeksene blir vektet på bakgrunn av nasjonal gjennomsnittlig budsjettandel og utgjør med det produksjonsindeksen, hvor verdien 100 representerer gjennomsnittet. Slik sett gir indeksen anledning for ulike politiske prioriteringer uten at dette nødvendigvis endrer resultatet. En svakhet er imidlertid at ikke alle sektorer fanges opp i indeksen. Dersom en kommune velger å pusse opp et torg til angivelig glede for både skoleelever og pleietrengende, kan dette likevel slå negativt ut i indeksen hvis inndekningen rammer disse sektorene. Indeksens utenomliggende sektorer utgjør ca. 25 pst. av de kommunale driftsutgiftene. Med andre ord omhandler indeksen i hovedsak velferdstjenester.

I kapittel 2 ble styringsprestasjon blant annet henstilt som effektivitet, hvor effektivitet er forholdet mellom produksjonsverdi og ressursinnsats. Produksjonsinnsatsen blir et mål på produksjonsverdi vet at den tar opp i seg ikke bare mengden tjenester som produseres, men også forsøker å se dette i forhold til behov, der tilgjengelige data muliggjør dette. Det gjenstår imidlertid et mål for ressursinnsats.

Et mål for ressursinnsats publiseres sammen med produksjonsindeksen: kommunenes korrigerede inntekter. Korrigerede inntekter baseres på Kommunal- og regionaldepartementets (KRD) objektive beregninger av hvor mye inntekter man mener hver enkelt kommune trenger for at hver kommune i landet skal kunne levere likeverdige tjenester. Faktorer som sentralitet, demografi, arbeidsledighet, innvandring og urbanitet legges til grunn for utregningene som presenteres årlig i KRDs grønne hefte i forbindelse med kommuneproposisjonen (KRD, 2007, 2009). Denne beregningen benyttes for å omfordele midler fra skatterike til skattefattige kommuner i Norge. Men omfordelingen er ikke fullstendig. En stor del av den lokale verdiskapingen blir igjen i kommunen og distriktstilskudd fordeles ulikt. En korrigeret inntekt på 100 pst. indikerer dermed en situasjon hvor en kommune verken på en positiv eller negativ måte er rammet av disse variasjonene; man mottar ifølge fordelingsnøkkelen et landsgjennomsnitt av de kommunale inntektene. I den korrigerede inntekten som benyttes i produksjonsindeksen er det også tatt hensyn til variasjoner i eiendomsskatt og kraftkonesjonsinntekter for å gi et mer korrekt bilde av kommunale inntekter som kan benyttes for å måle effektivitet (Borge & Tovmo, 2009, s. 52). Publiseringer forbundet med dette arbeidet viser at den korrigerede inntekten forklarer en stor andel av kommunenes produksjonsindeks og det antar jeg vil være tilfelle også i denne studien.

Logisk sett vil det være mulig å sette disse to størrelsene; korrigerede inntekter og produksjonsindeksen, opp mot hverandre for å danne et mål for effektivitet. Borge og Sunnevåg (2006, s. 49) har imidlertid vist at det er fruktbart å kontrollere for det faktum at kommunale inntekter ikke nødvendigvis samsvarer med hva man fortrinnsvis er interessert i når man måler effektivitet: driftsutgifter. Noen av disse svakhetene er allerede korrigeret i den nye produksjonsindeksen. I analysen vil jeg kontrollere ytterligere for netto driftsresultat og variasjoner i arbeidsgiveravgift.⁸ Netto driftsresultat er en indikator på hvor stor andel av inntektene som avsettes til drift og investeringer. Det ville også vært mulig å kontrollere for investeringer i form av finansielle utgifter, men jeg antar at investeringer i eksempelvis bygg bidrar til å øke driftens effektivitet. Videre vil variasjoner i arbeidsgiveravgift trolig påvirke hvor mye av de faktiske ressurser som knyttes til drift, siden lønnsutgifter utgjør en stor del.

Det gjenstår imidlertid svakheter relatert til begrepsvaliditet ved bruk av produksjonsindeksen sett opp mot korrigerede inntekter. Som nevnt omfatter ikke produksjonsindeksen alle sektorer,

⁸ Borge og Sunnevåg (2006) foreslår primært å etablere en ny Data Envelopment Analysis (DEA) for å måle effektivitet, men direktoratet ser ikke ut til å ha fulgt opp denne anbefalingen.

selv om den på dette punktet er forbedret fra 2007. Behovsindikatorerne i produksjonsindeksen og korrigert inntekt er noe forskjellige (Borge & Tovmo, 2009, s. 52-53). Samtidig kan faktorer i befolkningen som påvirker begge størrelser by på spesielle problemer relatert til intern validitet. Eksempelvis kan høy utdanning i befolkningen bety høyere skatteinntekter for kommunen, bedre skolerresultater (selv om dette er forsøkt korrigert for i produksjonsindeksen), samt en høyere sosial kapital. Altså kan faktorer som reflekteres i både korrigerede inntekter, produksjonsindeksen og den mest interessante avhengige variabelen i denne studien bli påvirket av multikollinearitet. Samtidig er det på tross av disse åpenbare svakhetene relevant å merke seg at denne operasjonaliseringen trolig er et mer solid mål på effektivitet enn hva som brukes i andre land (Borge & Tovmo, 2009, s. 20; eller se f.eks. Knack, 2002; Tavits, 2006, s. 216-217). Det kan også bemerkes at utrederne selv har brukt den forrige versjonen av produksjonsindeksen og korrigerede inntekter som et effektivitetsmål i en internasjonal publikasjon (Borge et al., 2008).

Innbyggerundersøkelsene fra 2009 og 2012 brukes her for å danne et subjektivt mål for kommunale tjenester. I utgangspunktet vil det være tilstrekkelig som en indikasjon å bruke én av disse undersøkelsene. 2012-undersøkelsen har imidlertid et større antall respondenter som kan gi mer robuste resultater, og som legger grunnlag for en mer dyptgående analyse dersom en sammenheng mellom sosial kapital og styringsprestasjoner skulle vise seg å eksistere.

Begge undersøkelser inneholder identiske spørsmål om 16 kommunale områder, deriblant grunnskole, SFO, fastlege, sykehjem og hjemmesykepleie (DIFI, 2010, 2013). 2012-undersøkelsen dekker også PP- tjenesten og barnevernet. For hvert av områdene bes respondenten indikere hvor gode eller dårlige tjenestene er, på en syvpunktsskala fra -3 til +3, hvor -3 er svært dårlig og +3 er svært bra. Etter spørsmålet om hver sektor bes respondenten om å vurdere tjenestene under ett: ”Alt i alt, hvor fornøyd eller misfornøyd er du med kvaliteten på disse tjenestene?” For enkelthets skyld vil jeg legge bare dette spørsmålet til grunn.⁹ 2012-undersøkelsen spør imidlertid i tillegg til kommunale tjenester om fylkeskommunale tjenester, og hvilke data som legges til grunn for å måle den subjektive styringsprestasjonen må bli gjenstand for en empirisk vurdering ved forberedelsen av datasettene.

⁹ Se f.eks. Monkerud og Sørensen (2010) for en liknende bruk av de samme data.

Operasjonalisering av uavhengige variabler. I det følgende gjennomgås de to uavhengige variablene som benyttes til å måle sosial kapital i denne studien. Hypotesene søker å måle sosial kapital som en latent variabel samt bestanddelene i sosial kapital hver for seg. For sistnevnte vil jeg benytte prinsipalkomponentanalyse for å avklare om og eventuelt hvilke elementer i sosial kapital som blir naturlig å behandle separat. Tabell 4 viser en oppsummering av de relevante variablene i LOGG.

I utgangspunktet er det blant disse bare spørsmålet om sosial tillit som benyttes vidt i andre undersøkelser. Spørsmålet henger teoretisk sett sammen med nettverk og normer og fanger opp eksempelvis 85 pst. av variasjonen i indeksen som er benyttet i Putnams 2001-studie (Halpern, 2005, s. 34-35; Putnam, 2001a, s. 291). Litteraturgjennomgangen i forrige kapittel viser imidlertid at det ikke alltid er en empirisk sammenheng mellom tillit, nettverk og normer. Det er altså av interesse å trekke inn variabler som det er nærliggende å tro at uttrykker både de kognitive og strukturelle delene av sosial kapital.

Som det fremgår av tabellen, kan flere av spørsmålene i LOGG tenkes å uttrykke ulike aspekter av nettverk. I tabellen er spørsmålene om nettverk løst klassifisert som 'bonding', brobygging, subjektive og objektive. Med bonding menes at spørsmålene først og fremst refererer til et indre nettverk, mens ved brobygging menes det at spørsmålene referer til videre kontakt med andre mennesker. Det kan altså tenkes at spørsmålene uttrykker kvalitative aspekter ved et nettverk, selv om dette skillet er vanskelig å operasjonalisere (Putnam, 2001a, s. 23-24). Videre kan det være verdt å merke seg at spørsmålene både spør om konkret antall personer, et relativt objektivt mål på nettverk selv om dette rapporteres av individene selv, samt mer subjektive oppfatninger rundt nettverkets størrelse. Så lenge dataene er selvrapporterte, dreier det seg imidlertid om hva Marsden (1990, s. 437) kaller kognitive (selvoppfattede) nettverk.

Tabell 4: Variabler i LOGG

	Spørsmålstekst	Alternativer	Aspekt	Objektivt/ subjektivt
Antall venner - personlig krise	Hvor mange står deg så nær at du kan regne med dem hvis du får store personlige problemer? Regn ikke med nærmeste familie.	1. Ingen 2. 1 eller 2 3. 3-5 4. 6 eller flere (som over)	Nettverk (bonding)	Objektivt
Antall venner - hjelp i dagligliv	Hvor mange står deg så nær at du kan regne med dem hvis du trenger praktisk hjelp? Som f.eks. Hjelp til hus og hage, transport, innkjøp ol. Regn ikke med nærmeste familie.	(som over)	Nettverk (bonding)	Objektivt
Mange venner	Det er mange jeg kan støtte meg til hvis jeg har problemer.	1. Svært enig 2. Nokså enig 3. Verken eller 4. Nokså uenig 5. Svært uenig (som over)	Nettverk (bonding)	Subjektivt
Kan stole på mange	Det er mange jeg kan stole fullt og helt på	(som over)	Spesifikk tillit/nettverk	Subjektivt
Frivillig arbeid	Omtrent hvor ofte gjør du frivillig arbeid for foreninger/organisasjoner?	1. Daglig 2. Hver uke 3. Hver måned 4. Noen ganger i året 5. Sjeldnere 6. Aldri (som over)	Nettverk	Objektivt
Besøk	Omtrent hvor ofte får du besøk eller besøker andre?	(som over)	Nettverk	Objektivt
Hjelper andre	Omtrent hvor ofte hjelper du andre utenom nær familie?	(som over)	Normer	Objektivt
Nabo - snakker med	Hvor mange av dine naboer snakker du med når dere møtes?	1. De fleste 2. Mange 3. Noen 4. Én 5. Ingen" (som over)	Nettverk (brobygging)	Subjektivt
Nabo - låne ting	Hvor mange av dine naboer kan du låne ting av?	(som over)	Spesifikk tillit	Subjektivt
Ulike holdninger på bosted	Der du bor... Folk her har svært ulike holdninger og verdier	1. Stemmer ikke i det hele tatt 2. Stemmer nokså dårlig 3. Stemmer delvis 4. Stemmer nokså godt 5. Stemmer helt	Normer	Subjektivt
Sosial tillit	Synes du generelt at folk flest er til å stole på eller at man bør være svært forsiktig når man har med andre mennesker å gjøre?	1. Folk flest er til å stole på 2. Man må være svært forsiktig	Sosial tillit	Subjektivt

Selvrapporterte nettverk er, sammenlignet med metoder i nettverksforskningen, en forenklet måte å operasjonalisere et nettverks størrelse og betydning på (se f.eks. Scott, 2000). En slik rapportering er blitt kritisert for å gi en skjevhet i favør av indre nettverk og for å ikke fange opp den dynamikken i et nettverk som man mener kan påvirke et gitt annet fenomen kausalt. Likevel er dette den mest brukte metoden for innhenting av nettverksdata og er trolig bra nok for sammenligning av ulike populasjoner (Marsden, 1990, s. 438-440). Hovedpoenget for denne oppgaven er at spørsmålene gir et representativt, sammenlignbart bilde av nettverkene til innbyggerne i den enkelte kommune. Slik sett kan antall respondenter per kommune regnes som den viktigste utfordringen for denne oppgavens analyse.

Som vist i forrige kapittel, er det trolig at normer inngår sammen med tillit i den kognitive delen av sosial kapital. Det kan likevel tenkes at spørsmålene om hvor ofte man hjelper andre utenom familie og oppfatningen av om innbyggere på bostedet har ulike eller sammenfallende holdninger, fanger opp spesielle normaspekter, blant annet spørsmålet om gjensidighet.

Den alternative uavhengige variabelen for operasjonalisering av sosial kapital er valgoppslutning, som er tilgjengelig for alle landets kommuner. Denne tas med fordi den i flere tidligere studier, sannsynligvis i mangel av bedre data, brukes for å operasjonalisere sosial kapital. Det er imidlertid rimelig å tenke seg at valgoppslutning fanger opp en kombinasjon av politisk interesse, politiske ressurser og normer. Det er derfor av stor interesse å se om denne sammenfaller med operasjonaliseringen av sosial kapital basert på LOGG samt med den kommunale styringsprestasjonen.

Kontrollvariabler. Formålet med kontrollvariabler er å redusere problemer knyttet til intern validitet, herunder faren for å ikke identifisere spuriøse variabler. Dersom en korrelasjon mellom sosial kapital og styringsprestasjon eksisterer, er det desto viktigere å inkludere andre faktorer som kan påvirke den avhengige variabelen. Eksempelvis er det vist at ressursinnsats har en positiv effekt på styringsprestasjoner, og derfor må inkluderes i analysen. Dette er antakelig den viktigste utfordringen til en eventuell betydning av sosial kapital. Tabell 5 gir en oversikt over aktuelle kontrollvariabler.

Tabell 5: Kontrollvariabler

Navn	Beskrivelse	Kategori	Kilde
Korrigert inntekt	Reell kommunal inntekt	Ressursinnsats	KRD
Netto driftsresultat	I pst. av brutto driftsinntekter	Ressursinnsats	KOSTRA
Innbyggertall		Kommunekaraktistikk	SSB
Andel kvinner	Pst. av befolkningen	Kommunekaraktistikk	KOSTRA
Tettsteder	Andel av befolkningen som bor i tettsteder	Kommunekaraktistikk	KOSTRA
Pendlere	Andel av befolkningen 20 til 66 år som pendler ut av kommunen	Kommunekaraktistikk	KOSTRA
Innflytting	Pr 1000 innbyggere	Kommunekaraktistikk	KOSTRA
Utflytting	Pr 1000 innbyggere	Kommunekaraktistikk	KOSTRA
Sentralitet	En kommunes geografiske sentralitet klassifisert av SSB	Kommunekaraktistikk	SSB
Alder	Pst. over 67 år	Sosio-økonomisk	SSB
Ginikoeffisient	Økonomisk ulikhet	Sosio-økonomisk	SSB (2009-11)
Utdanning vgs.	Pst. fullført vgs.	Sosio-økonomisk	SSB
Utdanning høyere	Pst. fullført kortere høyere utdanning	Sosio-økonomisk	SSB
Sysselsetting	I pst.	Sosio-økonomisk	SSB
Innvandrere	Innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre. Andel ikke-vestlige.	Sosio-økonomisk	SSB
Herfindahl-Hirschman indeks	Politisk konsentrasjon	Politisk miljø	Konstruert fra SSB-data

Kontrollvariablene for ressursinnsats er allerede diskutert over. Både de sosioøkonomiske kontrollvariablene og kommunekaraktistikker som innbyggertall er faktorer som ofte inkluderes i studier som søker etter sosial kapitalers kilder. Eksempelvis finner Ivarsflaten og Strømsnes (2011) signifikante sammenhenger mellom et bosteds økonomiske ulikhet, utdanning, inntekt og sosial tillit hos individer. For kommunenivå kan slike data hentes fra Statistisk sentralbyrå. Herfindahl-Hirschman indeksen benyttes her som et mål på politisk konsentrasjon for å avdekke om det er kvaliteter ved det politiske miljøet som påvirker styringsprestasjonen slik Borge et al. (2008) påviser. En høyere verdi indikerer at den politiske makten er mindre fragmentert. Antakelsen er at den politiske gjennomføringskraften er større når behovet for forhandlinger og kompromisser er mindre.

Det er imidlertid ikke denne studiens primæroppgave å spørre hvor sosial kapital kommer fra. Det er som nevnt rimelig å anta at flere av kontrollvariablene kan være en kilde til sosial kapital. Selv om inkluderingen av kontrollvariablene i analysen skulle påvirke eller redusere sosial kapital-variablenes eventuelle signifikans, vil derfor ikke det nødvendigvis være et tegn på at sosial kapital ikke påvirker styringsprestasjoner. Samtidig vil denne analysen rammes av få frihetsgrader. Likevel kan samvariasjonen mellom disse variablene være nyttig å ha med seg i tolkningen av resultatene.

3.3. Statistiske metoder

Tabell 3 viser at denne undersøkelsens datasett befinner seg både på individ- og kommunale nivå, også benevnt ved mikro og makro i denne oppgaven. Det er derfor behov for å aggregere data på mikronivå opp til makronivå, siden det teoretiske rasjonalet i studien innebærer en kausal sammenheng mellom sosial kapital blant en kommunes innbyggere (mikro) og styringsprestasjoner (makro).¹⁰ Jeg vil her diskutere aggregering av data og prinsipalkomponentanalyse som spesifikke verktøy for å aggregere sosial kapital-indikatorer. Videre vil jeg presentere multippel lineær regresjon som et egnet analyseverktøy for å undersøke sammenhengen mellom aggregerte mikronivådata og makronivådata. Videre viser Tabell 3 at datasettene for valgdeltakelse og produksjonsindeksen kan behandles som paneldata. Jeg vil benytte en lineær hierarkisk modell for analyse av disse.

Aggregering av data. I denne studien er det nødvendig å aggregere data fra LOGG og Innbyggerundersøkelsen opp til kommunenivå for å kunne sammenligne med andre datasett på kommunenivået. Ved å aggregere individdata er altså formålet å danne en indikator som er representativ på kommunenivå og som muliggjør sammenligning med andre kommuner i en tverrsnittsanalyse. Det er flere metoder for aggregering av data. De enkleste er median, typetall og gjennomsnitt (se f.eks. Field, 2009, s. 20-23). Jeg vil i denne studien benytte gjennomsnitt av tre grunner. Dette er etablert praksis ved aggregering av spørreundersøkellesdata. Gjennomsnittet inneholder samtlige respondenters svar på en variabel. En tredje årsak er at svaralternativene i spørreundersøkelsene benyttet i denne studien begrenser omfanget av ekstreme verdier; ellers en potensiell svakhet ved bruk av gjennomsnitt. Som nevnt tidligere, vil en slik aggregering uansett kunne utsette studien for økologiske feilslutninger ved at man antar at sammenhenger på aggregert nivå reflekterer sammenhenger på individnivå.

Prinsipalkomponentanalyse. Gjennomsnittet forutsetter imidlertid til en viss grad at man fanger opp de samme latente aspekter dersom man slår sammen flere variabler. Selv om det er sterke teoretiske grunner til at kognitive og strukturelle aspekter ved sosial kapital samvarierer, har den empiriske gjennomgangen i forrige kapittel vist at dette ikke kan

¹⁰ En flernivåanalyse er bare nødvendig dersom den kausale sammenhengen antas å gå fra makro og/eller mikro til mikronivå (Snijders & Bosker, 2012, s. 6-12). Det eksisterer spesielle metoder for flernivåanalyse i den andre kausale retningen, men disse vil sannsynligvis ikke bidra til nevneverdig mer nøyaktighet i denne studiens forskningsopplegg (Croon & van Veldhoven, 2007, s. 55).

forutsettes. For aggregering av sosial kapital-variablene fra LOGG er det derfor nødvendig med mer sofistikerte verktøy.

Faktoranalyse er egnet for å avdekke gjensidige, eventuelt underliggende, relasjoner mellom variabler som ikke defineres som avhengige eller uavhengige og benyttes ofte som et verktøy for å forenkle tolkningen av data (Clausen, 2009, s. 27). Disse underliggende komponentene kan omdannes til komponentskårer for bruk i videre analyse. En klar ulempe ved bruk av faktoranalyse er at den eksterne validiteten begrenses til å bare gjelde andre populasjoner med den samme komponentstrukturen (Field, 2009, s. 636-637).¹¹ Det er to hovedtilnærminger til eksplorerende faktoranalyse: felles faktoranalyse og prinsipalkomponentanalyse. Førstnevnte skiller ut variablenes felles varians, mens sistnevnte behandler all varians i datasettet. Noen mener det resultatmessig er liten forskjell mellom metodene, men dette forblir et empirisk spørsmål (Clausen, 2009, s. 41; Field, 2009, s. 638). Jeg vil her bruke prinsipalkomponentanalyse fordi den behandler all lineær varians i datasettet, fordi den regnes som mindre kompleks, og fordi det er denne prosedyren som oftest benyttes i liknende studier.

I prinsipalkomponentanalysen beregnes først korrelasjoner mellom hver av de standardiserte variablene og de underliggende lineære sammenhengene trekkes ut slik at den første forklarer mest varians, og så videre (Clausen, 2009, s. 28-39). Deretter foretas det en rotasjon for å øke tolkbarheten av komponentmatrisen. Egenverdi betegner den andel varians en komponent forklarer og er den viktigste indikasjonen på hvor mange komponenter som bør inkluderes i analysen. En annen viktig verdi er komponentladninger, som er variablenes korrelasjon med hver komponent. Med andre ord, gjør rotasjonen komponentstrukturen enklere ved at hver variabel får høyere ladninger på så få faktorer som mulig. Roteringsen kan gjøre det enklere å foreta en teoretisk vurdering av hva hver komponent representerer. Her bør ladningen være minst 0,3 for å muliggjøre en meningsfull kvalitativ tolkning (Field, 2009, s. 644-645).

Det er i hovedsak to typer roteringsen som er aktuelle. Den vanligste er ortogonal rotasjon, som roterer komponentene vinkelrett på hverandre. Komponentene blir dermed ukorrelerte og en sikrer seg mot problemer med multikollinearitet senere i analysen. Ulempen er at man ved et slikt grep ”fjerner” seg fra den virkelige verden, siden komponentene i det virkelige

¹¹ For sosial kapital understrekes dette av f.eks. Narayan og Cassidy (2001).

samfunnsliv ofte vil være korrelerte. Dette hensynet ivaretas i større grad ved oblikk rotasjon. Det er derfor hensiktsmessig å benytte begge typer rotasjoner for å se om de gir samme komponentstruktur.

I siste omgang av analysen tilegnes det komponentskårer til hver respondent. Med andre ord beregnes det verdier som betegner i hvilken grad hvert individ skårer på hver komponent. Dersom komponentene er teoretisk meningsfulle, er det mulig å bruke disse individuelle verdiene videre i andre analyser; i denne studiens tilfelle i lineær regresjon.

Multipel lineær regresjon er en statistisk estimeringsmetode for å avdekke hvordan to eller flere uavhengige variabler påvirker en avhengig variabel, alt annet holdt likt (se f.eks. Field, 2009, s. 197-263; Skog, 2004, s. 258-266). Enkelt forklart kalkuleres det et lineært plan som minimerer summen av de kvadrerte residualene i modellen. Med residualer menes avstanden mellom modell og observasjon. Modellen kan skrives som følger:

$$Y = b_0 + b_1 \cdot X_1 + b_2 \cdot X_2 + \dots + b_k \cdot X_k + \varepsilon$$

Her er Y den avhengige variabelen og b_0 er konstantleddet, som betegner gjennomsnittlig Y -verdi dersom alle variabler settes til verdien null. b_1 er stigningskoeffisienten som betegner endringen i Y dersom variabelen X_1 økes med en enhet, andre variabler holdt likt, osv. ε er residualen. Statistisk signifikanssannsynlighet beregnes for hver b . Dette er sannsynligheten for at sammenhengen ikke er et utslag av tilfeldighet. I samfunnsvitenskapen er det vanlig å forkaste nullhypotesen om at ingen sammenheng eksisterer dersom verdien er mindre enn fem pst ($p = < .05$). Resultatene må imidlertid tolkes i lys av hvor mye forklaringskraft en modell har (R_2), antall observasjoner og variasjonsbredde (Skog, 2004, s. 228-229).

Det er flere forutsetninger ved bruk av lineær regresjon som må oppfylles med hensyn til konklusjonsvaliditet. I likhet med prinsipalkomponentanalyse forutsettes det linearitet i datasettene; med andre ord at observasjonene ikke inntar andre former av f.eks. polynomisk eller kurvelineær karakter. Videre forutsettes det homoskedastisitet; en konstant, selvstendig, varians i residualene for hver verdi av X . Samtidig bør residualene være normaldistribuert og eventuelle ekstreme uteliggere bør diskuteres dersom de kan utgjøre en kilde til skjevhet i modellen. Samtidig kan høy multikollinearitet mellom de uavhengige variablene føre til feilaktige stigningskoeffisienter og lite ekstra forklaringskraft. Endelig forutsettes det

uavhengighet mellom restleddene; såkalt fravær av autokorrelasjon, en forutsetning som er automatisk oppfylt i utvalgsundersøkelser (Skog, 2004, s. 250).

Hierarkisk lineær modell for paneldata (LMM). Longitudinelle data, hvor de samme faktorer er målt på de samme enheter ved forskjellige tidspunkt, krever en annen type analyse grunnet potensielle problemer med autokorrelasjon. Årsaken er at observasjonene ikke lenger er uavhengige av hverandre. Eksempelvis vil en kommunes styringseffektivitet ett år avhenge av styringseffektiviteten de foregående år. En slik effekt kan kontrolleres for i vanlig multipel lineær regresjon ved at den avhengige variabelen forsinkes og den originale avhengige variabelen inngår som en vanlige uavhengig variabel på regresjonsligningens høyre side (Jakobsen & Jakobsen, 2012). Det er imidlertid fare for at standardfeilene blir overestimerte og at det dermed oppstår problemer med konklusjonsvaliditeten dersom disse ikke korrigeres riktig.

Som alternativ til multipel lineær regresjon vil jeg benytte en hierarkisk lineær modell, gjerne kalt *linear mixed model (LMM)* i den engelske litteraturen. Den statistiske metoden er den samme som i flernivåanalyse, ved at analyseenheten behandles som nivå 2 og enkeltobservasjonene på nivå 1. Konseptuelt kan metoden og tolkningen av analyseresultatene sammenlignes med vanlig lineær regresjon. En hovedforskjell er at det beregnes varians på nivå 2 i tillegg til residualer på nivå 1. På høyresiden av regresjonsligningen over tillegges det dermed en varians for nivå u_k (Strabac, 2012, s. 210-211). Det følger at det må spesifiseres på hvilket nivå denne tilfeldige variansen skal finne sted; en får dermed såkalte *random effects* i tillegg til de koeffisientene som skal estimeres, nevnelig *fixed effects*, derav navnet *mixed model*. En annen forskjell er at LMM, i kontrast til mer tradisjonell ANOVA, er mer fleksibel med hensyn til manglende data (West, Welch, & Galecki, 2007, s. 3). Videre foretas selve estimeringen på en annen måte, ved at analyseprogrammet gjennom flere iterasjoner maksimerer sannsynligheten for at de gitte parameterne predikerer datasettet på best mulig måte (West et al., 2007, s. 25-26). Med unntak av autokorrelasjon, som håndteres ved at variansen på nivå 2 behandles i analysen, gjelder stort sett de samme forutsetningene som ved multipel lineær regresjon (West et al., 2007, s. 41-43).

På grunn av sin fleksibilitet har LMM blitt populært som verktøy for å konstruere og analysere vekst- og endringsmodeller. Det kunne dermed være interessant å benytte LMM til

å se på noen av de langtidseffektene noen sosial kapital-teoretikere forfekter. Det er imidlertid lite trolig at tidsrom og intervaller i de aktuelle datasettene er tilstrekkelig for en slik analyse. Longitudinelle data brukes her med samme formål som en tverrsnittsanalyse. Verdien ligger i at vi kan se om bestemte effekter er stabile over tid.

3.4. Alternative metoder

Det fremgår tydelig at denne studien søker svar på forskningsspørsmålet ved bruk av kvantitativ metode. Noen svakheter ved denne metoden er allerede nevnt over. Her vil jeg diskutere noen vitenskapsteoretiske og metodiske utfordringer, peke på mulige kvalitative opplegg og kort begrunne hvorfor jeg likevel har valgt en kvantitativ tilnærming.

Elster (1989) stiller, etter min mening, to viktige krav til en samfunnsvitenskapelig forklaring. For det første, er det ifølge Elster ikke tilstrekkelig å påvise en korrelasjon mellom X og Y. *Mekanismen* som bringer oss fra X til Y må pekes på. Men selv da kan ikke samfunnsvitenskapen påberope seg prediksjon, slik Carl Hempel krevde (se f.eks. Godfrey-Smith, 2003). Mekanismer bærer sjelden preg av lovmessighet eller nødvendighet og kan overgå av eller kanselleres av andre mekanismer, slik at det utenfra kan se ut som om ingen mekanismer har vært i spill. Elster avviser imidlertid ikke at det er mulig å si noe generelt, om enn ikke lovmessig, om forholdet mellom X og Y. Det er derfor rimelig å tolke Elster dithen at kvantitative analyser, som nettopp ser på forholdet mellom X og Y, kan medregnes dersom det også pekes på mekanismer. Slik sett er dette på linje med Skog (2004, s. 36): samfunnsvitenskapen forklarer fenomener som har inntruffet, men ”uten å forutsette at fenomenet nødvendigvis måtte inntreffe”. For det andre, dreier samfunnsvitenskap seg ifølge Elster om å forklare hendelser og fakta. Fakta er øyeblikksbilder som følger av en ”strøm av hendelser” utgått fra individer (Elster, 1989, s. 3). Et implisitt krav fra Elster er derfor at det må vises til hendelser. Store deler av sosial kapital-litteraturen måler imidlertid *holdninger* hos eller strukturer rundt individer og antar at disse gjør seg gjeldende også ved handling. Selv om denne studien antar at slike holdninger og strukturer reflekteres i en serie hendelser som nedfeller seg i et mål for en kommunes styringsprestasjon, fungerer dette bare i beste fall som latente variabler dersom det er hendelser vi forsøker å kartlegge.

Kvalitative analyser kan kompensere for disse svakhetene ved å sette mekanismer og hendelser i sammenheng. Flyvbjerg (2001) påstår for eksempel at en kasuistisk studie lagt opp

på en god måte kan bidra til generell kunnskap i like stor grad som en kvantitativ. Faktisk stiller Flyvbjerg spørsmål ved den eksterne validiteten til kvantitativ metode, siden forskningsobjektene gjerne trekkes ut fra sin kontekst – den kontekst som det må vises til for å forklare individenes handlinger. Som forsvar for denne studien vil jeg likevel bemerke at kontekst i en statistisk analyse kan ivaretas ved hensyn til analysenivåer og kontrollvariabler. Det er også fortsatt gjengs oppfatning at statistiske sannsynlighetsutvalg er bedre egnet for generalisering enn kasuistiske studier.

Mens kvantitative metoder som regel vil bestå av hypotesetesting, er ikke kvalitative metoder nødvendigvis begrenset på samme måte. For eksempel tar Blumer (1969) til orde for at samfunnsvitenskapen må benytte seg mer av retningsgivende begreper og eksplorerende analyser. I dette ligger det en kritikk av at forskere er for opphengt i å analysere samfunnet ut fra gamle klassiskere og dermed at dagens datamateriale og realiteter overses. Putnams (1993) Italia-studie er til en viss grad lagt opp på denne måten. Innledningsvis pekes det på de tydelige visuelle forskjellene mellom Nord- og Sør-Italia, før det underveis fremmes en hypotese om at forskjellene kan tillegges visse variasjoner i det sivile samfunn. Deretter ses det på sammenhengen mellom visse kvaliteter i det sivile samfunn og styresmaktens prestasjoner, før Putnam tar for seg den historiske konteksten samt en del mekanismer som kan forklare forskjeller i sivilt engasjement. Først i bokens avslutning fremmes det en eksplisitt teori om sosial kapital.

Putnams mer eksplorerende forskningsopplegg, med bruk av både kvantitative og kvalitative metoder, opphever mange av svakhetene som hviler ved den enkelte metode. Det er liten tvil om at en kombinasjon av begge tilnærminger ville utgjort en styrke også i denne oppgaven. Her kunne eksempelvis den kvantitative delen bidratt til utvelgelsen av to kommuner for en mer kvalitativ sammenligning.

Sammenligningen kunne benyttet flere innfallsvinkler. En metodisk tilnærming til organisasjoners effektivitet er etnografiske studier. Her vil både kvantitativ og kvalitativ metode være aktuelt (se Schwartzman, 1993). Flere mekanismer kan utforskes. Eksempelvis kan det ved deltakende observasjon være aktuelt å utforske samarbeid blant kommunale ansatte eller graden av opportuniste, eller samarbeid mellom brukere og kommunalt ansatte. En annen mulighet er å gå nærmere inn på forholdet mellom frivillige organisasjoner og politikere. Diskuteres egentlig kommunale tjenester innenfor frivillige organisasjoner eller

personlige nettverk? Med et godt metodisk design vil en etnografisk studie av en eller flere kommuner bidra til å besvare forskningsspørsmålet. På samme måte vil en kvantitativ innholdsanalyse av medier kunne bidra til å avdekke slike forskjeller. Som Weber (2009) demonstrerte allerede i 1910, er innfallsvinklene mange.

En hovedårsak til at jeg likevel velger å se bort fra en kvalitativ tilnærming, er at problemstillingen er ny i norsk sammenheng. Som dette kapittelet viser, kreves det dermed et relativt omfattende kvantitativt arbeid for å avdekke om de sammenhengene tidligere studier har funnet annetsteds eksisterer i Norge. En annen årsak er at sammenhengen mellom sosial kapital og styringsprestasjoner kan være så svak at den er vanskelig å avdekke ved et kvalitativt opplegg. En tredje årsak er at datasettene brukt i denne studien til en viss grad muliggjør en eksplorerende analyse. Det kan altså være mulig å peke på noen eventuelle mekanismer. Likevel er det først og fremst av omfang- og plasshensyn at jeg i denne studien ikke vil benytte en kombinasjon av kvantitativ og kvalitativ metode.

3.5. Delkonklusjon

Sosial kapital og kommunale styringsprestasjoner operasjonaliseres i denne studien på ulike måter, både med individdata og data på kommunalt nivå som indikatorer. Den enkelte operasjonalisering samt de statistiske metodene er diskutert med hensyn til studiens validitet. Det er generelt knyttet mange svakheter til både operasjonalisering av hovedbegrepene og den kausale sammenhengen mellom begrepene. Kapitlet har derfor skissert et opplegg med multipl operasjonalisme for å redusere mistanken mot studiens validitet.

4. Tilrettelegging, beskrivelse og preliminære analyser av datasettene

Dette kapitlet gjennomgår tilretteleggingen av datasettene for LOGG og Innbyggerundersøkelsene. Videre gjennomføres noen preliminære analyser på de avhengige variablene. Dette for å se nærmere på stabilitet mellom variablene og variablenes forhold til kontrollvariabler i utvalgte tilfeller. Vanligvis ville dette inngått i foregående kapittel. På grunn av at det i oppgaven opereres med flere datasett, og fordi operasjonaliseringen av sosial kapital er av generell akademisk interesse, velger jeg for ryddighetens skyld å behandle spørsmålet i et eget kapittel.

4.1. Tilrettelegging av LOGG

LOGG innehar variabler som muliggjør analyser av samtlige hypoteser (Tabell 1). Aggregering av datasettet til kommunenivå må derfor gjøres på forskjellige måter. For analyse av hypotesene 4-5, som tester interne mekanismer i kommunenes organisasjon, filtreres datasettet på en konstruert dummy-variabel for kommunalt ansatt.

Etter en innledende beskrivelse av variablene, utføres det en prinsipalkomponentanalyse for å avdekke om det er spesielle komponenter som kan benyttes til videre analyse. Dette vil gi en indikasjon på om det er meningsfullt å holde de kognitive og strukturelle aspektene av sosial kapital atskilt i analysen. Uavhengig av om prinsipalkomponentanalysen er fruktbar, aggregeres variablene for sosial tillit og frivillig arbeid direkte til kommunenivå. Sosial tillit regnes som en generelt solid operasjonalisering av sosial kapital. Spørsmålet om frivillig arbeid kan besvare hypotese 3.

Beskrivelse av variablene. For å forenkle tolkningen er noen av variablene reversert slik at en høyere skår indikerer høyere sosial kapital. **Feil! Finner ikke referansekilden.** gir en oversikt over de variabler som inngår i prinsipalkomponentanalysen. Det kan bemerkes at den sosiale tilliten (kan stole på folk) er høy og dermed i tråd med liknende respons fra nordmenn på andre undersøkelser (Wollebæk & Bock Seggaard, 2011b). Videre skårer respondentene over gjennomsnittet på de fleste variabler, med unntak av frivillig arbeid og at man hjelper andre utenom nær familie.

Tabell 6: Statistisk beskrivelse av LOGG-variablene som inngår i prinsipalkomponentanalysen

	Tlf/Post	N	Min	Maks	Gj.snitt	St.avvik
Antall å regne med hvis problemer	T	14789	1	4	3,05	0,838
Antall å regne med hvis behov for praktisk hjelp	T	14823	1	4	2,99	0,915
Mange å støtte seg til hvis har problemer	T	15019	1	5	4,20	0,923
Mange jeg kan stole fullt og helt på	T	15023	1	5	4,17	1,020
Frivillig arbeid for forening/organisasjon	P	10655	1	6	2,67	1,450
Får besøk eller besøker andre	P	10736	1	6	4,43	0,768
Hjelper andre utenom nær familie	P	10670	1	6	2,95	1,177
Snakker med naboer	P	10802	1	5	3,93	1,084
Naboer du kan låne ting av	P	10750	1	5	3,14	1,248
Folk har ulike holdninger og verdier her	P	10720	1	5	3,09	1,046
Kan stole på folk	P	10785	1	2	1,81	0,390
Gyldig N (listevis)		9918				

Som nevnt i forrige kapittel er det ulike antall respondenter på variablene fordi færre har besvart den postale undersøkelsen i etterkant av telefonintervjuene. Selv om manglende respons teknisk sett er av marginal karakter i begge undersøkelser, vil det utvikle seg et stort gap mellom variablene i prinsipalkomponentanalysen. Dette løses ved å erstatte manglende verdier med variabelens gjennomsnitt.¹²

Prinsipalkomponentanalyse. De elleve variablene over er kjørt med både ortogonal (varimax) og oblikk (oblmin) rotasjon i en prinsipalkomponentanalyse. Grunnet svært like resultater, bruker jeg her resultatene fra den ortogonale rotasjonen. En Kaiser-Meyer-Olkin (KMO)-verdi på 0,671 indikerer at det er en struktur i dataene som er egnet for prinsipalkomponentanalyse (Field, 2009, s. 647). Det samme gjør de individuelle KMO-verdiene, som varierer mellom 0,540 og 0,779. Bartlett's test på kjikvadratet med 55 frihetsgrader er 20205, $p < 0.000$, noe som indikerer at korrelasjonene mellom variablene er sterke nok til å inngå i analysen. Tre komponenter hadde en egenverdi over Kaisers kriterium på 1. Egenverdidiagrammet (scree plot) viser imidlertid at den fjerde komponenten tilfører modellen noe mer forklaringskraft, og denne har en egenverdi på 0,999. Det viser seg at det for den teoretiske tolkningens del er mer fruktbart med fire komponenter, og den videre analysen tar dette som utgangspunkt. Med fire komponenter forklares 59 pst. av variansen i datasettet.

¹² Det finnes andre og trolig bedre metoder for å erstatte manglende verdier (Little & Rubin, 2002). Bruken av gjennomsnitt er enkelt etterprøvbart da den er integrert i prinsipalkomponentanalysen (IBM Corp, 2012, s. 773). Videre gir metoden teoretisk tolkbare resultater og er således fruktbar. Videre vil ikke metoden føre til en overdrivelse av korrelasjonene. Endelig fordrer ikke metoden at fremgangsmåten dokumenteres ytterligere i oppgaven.

Tabell 7 viser variablene som lader på de fire komponentene med ladninger større enn 0,3. Variablene for personlig nettverk, det jeg i foregående kapitler har kalt ”bonding”, lader høyt på den første komponenten. På den andre komponenten lader variablene for naboskap høyt, men også deltakelse i frivilligheten har betydning for denne komponenten. Den tredje komponenten kjennetegnes av frivillig arbeid og hjelpsomhet utover egen familie, altså nettverk av mer brobyggende karakter, mens den fjerde komponenten omhandler sosial tillit og normer.

Tabell 7: Ortogonal prinsippkomponentanalyse (varimax)

	Komponenter med benevning			
	1. Nettverk (bonding)	2. Nettverk (naboskap)	3. Nettverk (brobygging)	4. Sosial tillit og normer
Antall å regne med hvis personlige problemer	0,797			
Antall å regne med hvis behov for praktisk hjelp	0,729			
Mange å støtte seg til hvis har problemer	0,776			
Mange jeg kan stole fullt og helt på	0,690			
Frivillig arbeid for forening/ organisasjon		0,315	0,484	
Får besøk eller besøker andre			0,656	
Hjelper andre utenom nær familie			0,802	
Snakker med naboer		0,895		
Naboer du kan låne ting av		0,873		
Folk har ulike holdninger og verdier her				0,758
Kan stole på folk				0,701
Egenverdi	2,62	1,67	1,18	0,99
Kumulativ forklaringskraft (%)	23,85	39,03	49,82	58,87
N	15	156		

Analyseresultatet bekrefter til en viss grad det teoretiske skillet mellom strukturell og kognitiv sosial kapital. De tre første komponentene kan relateres til samkvem i ulike grupperinger; henholdsvis nære venner og familie, naboer, og møter med bekjente i form av besøk eller organisasjonsliv. I tillegg kan den tredje komponenten være et uttrykk for et samfunnsengasjement i større grad enn de to foregående, da det dreier seg om andre enn naboer og familie. Komponentene er dermed relativt eksplisitte hva gjelder tre forskjellige typer sosiale nettverk. Den fjerde komponenten omhandler mer generelle verdier og holdninger.

Samlet sett gir de fire komponentene et inntrykk av at funnene er fruktbare for videre bruk i analysen. At variabelen for frivillig arbeid lader på begge de to siste nettverkskomponentene er likevel et uttrykk for at man i det virkelige liv må se disse i sammenheng. Inndelingen og

benevnelsen av komponenter på denne måten gjøres dermed først og fremst med forenkling som formål.

I Tabell 8 vises korrelasjoner mellom enkeltspørsmålene om sosial tillit og frivillig arbeid. Korrelasjonene bekrefter inntrykket fra prinsipalkomponentanalysen i og med at korrelasjonens styrke varierer på de ulike dimensjonene av sosial kapital. Korrelasjonene for sosial tillit gir likevel en viss støtte for å bruke dette spørsmålet alene for å operasjonalisere sosial kapital, selv om sammenhengen med nettverk er svak. Sistnevnte bekymring betyr likevel at det kan være fruktbart å benytte spørsmålet om frivillig arbeid, sammen med sosial tillit, videre i analysen som et alternativ til de fire komponentene. Den innbyrdes korrelasjonen mellom variablene frivillig arbeid og sosial tillit er 0,09 ($p=0,00$).

Tabell 8: Korrelasjoner mellom enkeltspørsmål og komponenter (Pearsons R)

	Komponent Nettverk (bonding)	Komponent Nettverk (naboskap)	Komponent Nettverk (brobygging)	Komponent Sosial tillit og normer
Kan stole på folk	0,133**	0,045**	0,076**	0,703**
Frivillig arbeid for forening/organisasjon	0,065**	0,323**	0,473**	0,006

Signifikanssannsynlighet * $p<0,05$, ** $p<0,01$

Det er kjørt tilsvarende analyser ved å skille ut kommunalt ansatte. Her blir antall telefoniske og postale respondenter henholdsvis 2324 og 1747. Prinsipalkomponentanalysen gir ved dette utvalget ikke et like fruktbart teoretisk bilde og vil dermed ikke benyttes videre. Dette kan være et tegn på at komponentstrukturen har lav invarians, altså at strukturen ikke er lik i undergrupper. Aggregatet for sosial tillit og frivillig arbeid vil imidlertid benyttes videre i undersøkelsen for dette utvalget.

Aggregering. Aggregatet gir et samlet mål på ulike aspekter ved sosial kapital i hver enkelt kommune. Tabell 9 viser beskrivende statistikk når alle kommuner inkluderes og når kommuner med minimum fem og minimum tjue respondenter inkluderes. Det forutsettes ikke i regresjonsanalyser at uavhengige variabler har normal distribusjon. Det må likevel opereres med et minimum antall respondenter for at hvert kommuneaggregat blir representativt. Eksempelvis vil hver enkelt respondent bidra med under 21 pst av aggregatet når minimum antall respondenter settes til fem. Det visuelle inntrykket fra variablene er at dataene får en

tilnærmet normal distribusjon allerede når minimum antall respondenter settes til fem.¹³ Ved dette punktet er Shapiro-Wilk testen signifikant for alle variabler med unntak av Nettverk (brobygging). En må opp i minimum 20 respondenter for at testen for samtlige variabler, da med unntak av Nettverk (brobygging), blir ikke-signifikant. Hvilket nedre punkt som benyttes vil vurderes nærmere i selve analysen da det dreier seg om et kompromiss mellom kommunal representativitet og antall kommuner.

Tabell 9: Beskrivende statistikk for sosial kapital fra LOGG

Respondent		N	Min	Maks	Gj.snitt	St. avvik
Alle	Komponent Nettverk (bonding)	330	-3,418	1,135	-0,050	0,476
	Komponent Nettverk (naboskap)		-2,942	1,623	0,199	0,539
	Komponent Nettverk (brobygging)		-1,678	2,950	0,082	0,545
	Komponent Sosial tillit og normer		-3,073	2,040	-0,028	0,551
	Kan stole på folk		1,000	2,000	1,805	0,215
	Frivillig arbeid for forening/ organisasjon		1,000	5,000	2,762	0,777
5	Komponent Nettverk (bonding)	216	-0,776	0,641	-0,028	0,241
	Komponent Nettverk (naboskap)		-1,100	1,026	0,203	0,328
	Komponent Nettverk (brobygging)		-0,879	0,883	0,023	0,290
	Komponent Sosial tillit og normer		-0,922	0,488	-0,006	0,238
	Kan stole på folk		1,500	2,000	1,818	0,113
	Frivillig arbeid for forening/ organisasjon		1,500	4,400	2,840	0,436
10	Komponent Nettverk (bonding)	155	-0,713	0,474	-0,013	0,203
	Komponent Nettverk (naboskap)		-0,746	0,823	0,170	0,277
	Komponent Nettverk (brobygging)		-0,569	0,736	0,028	0,209
	Komponent Sosial tillit og normer		-0,580	0,410	0,019	0,175
	Kan stole på folk		1,545	2,000	1,822	0,092
	Frivillig arbeid for forening/ organisasjon		1,857	4,000	2,803	0,356
20	Komponent Nettverk (bonding)	93	-0,713	0,437	0,007	0,162
	Komponent Nettverk (naboskap)		-0,542	0,823	0,089	0,257
	Komponent Nettverk (brobygging)		-0,287	0,518	0,037	0,160
	Komponent Sosial tillit og normer		-0,374	0,382	0,026	0,137
	Kan stole på folk		1,610	2,000	1,819	0,065
	Frivillig arbeid for forening/ organisasjon		2,105	3,529	2,779	0,284

Et noe annet inntrykk gir seg når datasettet filtreres på kommunalt ansatte. Den beskrivende statistikken gis i Tabell 10. Ved minimum fem respondenter signaliserer både den visuelle og statistiske testen at spørsmålet om frivillig arbeid er normalfordelt. Histogrammet viser imidlertid at unormalt mange kommuner får ”full skår” på spørsmålet om tillit. Det skyldes sannsynligvis at skalaen på tillitsspørsmålet er begrenset til to alternativer. Men det kan ikke utelukkes at dette gir et representativt bilde av tilliten blant kommunalt ansatte i en kommune. Ved minimum ti respondenter inntar også tillitsspørsmålet en tilnærmet normal distribusjon. Hvilket nedre punkt som benyttes vil vurderes nærmere i analysen. Det er imidlertid klart at spørsmålet om representativitet blir problematisk både ved bruk av det fulle datasettet og

¹³ Med visuelle tester menes Normal Q-Q Plot og histogram med normalkurve.

dette utvalget. Analysene vil dermed være beheftet med faren for at aggregatet ikke er representativt for hver kommune.

Tabell 10: Beskrivende statistikk for sosial kapital fra LOGG filtrert på kommunalt ansatte

Respondent		N	Min	Maks	Gj. Snitt	St. avvik
Alle	Kan stole på folk	232	1,000	2,000	1,842	0,260
	Frivillig arbeid for forening/ organisasjon		1,000	6,000	2,962	1,046
5	Kan stole på folk	70	1,500	2,000	1,865	0,116
	Frivillig arbeid for forening/ organisasjon		1,000	4,000	2,786	0,573
10	Kan stole på folk	47	1,625	2,000	1,849	0,087
	Frivillig arbeid for forening/ organisasjon		1,783	3,625	2,838	0,470

4.2. Tilrettelegging av Innbyggerundersøkelsen 2009

Innbyggerundersøkelsene benyttes her til å danne et subjektivt mål på kommunale styringsprestasjoner. I 2009-undersøkelsen aggregeres svaret på spørsmålet ”Alt i alt, hvor fornøyd eller misfornøyd er du med kvaliteten på disse [kommunale] tjenestene?” opp til kommunenivå. Tabell 11 viser resultatene fra en lineær regresjonsmodell hvor spørsmålet er den avhengige variabelen og hvor tilfredsheten på den enkelte sektor er de uavhengige variablene. Modellen avdekker en sterk sammenheng mellom den avhengige og de uavhengige variablene ($R^2=0,697$).¹⁴

Tabell 11: Lineær regresjon med subjektive styringsprestasjoner 2009 som uavhengig variabel

	Beta	t	Sig.
Barnehage	0,082	5,432	0,000
Skolefritidsordning	0,037	2,307	0,021
Grunnskole	0,114	7,559	0,000
Fastlege	0,066	4,680	0,000
Legevakt	0,034	2,423	0,015
Sykehjem	0,030	1,400	0,162
Helsestasjon/ skolehelsetjenesten	0,066	4,186	0,000
Omsorgsbolig/ aldershjem	0,044	1,892	0,059
Hjemmesykepleie	0,163	5,809	0,000
Hjemmehjelp	0,016	0,576	0,564
Sosialtjenesten	0,134	7,638	0,000
Kemner	0,031	2,014	0,044
Plan- og bygningsetaten	0,099	7,002	0,000
Brannvesen	0,041	3,119	0,002
Kollektivtransporten i kommunen	0,080	6,652	0,000
Folkebibliotek	0,112	9,018	0,000
N	11 718		

¹⁴ Merk at kollektivtrafikk er en fylkeskommunal tjeneste selv om respondentene i undersøkelsen kan ha fått inntrykk av det motsatte. I modellen er det multikollinearitet mellom variablene relatert til eldreomsorg. Ved fjerning av f.eks. sykehjem og hjemmesykepleie blir variabelen for omsorgsbolig signifikant, samtidig som modellens forklaringskraft er tilnærmet den samme. Det samme er tilfelle i Tabell 13.

Innbyggerundersøkelsen 2009 har 11 718 gyldige svar.¹⁵ Respondentene er gitt mulighet til å indikere tilfredshet på en syvpunktsskala fra -3 til +3, som i rådataene er kodet fra 1 til 7. Gjennomsnittet er 5,07, som tyder på at et flertall av innbyggerne er fornøyd med de kommunale tjenestene. Standardavviket er 1,13. Visuelle tester viser at dataene er tilnærmet normalfordelt. Kolmogorov-Smirnov-testen er signifikant, et signal på en ikke-normal distribusjon. Testen er imidlertid ikke nødvendigvis pålitelig i store utvalg (Field, 2009, s. 144).

Aggregatet gir et subjektivt mål på kommunale styringsprestasjoner for 421 kommuner. Tabell 12 viser beskrivende statistikk for variabelen når alle kommuner inkluderes og når kommuner med mer enn 5, 10 og 20 respondenter inkluderes. Det er tydelig at variabelen rammes av uteliggere når alle kommuner inkluderes. Ved å bare inkludere kommuner med mer enn fem respondenter, blir situasjonen en annen. Variabelens varians reduseres og Shapiro-Wilk testen indikerer en normalfordeling.

Tabell 12: Beskrivende statistikk for subjektive styringsprestasjoner 2009

	N	Min	Maks	Gj.snitt	St.avvik
Alle	421	2,00	7,00	5,1589	0,58438
Mer enn 5	330	3,88	6,29	5,1206	0,36394
Mer enn 10	247	4,00	5,90	5,1095	0,32888
Mer enn 20	142	4,09	5,61	5,0642	0,25338

4.3. Tilrettelegging av Innbyggerundersøkelsen 2012

Bruken av innbyggerundersøkelsen 2012 har det samme formålet som undersøkelsen for 2009. Som nevnt i kapittel to inkluderer imidlertid det generelle spørsmålet om tilfredshet også fylkeskommunal sektor i form av kollektivtransport, videregående skoler, fagskoler og tannhelsetjenesten. Den lineære regresjonen i Tabell 13 viser at vurderingen av de fylkeskommunale tjenestene inngår i det generelle spørsmålet ($R^2=0,683$). Forklaringskraften i modellen reduseres ikke nevneverdig dersom de fylkeskommunale tjenestene ekskluderes ($R^2=0,635$). Selv om aggregatet blir mer problematisk med hensyn til nivåfeil, mener jeg det derfor likevel er forsvarlig å benytte det generelle spørsmålet videre i analysen.

¹⁵ 746 vet ikke og 184 systemmangler. Manglende verdier påvirker trolig ikke sammenligningen mellom kommuner og vil i analysen bli ekskludert listevis. Se imidlertid Little og Rubin (2002) for alternative tilnærminger.

Tabell 13: Lineær regresjon med subjektive styringsprestasjoner 2012 som uavhengig variabel

	Beta	t	Sig.
Barnehage	0,074	2,887	0,004
Skolefritidsordning	0,041	1,498	0,134
Grunnskole	0,057	2,325	0,020
Fastlege	0,008	0,386	0,699
Legevakt	0,038	1,770	0,077
Pedagogiskpsykologisk tjeneste	0,039	1,486	0,138
Barneverntjenesten	0,046	1,737	0,083
Sykehjem	0,008	,278	0,781
Helsestasjon	0,076	3,139	0,002
Omsorgsbolig	0,035	1,137	0,256
Hjemmesykepleie	0,075	2,025	0,043
Hjemmehjelp	0,044	1,224	0,221
Sosialtjenesten	0,053	1,954	0,051
Kemner	0,015	0,637	0,524
Plan og bygningskontoret	0,084	3,861	0,000
Brannvesen	0,029	1,452	0,147
Kollektivtransporten i kommunen	0,044	2,331	0,020
Folkebibliotek	0,042	2,138	0,033
Videregående opplæring/skoler	0,121	4,570	0,000
Fagskoler	0,077	2,994	0,003
Tannhelsetjenesten	0,136	6,667	0,000
N	21 050		

Innbyggerundersøkelsen 2012 har 21.050 gyldige svar på variabelen for generell tilfredshet. Gjennomsnittet er 5,09 og standardavviket er 1,132. Visuelle tester viser at dataene er tilnærmet normalfordelt. I likhet med i undersøkelsen for 2009 er Kolmogorov-Smirnov-testen signifikant.

Aggregatet gir et subjektivt mål på kommunale styringsprestasjoner for 428 kommuner. Tabell 14 gir et lignende inntrykk av variabelen som for 2009-undersøkelsen. I dette datasettet tilsier imidlertid Shapiro-Wilk testen at man må opp i minimum ti respondenter per kommune for å oppnå normal fordeling. Det visuelle inntrykket likner 2009-undersøkelsen.

Tabell 14: Beskrivende statistikk for subjektive styringsprestasjoner 2012

	N	Min	Maks	Gj.snitt	St.avvik
Alle	428	2,00	7,00	5,1314	0,49682
Mer enn 5	382	4,00	6,33	5,1320	0,34143
Mer enn 10	328	4,07	6,21	5,1300	0,30383
Mer enn 20	231	4,28	5,88	5,1380	0,25404

Det er en sterk, signifikant korrelasjon mellom aggregatet for begge innbyggerundersøkelsene ($r=.693$). Med andre ord virker operasjonaliseringen av den subjektive styringsprestasjonen stabil over tid.

Beskrivelsen av alle øvrige variabler som benyttes i neste kapittel kan ses i Vedlegg 1.

4.4. Forhold mellom de ulike operasjonaliseringer

Før de enkelte analysene er det nyttig å gi et kort innblikk i forholdet mellom datasettene innenfor operasjonaliseringene av sosial kapital og styringsprestasjoner. En slik øvelse blir en test av kriterie- og begrepsvaliditet i de tilfeller hvor det samme fenomenet måles med ulike datasett og tidspunkt.

Sosial kapital operasjonaliseres med variabler i LOGG-datasettet og valgoppslutning. LOGG-dataene er bare tatt opp på ett tidspunkt, noe som gjør stabilitetstester umulig. Valgoppslutning er imidlertid tilgjengelig for hvert andre år fra 2007 til 2013. Cronbachs Alfa, et mål på reliabilitet mellom variabler, er på akseptable 0,863 for valgoppslutning ($N=422$). Det er imidlertid forskjell på korrelasjonene mellom stortingsvalg og lokalvalg. Mens valgene har en innbyrdes sterk korrelasjon på $R=0,846-0,869$, er det mellom lokal- og stortingsvalg en middels sammenheng på $R=0,461-0,578$. Det er dermed tydelig at det er ulike faktorer som forklarer valgdeltakelsen i lokal- og stortingsvalg. Dersom man tenker seg at sosial kapital er en av disse faktorene, kan det være at det er ulike mekanismer som aktiveres ved forskjellige typer valg. Dette kommer jeg tilbake til i drøftingen.

Tabell 15 viser korrelasjoner mellom LOGG-datasettet og valgene 2007-2009 ved minimum 10 respondenter per kommune. Funnene indikerer nettopp forskjellige effekter i lokal- og stortingsvalg. Det kan virke som om både sosial tillit og graden av frivillig arbeid blant innbyggerne har en innvirkning på oppslutningen ved lokalvalg, mens det er sosial tillit og nettverk (bonding) som påvirker oppslutningen ved stortingsvalg. Selv om det dreier seg om svake effekter ($R=0,166-0,251$), indikerer korrelasjonene at det, ved for eksempel mangel på bedre data, kan være fruktbart å benytte valgoppslutning i operasjonaliseringen av sosial kapital. Jeg vil understreke at flere runder med LOGG eller lignende undersøkelser er nødvendig for å kunne trekke mer solide konklusjoner. Det er heller ikke i dataene grunnlag for å si noe om kausalitet.

Tabell 15: Korrelasjoner mellom ulike operasjonaliseringer av sosial kapital

		Kan stole på folk	Frivillig arbeid for forening/organisasjon	Komponent Nettverk (bonding)	Komponent Nettverk (naboskap)	Komponent Nettverk (brobygging)	Komponent Sosial tillit og normer
Valgdeltakelse i pst 2007	Pearson	0,180*	0,195*	0,073	0,251**	0,062	0,023
	Sig.	0,025	0,015	0,363	0,002	0,446	0,773
	N	155	155	155	155	155	155
Valgdeltakelse i pst 2009	Pearson	0,180*	-0,011	0,204*	-0,140	-0,085	0,166*
	Sig.	0,026	0,890	0,011	0,083	0,296	0,040
	N	154	154	154	154	154	154

Styringsprestasjoner operasjonaliseres med produksjonsindeksen hvert enkelt år og Innbyggerundersøkelsene for 2009 og 2012. For objektive styringsprestasjoner (produksjonsindeksen) 2006-2012 er Cronbachs Alfa høye 0,916 (N=262). For subjektive styringsprestasjoner (Innbyggerundersøkelsen) er Cronbachs Alfa akseptable 0,813 (N=428).

Tabell 16 viser korrelasjoner mellom objektive og subjektive styringsprestasjoner, hvor det for sistnevnte er satt minimum 15 respondenter for hver kommune. Tabellen viser en svak sammenheng mellom de ulike operasjonaliseringene for styringsprestasjoner. Med andre ord er det en viss sammenheng mellom de tekniske beregningene av den kommunale tjenesteproduksjonen og innbyggernes vurdering av denne, selv om det er klart at det fanges opp ulike fenomener i de to variablene.

Tabell 16: Korrelasjoner mellom ulike operasjonaliseringer av styringsprestasjoner

		Objektive styringsprestasjoner 2009	Objektive styringsprestasjoner 2012
Subjektive styringsprestasjoner 2009	Pearson	0,193*	0,200**
	Sig.	0,011	0,007
	N	172	179
Subjektive styringsprestasjoner 2012	Pearson	0,189*	0,231**
	Sig.	0,013	0,002
	N	172	179

Oppsummert kan det konkluderes at datasettene til en viss grad består de enkle testene for begrepsvaliditet. At det er samsvar mellom ulike operasjonelle definisjoner, samt at disse holder seg stabile over tid, reduserer mistanken mot henholdsvis at man ikke måler det man ønsker å måle eller at det er feil i innsamlingen og behandlingen av datasettene. Det kan imidlertid innvendes at korrelasjonene mellom de ulike datasettene er svake. Funnene bekrefter dermed at multipel operasjonalisme utgjør en fordel i denne studien.

4.5. Forholdet mellom kontrollvariabler og sosial kapital

Som nevnt i kapittel 2, er ikke denne oppgavens hovedanliggende å spørre hvor sosial kapital kommer fra. Derfor er ikke arbeidet rettet mot å avdekke den sosial kapitalens kilder som sådan. Det er likevel av interesse å se i hvilken grad sosio-økonomiske og kommunestrukturelle variabler samvarierer med oppgavens operasjonaliseringer av sosial kapital. Dette kan danne et bedre grunnlag for den forestående diskusjonen av analyseresultatene. Samtidig gir det nok en indikasjon på begrepsvaliditet, siden man både teoretisk og empirisk kan forvente at sosial kapital påvirkes av sosio-økonomiske faktorer.

Tabell 17 gir et samlet inntrykk av disse sammenhengene i form av lineære regresjonsanalyser. I analysene inkluderes også de avhengige variablene for styringsprestasjoner. I utgangspunktet er det kjørt tolv analyser med LOGG-variablene som uavhengig variabel, men de ikke-signifikante modellene utelates i tabellen¹⁶. Videre rapporteres ikke resultatene hvor subjektive styringsprestasjoner er benyttet som uavhengig variabel fordi dette er tilnærmet likt resultatet for objektive styringsprestasjoner. LOGG-modellene ble kjørt med minimum 15 respondenter fra hver kommune.¹⁷

¹⁶ $p < 0,05$, med unntak av modellen for sosial tillit som er signifikant ved $p < 0,1$.

¹⁷ Dette er den første analysen hvor kontrollvariablene benyttes i en regresjonsmodell. Analysene (eksemplifisert ved første modell) gir et inntrykk av at variabelen for innflytting er rammet av noe høy multikollinearitet ($VIF > 4$) og at modellen som helhet er gjenstand for noe bias ved at gjennomsnittlig VIF er høyere enn 1 (2,4) etter fjerning av *Innflytting* (Field, 2009, s. 242, 300). Selv om variabelen for innflytting ikke benyttes videre, vil dette derfor hefte ved de videre analysene. I neste kapittel er kontrollvariablene imidlertid brukt på en slik måte at problemet ikke vil få direkte innvirkning på besvarelsen av forskningsspørsmålet.

Tabell 17: Lineær regresjon for sosial kapital og kontrollvariabler. Standardiserte koeffisienter med t-verdier i parentes.

	Valgdeltakelse 2007	Valgdeltakelse 2009	Valgdeltakelse 2011	Komponent Nettverk (bonding)	Komponent Nettverk (naboskap)	Komponent Nettverk (brobygging)	Sosial tillit	Frivillig arbeid
Obj. styringsprestasjoner	0,21** (2,44)	0,00 (-0,05)	0,05 (0,78)	0,21 (1,36)	0,11 (0,90)	0,19 (1,21)	-0,08 (-0,52)	0,35** (2,36)
Korrigerte inntekter	0,17*** (2,66)	-0,03 (-0,55)	0,24*** (4,33)	-0,23* (-1,68)	-0,11 (-1,10)	-0,30** (-2,20)	0,11 (0,79)	-0,29** (-2,21)
Arbeidsgiveravgift	-0,12 (-1,50)	0,10 (1,46)	-0,18** (-2,35)	0,21 (1,34)	-0,09 (-0,76)	0,03 (0,17)	-0,24 (-1,57)	0,19 (1,27)
Netto driftsresultat	-0,10** (-2,11)	0,07 (1,64)	-0,06 (-1,20)	-0,05 (-0,43)	-0,06 (-0,71)	0,31*** (3,06)	0,00 (0,05)	0,15 (1,51)
Innbyggertall	0,04 (0,73)	0,01 (0,27)	0,04 (0,66)	-0,11 (-0,68)	0,02 (0,20)	-0,36** (-2,27)	0,10 (0,61)	-0,04 (-0,26)
Andel pendlere	0,32*** (4,46)	0,51*** (7,81)	0,36*** (4,84)	-0,22 (-1,25)	0,23* (1,77)	-0,42** (-2,43)	0,08 (0,48)	-0,06 (-0,33)
Utflyttere i promille	-0,07 (-1,16)	-0,10* (-1,72)	-0,15** (-2,36)	0,21 (1,27)	-0,15 (-1,22)	-0,11 (-0,69)	-0,08 (-0,48)	0,00 (0,02)
Ginikoeffisient	0,17*** (2,88)	0,06 (1,18)	0,10* (1,69)	0,35** (2,24)	-0,03 (-0,28)	0,30* (1,92)	-0,03 (-0,19)	0,15 (1,03)
Andel som bor i tettsteder	-0,13* (-1,85)	0,09 (1,49)	-0,19*** (-2,85)	0,10 (0,64)	-0,13 (-1,11)	-0,15 (-0,94)	0,29* (1,84)	0,15 (1,03)
Sentralitet	0,04 (0,52)	0,01 (0,10)	0,05 (0,65)	0,10 (0,64)	-0,09 (-0,80)	0,07 (0,46)	0,09 (0,58)	-0,06 (-0,40)
Sysselsatte i pst	0,19*** (3,03)	0,12** (2,19)	0,13** (2,09)	0,13 (1,01)	-0,05 (-0,50)	-0,03 (-0,21)	0,17 (1,30)	-0,04 (-0,37)
Alder	0,30*** (3,98)	0,20*** (2,87)	0,26*** (3,41)	-0,09 (-0,54)	0,19 (1,50)	-0,16 (-0,97)	0,17 (0,98)	0,01 (0,08)
Pst fullført vg. utdanning	0,18*** (2,90)	0,12** (2,21)	0,20*** (3,08)	-0,16 (-1,15)	0,34*** (3,28)	-0,12 (-0,84)	0,29** (2,05)	0,10 (0,75)
Pst fullført høyere utdanning	0,20*** (3,12)	0,48*** (8,27)	0,46*** (6,96)	-0,23 (-1,17)	0,15 (1,05)	-0,01 (-0,07)	0,19 (1,00)	-0,03 (-0,19)
Andel kvinner	-0,03 (-0,50)	-0,08* (-1,87)	-0,07 (-1,34)	0,01 (0,04)	-0,27** (-2,19)	-0,33** (-2,04)	0,08 (0,51)	-0,36** (-2,33)
Andel ikke-vest. innvandrere	-0,14** (-2,05)	-0,05 (-0,78)	-0,09 (-1,29)	-0,09 (-0,50)	-0,09 (-0,70)	0,09 (0,54)	-0,13 (-0,76)	-0,27 (-1,64)
Herfindahl-Hirschman	0,06 (1,05)	0,03 (0,67)	-0,04 (-0,92)	-0,14 (-1,29)	0,06 (0,77)	-0,08 (-0,79)	-0,17 (-1,58)	-0,04 (-0,45)
N	355	323	335	110	110	110	110	110
Justert R ²	0,348	0,54	0,379	0,083	0,493	0,109	0,099	0,191

Signifikanssannsynlighet *p<0,1, **p<0,05, ***p<0,01

Resultatene gir både støtte til og sår tvil om de ulike operasjonaliseringene av sosial kapital. Valgdeltakelse påvirkes av mange faktorer som i litteraturen ses på som den sosiale kapitalens kilder. Det gjelder spesielt de sosio-økonomiske faktorene sysselsetting og utdanning. For

eksempel ville, ifølge modellen, en prosentvis økning i andelen med høyere utdanning bety 0,43 prosentpoeng høyere valgoppslutning i 2009, alt annet holdt likt. Økonomisk ulikhet har positiv påvirkning på valgdeltakelsen, i strid med teorier og funn som tilsier at økonomisk ulikhet samsvarer med lavere sosial kapital. Alder er også forbundet med et høyere nivå av sosial kapital (Ivarsflaten & Strømsnes, 2011). Resultatene samsvarer imidlertid ikke med funn som tilsier at kvinner har mer sosial tillit enn menn (Ivarsflaten & Strømsnes, 2011), men det må igjen bemerkes at dataene i analysen nå er på aggregert nivå og at det ikke uten videre kan trekkes konklusjoner på individnivå uten å unngå nivåfeil. Variablene for korrigerede inntekter gir utslag på flere modeller. Det er ikke umulig at dette uttrykker geografiske, snarere enn individuelle, forhold hva gjelder velgeratferd. Det samme gjelder andel pendlere, hvor man ikke tidligere har funnet noen effekt på sosial kapital (Strømsnes & Aars, 2011), men som på velgeratferden gir betydelige positive utslag. Det er ut fra dataene vanskelig å konkludere hvorfor andelen pendlere har en slik positiv effekt på valgdeltakelsen. Selv om analysen ikke er rammet av vesentlige problemer med multikollinearitet, er pendling korrelert med mange av de andre kontrollvariablene, eksempelvis alder (-0,44), sentralitet (0,61), arbeidsgiveravgift (0,55) og sysselsatte (0,18). Ved å fjerne variabelen fra modellen (Valgdeltakelse 2007), blir den forklarte variansen mindre. Pendling ser dermed ut til å ha en slags selvstendig effekt på velgeratferd. Det kan tenkes at pendlere med kunnskapsintensive jobber i sentrale områder er mer samfunnsengasjerte og dermed har en høyere valgdeltakelse enn andre. Det kan også spekuleres i om det er spesielle saker som mobiliserer pendlere, især samferdselspolitikk, som resulterer i slike utslag. Det kan heller ikke utelukkes at variabelen indikerer høy valgdeltakelse i mindre kommuner rundt bysentra, en type kommunekarakteristikk som ellers er vanskelig å fange opp i datasettet.

De siste fem modellene, hvor LOGG-variablene behandles som avhengige variabler, preges av liten forklaringskraft. Unntaket er komponenten for naboskap, hvor andel pendlere, videregående utdanning og andel menn gir positive utslag. Trolig ligger det her også geografiske faktorer til grunn som ikke fanges opp direkte i kontrollvariablene. For de øvrige LOGG-variablene kan nevnes at andel kvinner påvirker variablene negativt, men at det ikke er andre systematiske sammenhenger på tvers av analysene. Flere av LOGG-variablene påvirkes ikke av de uavhengige variablene som ofte assosieres med sosial kapital, slik som sysselsetting og utdanning. For disse analysene er imidlertid antall observasjoner noe lave (N=110) i forhold til antall variabler.

Resultatene kan være et signal på at det er problematisk å benytte de aggregerte LOGG-variablene som et mål på den sosiale kapitalen blant en kommunes innbyggere, selv om dette teoretisk sett burde være en mer presis operasjonalisering av sosial kapital enn valgoppslutning. En alternativ forklaring er at en eventuell sammenheng mellom sosio-økonomiske faktorer og sosial kapital ikke fanges opp på aggregert nivå. I så fall rammes validitetstesten av nivåfeil. Resultatene for valgdeltakelse tyder imidlertid på det motsatte. Men igjen må det understrekes at valgdeltakelse ikke nødvendigvis representerer sosial kapital i betydning sosial tillit, nettverk og normer, men kanskje heller reflekterer et snevert sett av normer relatert til demokratisk deltakelse og politisk interesse. De svake korrelasjonene mellom valgdeltakelse og LOGG-variablene støtter en slik tolkning. Et tredje alternativ er at valgdeltakelse ikke er et godt mål på sosial kapital, selv om sammenhengene med de sosio-økonomiske variablene gir et annet inntrykk.

4.6. Delkonklusjon

Kapitlet har gjennomgått konstrueringen av, og beskrevet variablene for styringsprestasjoner og sosial kapital som benyttes for analysene i neste kapittel. Det er utført tester for kriterie- og begrepsvaliditet som gir en viss støtte til at operasjonaliseringen er vellykket. Eksempelvis er det svake, men signifikante, sammenhenger mellom objektive og subjektive styringsprestasjoner, samt mellom valgoppslutning og flere av elementene fra LOGG-undersøkelsen som benyttes for å operasjonalisere sosial kapital. Sammenhengene mellom aggregerte sosio-økonomiske variabler og sosial kapital-variablene viser imidlertid at operasjonaliseringen av sistnevnte for bruk på kommunalt nivå byr på komplekse utfordringer som vanskelig kan løses empirisk. Disse forholdene vil hefte ved operasjonaliseringene av sosial kapital videre i oppgaven.

5. Analyse

I dette kapitlet utføres analysene skissert i Tabell 3 med datasettene som er tilrettelagt og beskrevet i forrige kapittel. Hovedoppgaven er å avdekke om sosial kapital blant en kommunes innbyggere påvirker den kommunale styringsprestasjonen. Konkret testes hypotesene, gjengitt i Tabell 1, ved hjelp av de fire ulike datasettene som benyttes til å operasjonalisere sosial kapital og kommunale styringsprestasjoner.

For hver analyse klargjøres det først hvilke hypoteser som testes, opplegget for analysen beskrives kort og selve analysen utføres. Deretter oppsummeres resultatene i forhold til hypotesene. Til slutt i kapitlet gis det en enkel oppsummering av resultatene. I kapittel 6 diskuteres resultatene i lys av teoriene som er redegjort for i kapittel 2.

5.1. Analyse 1: LOGG og Produksjonsindeksen

Produksjonsindeksen som en operasjonalisering av styringsprestasjoner og de ulike LOGG-variablene som en operasjonalisering av sosial kapital, brukes her til å teste samtlige hypoteser.

I Tabell 18 testes det først om de ulike sosial kapital-komponentene fra LOGG-datasettet har innvirkning på styringsprestasjonen. Testen bidrar til å besvare hypotese 2, som påstår at sosiale nettverk, tillit og normer hver for seg har ulik effekt på styringsprestasjonen. Deretter testes det, i Tabell 19, om det generelle sosial kapital-spørsmålet om sosial tillit (kan stole på folk) og graden av frivillig arbeid blant en kommunes innbyggere har innvirkning på styringsprestasjonen. Testen bidrar til å besvare hypotese 1, som påstår at sosial kapital-elementene samlet har en positiv effekt på styringsprestasjonen, samt hypotese 3, hvor det påstås at deltakelse i frivilligheten har en positiv effekt. Samme test kjøres på et underutvalg bestående av kommunalt ansatte i et forsøk på å avdekke om det kan være slik at det er sosial kapital blant byråkrater, snarere enn innbyggerne generelt, som eventuelt påvirker styringsprestasjonen. Sistnevnte tester hypotese 4 og 5, som påstår at det er henholdsvis sosiale nettverk og tillit blant byråkrater som påvirker styringsprestasjonen.

De tre analysene er kjørt stegvis for å se hvordan forholdet mellom den avhengige og de uavhengige variablene utvikler seg ettersom nye variabler introduseres i analysen. I det første

steget er det bare sosial kapital-variablene som inkluderes. I det andre steget inkluderes kommunens korrigerede inntekter, den antatt viktigste økonomiske variabelen som påvirker styringsprestasjonen. I det tredje steget inkluderes arbeidsgiveravgift og netto driftsresultat, to variabler som sier noe om hvor stor andel av en kommunes inntekter som går direkte til drift. Her introduseres også Herfindahl-Hirschman indeksen; en kontrollvariabel som indikerer om det kan være forhold på det politiske nivået, snarere enn blant innbyggerne og kommuneadministrasjonen, som påvirker styringsprestasjonen. I dette steget er dermed de antatt viktigste kontrollvariablene inkludert, og følgelig er det her konklusjoner om sosial kapitals effekter kan trekkes. Dette steget kjennetegnes generelt også av en akseptabelt høy justert R^2 , et tegn på at modellen har en god forklaringskraft. I det fjerde steget inkluderes kommunestruktuelle og sosio-økonomiske variabler som antas å ha en effekt på sosial kapital. Det omhandler dermed spørsmålet om hvor sosial kapital kommer fra; et spørsmål som i utgangspunktet ligger utenfor denne oppgaven. Det kan likevel være av interesse både for tolkningen av resultatene og for enkelte lesere å se hvordan inkludering av disse kontrollvariablene endrer modellen. I tilfeller med få observasjoner, vil imidlertid dette siste steget være beheftet med få frihetsgrader.

Tabell 18: Lineære regresjoner for LOGG-variabler med objektive styringsprestasjoner som avhengig variabel. Standardiserte koeffisienter med t-verdi i parentes. Modell 1.

Modell	1			
Steg	1	2	3	4
Nettverk (bonding)	-0,07 (-0,95)	-0,07 (-1,13)	-0,01 (-0,14)	0,01 (0,26)
Nettverk (naboskap)	0,35*** (4,41)	0,32*** (4,81)	0,22*** (3,37)	0,09 (1,24)
Nettverk (brobygging)	0,04 (0,50)	0,02 (0,31)	0,03 (0,46)	0,05 (0,80)
Sosial tillit og normer	-0,10 (-1,22)	-0,08 (-1,24)	-0,12 (-1,92)	-0,05 (-0,83)
Korrigerede inntekter		0,50*** (7,72)	0,46*** (6,65)	0,43*** (6,59)
Arbeidsgiveravgift			-0,35*** (-5,01)	-0,19** (-2,25)
Netto driftsresultat			-0,15** (-2,23)	-0,10 (-1,64)
Herfindahl-Hirschman			-0,06 (-0,98)	-0,12* (-1,96)
Innbyggertall				0,06 (0,64)
Andel pendlere				-0,12 (-1,27)
Utflyttere i promille				0,33*** (3,95)
Ginikoeffisient				-0,23*** (-2,82)
Andel som bor i tettsteder				-0,20** (-2,28)
Sentralitet				0,05 (0,54)
Sysselsatte i pst				-0,05 (-0,71)
Alder				0,22** (2,29)
Pst fullført vg. utdanning				0,15** (2,05)
Pst fullført høyere utdanning				-0,04 (-0,45)
Andel kvinner				-0,11 (-1,34)
Andel ikke-vestlige innvandrere				0,10 (1,00)
Justert R^2	0,138	0,394	0,497	0,633
N	144			
Min. Respondenter	10			

Signifikanssannsynlighet * $p < 0,1$, ** $p < 0,05$, *** $p < 0,01$

Det første steget i den første modellen i Tabell 18 viser at komponenten for naboskap påvirker styringsprestasjonen på et høyt signifikansnivå. Påvirkningen holder seg selv når flere relevante kontrollvariabler introduseres i steg to og tre. De andre komponentene er derimot ikke signifikante, med unntak av at komponenten for sosial tillit og normer trolig er rammet av en slags suppressoreffekt siden den blir svakt signifikant i steg 3 (se f.eks. Skog, 2004, s. 275). Med andre ord kan det være bakenforliggende forhold knyttet til eksempelvis arbeidsgiveravgift – som igjen er knyttet til geografi – som forsterker betydningen av denne komponenten. Som forventet viser steg 2 og 3 at korrigert inntekt har en positiv effekt på styringsprestasjonen, mens arbeidsgiveravgift og netto driftsresultat har en negativ effekt, antakelig fordi høyere verdier av disse betyr at mindre ressurser går direkte til drift. Modellen etterlater liten tvil om at korrigert inntekt er den viktigste forklaringsfaktoren for styringsprestasjonen. I det siste steget ser vi at effekten av komponenten for naboskap forsvinner når de ulike kommunestrukturelle og sosio-økonomiske kontrollvariablene introduseres. Dette er i tråd med antakelsen om at flere av disse variablene kan legges til grunn for sosial kapital. Oppsummert er det dermed bare komponenten for naboskap som viser seg å ha en signifikant, positiv innvirkning på den kommunale styringsprestasjonen.

I det første steget i den andre modellen, vist i Tabell 19, er det spørsmålet om deltakelse i frivillig arbeid som slår ut med en høy grad av signifikans, mens spørsmålet om sosial tillit ikke er signifikant. I likhet med den første modellen, forblir spørsmålet signifikant til og med steg 3. Modellen følger for øvrig de samme mønstre som foregående modell. Oppsummert kan det konkluderes at graden av frivillig arbeid ifølge denne modellen har en positiv effekt på styringsprestasjonen, mens den sosiale tilliten blant befolkningen ikke har effekt.

Tabell 19: Lineære regresjoner for LOGG-variabler med objektive styringsprestasjoner som avhengig variabel. Standardiserte koeffisienter med t-verdi i parentes. Modell 2 og 3.

Modell Steg	2				3			
	1	2	3	4	1	2	3	4
Kan stole på folk	-0,02 (-0,22)	-0,06 (-0,89)	-0,10 (-1,58)	-0,02 (-0,27)	0,05 (0,46)	0,15* (1,72)	0,13* (1,68)	0,01 (0,23)
Frivillig arbeid	0,23*** (2,74)	0,15** (2,04)	0,16** (2,53)	0,07 (1,28)	0,22** (2,14)	0,12 (1,35)	0,08 (1,11)	0,12* (1,95)
Korrigerte inntekter		0,51*** (7,16)	0,46*** (6,43)	0,42*** (6,39)		0,54*** (6,25)	0,46*** (5,21)	0,46*** (5,36)
Arbeidsgiveravgift			-0,41*** (-6,05)	-0,19** (-6,39)			-0,44*** (-5,46)	-0,13 (-1,42)
Netto driftsresultat			-0,20*** (-2,90)	-0,1* (-1,71)			-0,15* (-1,9)	-0,08 (-1,21)
Herfindahl-Hirschman			-0,07 (-1,13)	-0,13** (-2,04)			-0,14* (-1,78)	-0,18** (-2,31)
Innbyggertall				0,05 (0,56)				0,04 (0,40)
Andel pendlere				-0,12 (-1,27)				-0,19* (-1,7)
Utflyttere i promille				0,32*** (3,94)				0,35*** (3,75)
Ginikoeffisient				-0,22*** (-2,78)				-0,22** (-2,25)
Andel som bor i tettsteder				-0,21** (-2,35)				-0,21* (-1,81)
Sentralitet				0,05 (0,50)				0,08 (0,86)
Sysselsatte i pst				-0,05 (-0,74)				0,04 (0,57)
Alder				0,24** (2,53)				0,25** (2,27)
Pst fullført vg. utdanning				0,16** (2,22)				0,10 (1,03)
Pst fullført høyere utdanning				-0,05 (-0,55)				-0,18 (-1,50)
Andel kvinner				-0,13 (-1,77)				-0,07 (-0,69)
Andel ikke-vestlige innvandrere				0,11 (1,10)				0,08 (0,69)
Justert R ²	0,037	0,29	0,465	0,634	0,032	0,305	0,484	0,694
N	144				100			
Min. Respondenter	10				5			

Signifikanssannsynlighet *p<0,1, **p<0,05, ***p<0,01

I det første steget i den siste modellen er også graden av frivillig arbeid blant kommunalt ansatte signifikant. I det tredje steget blir spørsmålet om sosial tillit signifikant, mens frivillig arbeid mister sin signifikans. Her slår også Herfindahl-Hirschman indeksen negativt ut. Det kan se ut som sosial kapital-variablene også er rammet av visse suppressor-effekter. En annen svakhet ved denne modellen er at færre respondenter (5) fra hver kommune er lagt til grunn for å oppnå et akseptabelt antall analyseenheter (100). Variasjonene i LOGG-variablene vil dermed være større. Dette er et spesielt problem for spørsmålet om sosial tillit, som bare har to svaralternativer. For øvrig følger kontrollvariablene i modellen de samme mønster som de to foregående modellene. Ved første øyekast kan det virke som om sosial kapital blant

byråkrater har en annen effekt på styringsprestasjoner enn sosial kapital blant befolkningen for øvrig. Dette er imidlertid sannsynligvis bare et utslag av et noe annet utvalg, samt visse suppressoreffekter i modellen. Antall observasjoner er også få. Dermed er det ikke grunnlag for å konkludere at sosial kapital blant byråkrater påvirker styringsprestasjonen på noen annen måte enn den sosiale kapitalen blant innbyggere for øvrig. Et bedre datagrunnlag må trolig til for å kunne trekke mer solide konklusjoner rundt hvorvidt, og eventuelt hvordan, den sosiale kapitalen blant byråkrater påvirker den kommunale styringsprestasjonen.

5.2. Analyse 2-5: subjektive operasjonaliseringer

Analysene 2-5 tester den samme modellen som i analyse 1, men ved bruk av subjektive styringsprestasjoner. I analyse 2 er den avhengige variabelen subjektive styringsprestasjoner i form av Innbyggerundersøkelsen 2009. Både komponentene, enkeltpørsmålene om sosial tillit og frivillig arbeid, samt underutvalget av kommunalt ansatte er testet. I de tre testene viser det seg at ingen av sosial kapital-variablene har signifikante utslag.

I analysene 3 til 5, er bare den generelle hypotese 1, som påstår at sosiale nettverk, tillit og normer har en positiv effekt på styringsprestasjonen, testet. I analyse 3 benyttes valgoppslutning 2009 som et mål på sosial kapital, mens styringsprestasjonen måles med Innbyggerundersøkelsen 2009. I analyse 4 benyttes valgoppslutning 2011 og Innbyggerundersøkelsen 2012, mens analyse 5 benytter henholdsvis valgoppslutning for 2013 og Innbyggerundersøkelsen 2012. Valgoppslutningen har ingen signifikante utslag i de tre testene.

På tross av svært liten forklaringskraft i modellene, er variabelen for korrigert inntekt signifikant i disse analysene. Igjen understreker dette at korrigert inntekt er en svært viktig forklaringsfaktor for den kommunale styringsprestasjonen.

5.3. Analyse 6: Valgoppslutning og produksjonsindeksen

I denne delen benyttes også valgoppslutning som et mål på sosial kapital for å teste hypotese 1. Her er imidlertid den objektive styringsprestasjonen, i form av produksjonsindeksen, den avhengige variabelen. Siden disse datasettene foreligger for flere år, kjøres det her paneldatanalyse i stedet for vanlig lineær regresjon.

Siden det tidligere har forekommet indikasjoner på at forholdet mellom valgoppslutning og styringsprestasjoner har ulik form, avhengig av om det er lokalvalg eller stortingsvalg som legges til grunn, estimeres det her tre modeller som tar for seg data fra 2006 til 2012. Valgdeltakelse i den første modellen er operasjonalisert med det siste valgresultatet, uansett om det er lokal- eller stortingsvalg. I den andre modellen legges lokalvalg fra 2007 til grunn. I den siste modellen legges stortingsvalg til grunn. I det første steget er valgoppslutning, økonomiske og politiske variabler inkludert i analysen. I det andre steget er bare de øvrige kontrollvariabler som viste seg å være signifikante ved $p < 0,1$ i en preliminær analyse, inkludert.¹⁸

Tabell 20: Paneldataanalyse med objektive styringsprestasjoner som avhengig variabel. Estimerte koeffisienter med t-verdier i parentes.

Modell	Siste valg		Siste lokalvalg		Siste stortingsvalg	
	1	2	1	2	1	2
Valgdeltakelse	0,00 (0,21)		0,20*** (5,21)	0,18*** (4,36)	0,07 (0,73)	
Korrigert inntekt	0,20*** (16,94)	0,19*** (17,36)	0,20*** (16,72)	0,20*** (17,69)	0,20*** (16,87)	0,19*** (16,14)
Arbeidsgiveravgift	-0,98*** (-13,79)	-0,71*** (-8,17)	-0,94*** (-13,41)	-0,76*** (-10,09)	-1,01*** (-12,73)	-0,69*** (-7,81)
Netto driftsresultat	-0,05*** (-3,07)	-0,05*** (-3,02)	-0,14*** (-5,52)	-0,14*** (-5,42)	-0,05*** (-2,98)	-0,04** (-2,40)
Herfindahl-Hirschman	5,01** (2,47)		5,98** (2,34)		4,98** (2,48)	
Utflytting		0,03*** (2,62)		0,04*** (3,59)		0,04*** (3,34)
Ginikoeffisient		-14,77*** (-2,82)		-11,06** (-2,06)		-16,67* (-1,91)
Sentralitet		-0,49 (-1,58)				-0,69** (-2,13)
Alder		0,76*** (8,09)		0,69*** (6,91)		0,67*** (6,70)
Kvinner andel		-0,54** (-2,53)				-0,44** (-2,01)
Vg utdanning				-0,05 (-,68)		
Høyere utdanning				-0,17** (-2,14)		
Andel tettsteder						-0,01* (-1,65)
AIC	16056	16048	13953	13903	16036	14696
N	2926		2508		2905	
Ca. antall kommuner	418		418		415	

Signifikanssannsynlighet * $p < 0,1$, ** $p < 0,05$, *** $p < 0,0$

¹⁸ I analysen er det benyttet en ustrukturert kovarianse-modell da denne ga den laveste verdien på Akeikes informasjonskriterium (AIC) sammenlignet med konkurrerende modeller (Field, 2009, s. 737-738). AIC har i seg selv ingen substantiv tolkning, men er til informasjon gjengitt i tabellen.

Resultatene i Tabell 20 viser at det er en tydelig forskjell på valgdeltakelsens effekt på styringsprestasjonen mellom lokalvalg og stortingsvalg.¹⁹ Det er bare ved lokalvalg at valgdeltakelsen gir signifikant utslag. Resultatet reiser viktige spørsmål om hvor egnet valgdeltakelse er til å operasjonalisere sosial kapital, noe jeg vil komme tilbake til i neste kapittel. For øvrig viser det første steget i modellene at de økonomiske variablene har den største effekten på styringsprestasjonene. Til forveksling fra de foregående analysene viser Herfindahl-Hirschman indeksen at de kommuner som har et mindre fragmentert politisk miljø har en bedre styringsprestasjon.

I steg 2 i den andre modellen forblir valgdeltakelse signifikant, selv når de ulike kommunestrukturelle og sosio-økonomiske kontrollvariablene inkluderes. Dette kan være nok et signal på at valgdeltakelse ikke er en god operasjonalisering av sosial kapital. Det kan også bemerkes at Herfindahl-Hirschman indeksen blir ikke-signifikant, og at alder slår ut positivt, mens kvinneandel og andelen med høyere utdanning slår ut negativt i noen av modellene. Det kan tyde på at styringsprestasjonen lar seg påvirke av visse geografiske og demografiske forhold som ikke allerede reflekteres i de korrigerede inntekten og den differensierte arbeidsgiveravgifter. Oppsummert viser det seg at valgdeltakelsen er signifikant ved lokalvalg, også når kontrollvariablene introduseres, noe som fordrer en videre diskusjon rundt bruken av valgdeltakelse i operasjonaliseringen av sosial kapital.

5.4. Oppsummering av resultater

I denne delen oppsummeres analyseresultatene i lys av de hypotesene som er testet. Tabell 21 gir en forenklet oversikt over resultatene. I den første analysen viser komponenten for naboskap seg å ha en positiv innvirkning på styringsprestasjonen. Det samme er tilfelle med spørsmålet for frivillig arbeid. De andre komponentene, samt spørsmålet om sosial tillit, tester imidlertid negativt. Når den subjektive styringsprestasjonen, i form av innbyggerundersøkelsene, benyttes som den avhengige variabelen i stedet for produksjonsindeksen i analysene to til fem, er sosial kapital-variablene ikke signifikante. Dette selv om det er en svak korrelasjon mellom den subjektive og objektive styringsprestasjonen. Årsaken kan dermed være at det er problemer med operasjonaliseringen

¹⁹ Det er også kjørt tverrsnittundersøkelser ved hjelp av vanlig lineær regresjon på de samme datasettene med tilsvarende resultat.

av sosial kapital, styringsprestasjoner, eller at det er et reelt fravær av samvariasjon mellom de to konseptene.

I den sjette paneldatanalysen er det en sterk sammenheng mellom sosial kapital, operasjonalisert ved lokalvalgdeltakelse og den objektive styringsprestasjonen. I lys av de varierende resultatene er det likevel prematurt å benytte dette som bevis for at det eksisterer en sammenheng mellom sosial kapital og kommunale styringsprestasjoner.

Tabell 21: Oppsummerte analyseresultater

Hypotese	Analyse	Resultat
1 Sosiale nettverk, tillit og normer har sammen en positiv effekt på styringsprestasjonen.	1	Nei
	2	Nei
	3	Nei
	4	Nei
	5	Nei
	6	Ja (bare lokalvalg)
2 Sosiale nettverk, tillit og normer har hver for seg ulik effekt på styringsprestasjonen.	1	Bare naboskap
	2	Nei
3 Deltakelse i frivillige organisasjoner har en positiv effekt på styringsprestasjonen.	1	Ja
	2	Nei
4 Sosiale nettverk blant byråkrater har positiv effekt på styringsprestasjonen.	1	Ja
	2	Nei
5 Tillit blant byråkrater har positiv effekt på styringsprestasjonen.	1	Nei
	2	Nei

5.5. Delkonklusjon

Dette kapitlet har testet de fem aktuelle hypotesene som er fremmet for å besvare om den sosiale kapitalen blant en kommunes innbyggere påvirker den kommunale styringsprestasjonen. Blant de seks gjennomførte analysene, er det bare to som indikerer at en slik sammenheng eksisterer. I den første indikeres det en sammenheng mellom naboskap, frivillig arbeid og styringsprestasjon. Her er det også testet om sosial kapital blant byråkrater følger et annet mønster enn befolkningen, noe som ikke ser ut til å være tilfelle. I den andre avdekkes det et forhold mellom lokalvalgdeltakelse og objektive styringsprestasjoner.

I den grad det er funnet et signifikant forhold mellom sosial kapital og styringsprestasjoner, er dette når produksjonsindeksen legges til grunn som (den objektive) styringsprestasjonen. Når innbyggernes egne vurderinger legges til grunn som avhengig variabel, forsvinner disse effektene.

De varierende resultatene er et tegn på at det hersker utfordringer med de ulike operasjonaliseringene av sosial kapital, og det er dermed på bakgrunn av resultatene alene ikke mulig å gi et klart svar på forskningsspørsmålet. Disse forholdene vil jeg drøfte videre i neste kapittel.

6. Diskusjon

Påvirker den sosiale kapitalen blant en kommunes innbyggere den kommunale styringsprestasjonen? I dette kapitlet diskuteres analyseresultatene i lys av de teoretiske og metodiske forholdene som er trukket frem i foregående kapitler. Jeg vil først gå systematisk gjennom hypotesene som er testet; så diskutere hva som kan være årsaken til at ulike operasjonaliseringer gir ulike resultater. Deretter diskuterer jeg i hvilken grad oppgaven har besvart forskningsspørsmålet, før det trekkes frem noen mulige implikasjoner.

6.1. Testresultater

I teorikapitlet fremsatte jeg fem hypoteser (Tabell 1). De første to hypotesene hadde som formål å besvare forskningsspørsmålet. De siste tre hadde som formål å identifisere noen eventuelle mekanismer, altså å peke på *hvordan* sosial kapital påvirker den offentlige styringsprestasjonen. I oppgaven har sosial kapital vært definert som sosiale nettverk, tillit og normer.

Den første hypotesen spør om sosiale nettverk, tillit og normer sammen har en positiv effekt på styringsprestasjonen. Med andre ord har testene av dette spørsmålet tatt utgangspunkt i operasjonaliseringer av sosial kapital som ikke har søkt å skille de ulike bestanddelene i konseptet fra hverandre. Denne oppgaven har testet spørsmålet på seks måter, hvor spørsmålet om sosial tillit og valgdeltakelse er benyttet for å operasjonalisere sosial kapital. I kapittel 3 har jeg bemerket at førstnevnte spørsmål sannsynligvis er en mer presis operasjonalisering av sosial kapital, mens valgdeltakelse er av mer latent, upresis, karakter. Det er derfor interessant at den eneste operasjonaliseringen som gir positive utslag i disse testene er valgdeltakelse, og da bare når lokalvalg – ikke stortingsvalg – legges til grunn. Jeg vil diskutere implikasjonene av dette funnet under.

Den andre hypotesen spør om sosiale nettverk, tillit og normer hver for seg har ulik effekt på styringsprestasjonen. For å teste denne har jeg ved hjelp av prinsipalkomponentanalyse på et omfattende datasett (LOGG), konstruert fire nye variabler som er testet opp mot den subjektive og objektive kommunale styringsprestasjonen. De fire komponentene indikerer nettverk av mer sluttet karakter (bonding); naboskap; nettverk av mer brobyggende karakter; samt sosial tillit og normer. Det er bare naboskap som ser ut til å påvirke den kommunale

styringsprestasjonen positivt, og da bare den objektive styringsprestasjonen målt ved produksjonsindeksen. Da naboskap-komponenten trolig er den komponenten som kan relateres minst til sosial kapital-teorien, vil jeg betrakte hypotesen som avkrefte. Det er trolig andre faktorer som ikke direkte er relatert til sosial kapital, slik som geografi, befolkning og bebyggelse, som ligger til grunn for en slik sammenheng. Eksempelvis er det en negativ korrelasjon mellom innbyggertall, sentralitet og andelen som bor i tettsteder og skåren på naboskapsindikatoren.

Den tredje hypotesen spør om deltakelse i frivillige organisasjoner har en positiv effekt på styringsprestasjonen. Antakelsene som underbygger hypotesen er mange; blant annet at man gjennom frivillig arbeid lærer seg å sette samfunnets interesser opp mot individuelle interesser, at man med deltakelse i frivilligheten er bedre informert om kommunale forhold, eller at man gjennom frivillighet avlaster og komplementerer det kommunale tjenestetilbudet. Komponenter for brobygging, som inneholder slike variabler, er ikke signifikant. Det er derimot det direkte spørsmålet om deltakelse i frivilligheten når objektiv styringsprestasjon er avhengig variabel (analyse 1). Sett bort fra valgdeltakelse, er dette det tydeligste signalet i denne oppgaven på at et konkret aspekt forbundet med sosial kapital påvirker den kommunale styringsprestasjonen. Deltakelse i frivilligheten er ofte trukket fram i sosial kapital-litteraturen, især i retningen representert ved Robert Putnam. Men mens Putnam (1993, s. 98) påstår at forklaringskraften til økonomiske faktorer forsvinner når sosial kapital hensyntas, viser denne oppgavens analyser at de økonomiske faktorene forblir de absolutt viktigste for styringsprestasjonen.

Den fjerde og femte hypotesen spør om henholdsvis sosiale nettverk og tillit blant byråkrater påvirker styringsprestasjonen. Antakelsen er at det er samarbeidet kommunalt ansatte i mellom, snarere enn samarbeidet og forholdet til befolkning og brukere, som påvirker variasjoner i styringsprestasjonen. Dette er operasjonalisert med spørsmål om frivillig arbeid og sosial tillit. Analysen viser at graden av frivillig arbeid blant byråkrater påvirker styringsprestasjonen positivt og at sosial tillit blant byråkrater trolig ikke har effekt på styringsprestasjonen. Funnene blant byråkrater er dermed i tråd med funnene når befolkningen generelt legges til grunn. Følgelig er det ikke grunnlag for verken å bekrefte eller å avkrefte at den antatte mekanismen er aktivisert.

Oppsummert har oppgaven funnet interessante, men svake, indikasjoner på at sosial kapital, målt ved valgdeltakelse og frivillig arbeid, påvirker styringsprestasjonen positivt. Det mest interessante resultatet er kanskje likevel fraværet av positive resultater.

6.2. Multippel operasjonalisme og tidligere funn

Nettopp på grunn av at sosial kapital-teoriens kritikere påpeker problemer med operasjonalisering av konseptet, er det i denne oppgaven benyttet flere datasett for å måle det samme fenomenet. At resultatene varierer mellom datasettene, bekrefter viktigheten av denne metoden: uten ville man stått i større fare for å begå feil knyttet til konklusjonsvaliditet. I kapittel 4 er det utført flere validitetstester, med det formål å avdekke om de ulike operasjonaliseringene måler samme fenomen. Selv om det er funnet signifikante korrelasjoner mellom datasettene som måler de samme konseptene – LOGG og valgdeltakelse for sosial kapital, subjektive og objektive styringsprestasjoner – så er korrelasjonene svake. Det kan for eksempel tenkes at det er uobserverte tredjevariabler som generer sammenhengene. Når analysen ikke finner de samme signifikante sammenhengene mellom begrepene sosial kapital og styringsprestasjon, er dette nok et tegn på svakheter ved operasjonaliseringen. Det hefter dermed betydelige problemer knyttet til begrepsvaliditeten ved operasjonaliseringene.

Hvilken operasjonalisering er best? I fravær av bedre data, har tidligere studier en tendens til å benytte valgdeltakelse som operasjonalisering. Jeg vil imidlertid argumentere for at bruken av LOGG-datasettet i den norske konteksten i utgangspunktet er en bedre operasjonalisering av sosial kapital-konseptet. Årsaken er at man her stiller spørsmål som er direkte relatert til sosial kapital. Valgdeltakelse kan være motivert av mange andre faktorer, for eksempel spesifikke politiske situasjoner som mobiliserer velgerne. Ulempen ved LOGG-datasettet er at det kreves et større antall respondenter per kommune for sammenligning, mens valgdeltakelse er tilgjengelig for alle landets kommuner.

Det samme er tilfelle for operasjonalisering av styringsprestasjonen. Den subjektive styringsprestasjonen, basert på innbyggerundersøkelsene, begrenser antall kommuner som kan inkluderes i analysen. Den objektive styringsprestasjonen er tilgjengelig for et større antall kommuner, om ikke alle. I motsetning til valgdeltakelsen, er imidlertid denne trolig et presist mål på styringsprestasjonen da den legger til grunn omfattende rapporteringer fra den enkelte

kommune. Likevel er det bare en svak, om enn signifikant, korrelasjon mellom de to operasjonaliseringene av styringsprestasjonen.

Oppsummert er det få tegn til at sosial kapital påvirker den kommunale styringsprestasjonen når de antatt beste operasjonaliseringene legges til grunn. Det er tegn på at frivillighet påvirker styringsprestasjonen positivt. Utover dette, er det en sammenheng mellom valgdeltakelse og styringsprestasjon på linje med andre tidligere funn. At disse sammenhengene ikke fremkommer ved bruk av andre datasett, kan imidlertid være en indikasjon på at valgdeltakelse er en svak operasjonalisering av sosial kapital.

6.3. Har oppgaven besvart forskningsspørsmålet?

Det er vanskelig å tenke seg at sosial kapital, bestående av sosiale nettverk, tillit og normer, ikke skulle ha innvirkning på den kommunale styringsprestasjonen. Testene i denne oppgaven har imidlertid omhandlet om det er en sammenheng mellom disse to konseptene når en ser på variansen mellom norske kommuner. De negative resultatene tilsier at det ikke eksisterer en slik åpenbar sammenheng. Funnene tyder imidlertid på at frivillig arbeid og valgdeltakelse har en positiv innvirkning på styringsprestasjonen.

Graden av frivillig arbeid er dermed den eneste mekanismen som ble testet ut som gir et positivt resultat. Blant de tre retningene representert ved Bourdieu, Coleman og Putnam som er gjennomgått i teorikapittelet, er det følgelig sistnevnte som viser seg å være mest relevant. Ifølge Putnam (se s. 17 og 21, denne oppgaven) gjør nettverkene som frivilligheten utgjør det enklere å dele informasjon. Nettverk gjør det enklere å samarbeide, om mulig på grunn av sanksjonsmekanismer i form av rykter. Nettverk gjør oss i følge Putnam også mer sympatiske og vi tar mer hensyn til hverandre. Videre representerer frivillig arbeid sannsynligvis nettverk av mer brobyggende karakter, nettopp den typen nettverk Putnam mener er viktigst for sosial kapital. Men slik informasjonsflyt og samfunnsengasjement kan også ifølge Putnam legge et visst press på eliter, ved at innbyggere har ressurser til å stille eksempelvis politikere til ansvar. Politikere som i større grad er gjenstand for kritikk og diskusjon blant befolkningen, kan i sin tur føle behov for å gjøre en større innsats i sine verv enn andre politikere. Sammenhengen mellom lokalvalgdeltakelse og kommunale styringsprestasjoner kan også være et uttrykk for sistnevnte mekanisme.

Uten bruk av flere datasett, kunne denne oppgaven lett kommet til å svare bekreftende på forskningsspørsmålet på bakgrunn av sammenhengen mellom valgdeltakelse og styringsprestasjon. Men analysen viser at det kan reises stor tvil om hvorvidt valgdeltakelse er et godt mål på sosial kapital. Det er likevel mulig at valgdeltakelse representerer en veldig spesifikk norm – kort og godt normer knyttet til demokratisk deltakelse. Det er også mulig at sammenhengen er et tegn på at man i kommuner med høy valgdeltakelse stiller politikerne mer til ansvar, som i sin tur fører til en bedre styringsprestasjon. Uten direkte relevans for øvrig, siden dette allerede er kontrollert for i analysen, viser en tidligere studie at valgdeltakelsen er høyere i kraftkommuner hvor lokalpolitikere har et større handlingsrom (Juel Andersen, Fiva, & Natvik, 2010). Studien er likevel et eksempel på hvordan andre faktorer enn sosial kapital kan påvirke valgdeltakelsen.

Konklusjonen blir dermed sammensatt. De fleste testene viser at sosial kapital ikke påvirker styringsprestasjonen i norske kommuner. Det er likevel tegn på at frivillig arbeid og valgdeltakelse påvirker styringsprestasjonen positivt. Det er uvisst om et bedre datagrunnlag i noen av datasettene kunne gitt andre resultater. Samtidig må disse indikasjonene ses i sammenheng med tidligere funn.

Putnam påstår i sin Italia-studie at sosial kapital forklarer styringsprestasjonen i større grad enn økonomiske faktorer. I denne studien av norske kommuner kommer det klart frem at de økonomiske kontrollvariablene er de desidert viktigste, og at sosial kapital påvirkning i beste fall er svak. Dette er imidlertid trolig ikke fordi sosial kapital er uviktig, men at variansen i sosial kapital over norske kommunegrenser er relativt liten og det generelle sosial kapitalnivået er høyt (Wollebæk, 2011), sammenlignet med eksempelvis de store kulturforskjellene det refereres til i Putnams studie. Denne studien tyder på at sosial kapital ikke påvirker styringsprestasjonen i nevneverdig grad når man sammenligner kommuner som opererer innenfor samme kultur og innenfor det stramme statlige regelverket som norske kommuner er underlagt. Sagt på en annen måte: det er sannsynligvis tilfelle at Putnam i sin Italia-studie egentlig har sammenlignet to kulturer, mens jeg har sammenlignet kommuner i én.

Dermed kan det være at sosial kapital har ulik påvirkningskraft på styringsprestasjonen ettersom man på en tenkt skala beveger seg fra kulturer preget av ”amoralsk familisme” til kulturer preget av samarbeid og avanserte velferdskommuner, kanskje av korporativ

karakter.²⁰ I førstnevnte er styringsprestasjonene i større grad prisgitt befolkningens, byråkraters og politikeres evne til samordning og samarbeid. I sistnevnte er denne samordningen og samarbeidet, altså en viss grad av sosial kapital, tatt for gitt. Det er mulig man også i sistnevnte er i den situasjonen Almond og Verba (1965, s. 1-13) eller Weber (1971, s. 113-115) så for seg: at det rasjonelle byråkratiet har inntatt og transformert den lokale kulturens rolle slik at denne får liten eller ingen betydning for styringsprestasjonen. De norske velferdskommunene opererer under et relativt stramt statlig regelverk og det er fokus på å effektivt tilby likeverdige tjenester. Dermed kan denne oppgavens funn tyde på at de norske kommunene har kommet så langt i en slik teknokratiseringsprosess at de variasjonene i sosial kapital som eksisterer mellom kommunene både er for små til, og kan ha uttømt sin rolle i påvirkningen av styringsprestasjonen. En slik teori vil også kunne forklare hvorfor man har funnet indikasjoner på at sosial kapital har betydning for styringsprestasjonen i eksempelvis USA, hvor det kan tenkes at stater og kommuner har større variasjon i både kultur og politisk handlingsrom. Videre vil en slik teori være forenlig med hva Putnam og flere har pekt på som forsterkende ekvilibrium. Eksempelvis trekker Gulbrandsen (2000, s. 74-78) frem at tillit er lettere å utvise i et samfunn med velfungerende institusjoner. Det er dermed mulig at en teknokratiseringsprosess har bidratt til å redusere variasjonen i sosial kapital mellom norske kommuner samtidig som den har opprettholdt, og kanskje tilmed forsterket, nivået av sosial kapital. Selv om en slik utvikling i denne sammenhengen kan virke positiv, kan det reises spørsmål om hva som skjer med sosial kapital og styringsprestasjonene dersom teknokratiseringen går for langt. Jeg kommer tilbake med flere spørsmål i forslagene til videre forskning i konklusjonen.

I besvarelsen av forskningsspørsmålet blir det dermed mest riktig å si at det foreligger liten støtte for at variansen i sosial kapital mellom norske kommuner påvirker den kommunale styringsprestasjonen. Samtidig må det understrekes at mangelen på slike funn ikke tilsier at sosial kapital er uviktig, men at det snarere kan dreie seg om at sosial kapitalens betydning for lokale forvaltningsnivåer er kontekstavhengig av eksempelvis kultur, teknokratisering og statlige rammer.

²⁰ Med korporatisme menes det at godt organiserte organisasjoner som representerer brede interesser er involvert i politiske prosesser (Hernes & Selvik, 1979; Lijphart, 2012, s. 158-160).

6.4. Implikasjoner

Jeg vil trekke frem to implikasjoner som følge av forskningsresultatet. For det første er kommuneøkonomi den desidert viktigste variabelen hva gjelder den kommunale styringsprestasjonen. Innenfor de felt hvor sosial kapital eventuelt har en innvirkning, er denne minimal. Funnene er relevante for dagens debatt om kommunestruktur; spesielt som et motargument mot de debattanter som hevder at det må tas større hensyn til ulike sosiale forhold, snarere enn til økonomi, når nye kommunegrenser eventuelt skal trekkes opp. Det betyr ikke nødvendigvis at sosiale forhold er uviktig, men kan snarere være et uttrykk for at driften av norske kommuner er standardisert til den grad at lokal kultur og tilpasninger betyr lite. Disse betraktningene baserer seg imidlertid på en indikasjon i denne oppgavens data, hvor det i bare noen grad er tatt hensyn til forhold som geografi.

For det andre, har oppgaven vist at multippel operasjonalisme er viktig i studiet av sosial kapital. Fenomenet sosial kapital er både i teori og operasjonalisering komplekst. Uten flere datasett, og spesielt dersom denne oppgaven bare hadde forholdt seg til valgdeltakelse (slik som i Coffe & Geys, 2005) er risikoen stor for å trekke feil konklusjoner. Fremtidige kvantitative oppgaver om sosial kapital bør derfor, om mulig, basere seg på flere datasett for å unngå problemer knyttet til konklusjonsvaliditet.

6.5. Delkonklusjon

Dette kapitlet har notert en svak empirisk støtte til at frivillig arbeid påvirker styringsprestasjonen og forbundet dette til Robert Putnams sosial kapital-teori. Kapitlet har også notert at lokalvalgdeltakelse påvirker styringsprestasjonen. Det kan være at politikere stilles mer til ansvar i kommuner med høy valgdeltakelse, og at dette i sin tur fører til en bedre styringsprestasjon. I så måte vil dette også reflektere en form for sosial kapital.

Men først og fremst har kapitlet diskutert et tilnærmet fravær av sammenheng mellom sosial kapital og styringsprestasjoner, spesielt når de antatt beste operasjonaliseringene legges til grunn. Jeg har ikke konkludert at sosial kapital av den grunn er uviktig, men reist muligheten for at sosial kapital har uttømt sin rolle. Med det menes at de norske kommunene opererer i omtrent den samme kulturen, de opererer under et relativt stramt statlig regelverk og det er fokus på å tilby likeverdige tjenester. Med andre ord kan teknokratiseringsprosessen ha kommet så langt at sosial kapital har uttømt sin rolle i påvirkningen av styringsprestasjonen.

Dermed har jeg kommet til at det i besvarelsen av forskningsspørsmålet blir mest riktig å si at det foreligger liten støtte for at variansen i sosial kapital mellom norske kommuner er assosiert med variasjon i styringsprestasjonen. Samtidig understreker jeg at mangelen på slike funn ikke nødvendigvis tilsier at sosial kapital er uviktig, men at sosial kapitals betydning for lokale forvaltningsnivåer er kontekstavhengig.

7. Konklusjon

I denne oppgaven har jeg spurt om den sosiale kapitalen blant en kommunes innbyggere påvirker den kommunale styringsprestasjonen. Bakgrunnen for spørsmålet er tidligere påstander og funn fra andre land som tilsier at en slik sammenheng eksisterer. I konseptualiseringen av sosial kapital har jeg hovedsakelig forholdt meg til Robert Putnam, som tidlig på 90-tallet fant at sosiale nettverk, tillit og normer hadde betydning for lokale styringsprestasjoner i Italia. Styringsprestasjoner har jeg fortrinnsvis konseptualisert som mengden av de kommunale velferdsytelsene i forhold til behov.

En styrke ved denne studien er multippel operasjonalisme. Sosial kapital er operasjonalisert både ved bruk av en større spørreundersøkelse hvor relevante spørsmål er aggregert opp på kommunenivå, samt ved bruk av valgdeltakelsen i norske kommuner. Førstnevnte er etter min mening den mest presise operasjonaliseringen, mens sistnevnte ofte er brukt i tidligere undersøkelser. Videre er styringsprestasjon operasjonalisert ved en produksjonsindeks som baserer seg på innrapportering fra kommunene selv, samt ved hjelp av aggregerte innbyggerundersøkelser.

Denne styrken viser seg særlig i lys av analyseresultatene. Etter seks gjennomførte analyser, foreligger det bare en svak statistisk sammenheng mellom frivillig arbeid og styringsprestasjon, samt en svak sammenheng mellom lokalvalgdeltakelse og styringsprestasjon. Dette kan leses som en svak støtte til Robert Putnams sosial kapital-teorier, hvor det påstås at sosiale nettverk og demokratisk engasjement er positivt for styringsprestasjonen. Det foreligger likevel liten støtte for at variansen i sosial kapital mellom norske kommuner er assosiert med variasjonen i den kommunale styringsprestasjonen. Uten multippel operasjonalisme ville jeg, avhengig av operasjonalisering, sannsynligvis kommet til en mindre nyansert konklusjon.

Som forventet er kommunenes inntekter den viktigste forklaringsfaktoren. Analyseresultatet tyder imidlertid på at økonomi kan bety mer, og sosial kapital kan bety mindre, for styringsprestasjonen i den norske konteksten. Det betyr ikke nødvendigvis at sosial kapital er uviktig. Snarere fremmer jeg i diskusjonen ideen om at sosial kapital, i høyt teknokratiserte samfunn hvor den sosiale kapitalen allerede holder et høyt nivå, kan ha uttømt sin rolle. Med det menes at norske kommuner opererer under en lignende kultur, at norske kommuner er

underlagt et stramt statlig regelverk som tillater relativt lite tilpasninger og således blir mindre kulturavhengig, og at norske kommuner over lengre tid har profesjonalisert tjenesteproduksjonen. Dermed kan det hende at sosial kapitalers påvirkning på styringsprestasjonen er høyst kontekstavhengig. Det vil i tilfelle forklare hvorfor Robert Putnam i sin Italia-studie finner store forskjeller mellom kommuner preget av ”amoralsk familisme” i Sør-Italia og det mer teknokratiserte Nord-Italia, men at jeg i liten grad finner de samme tendensene blant norske kommuner.

7.1. Forslag til videre forskning

En studie av denne typen reiser ofte flere spørsmål enn den besvarer. Jeg vil begrense meg til å foreslå tre temaer for videre forskning.

For det første, har det forekommet indikasjoner gjennom studiens analyse på at geografiske forhold kan påvirke sosial kapital og styringsprestasjonen på måter som dette forskningsopplegget ikke har tatt høyde for. En analyse av det samme spørsmålet med en metode som på en mer sofistikert måte tar innover seg andre geografiske forhold, utover de statistiske kontrollvariablene som er benyttet i studien, ville være interessant.

For det andre, kan det være av interesse å forfølge ideen om at sosial kapitalers påvirkning på den lokale styringsprestasjonen er sterkt kontekstavhengig, på en mer systematisk måte. Dette vil sannsynligvis være en stor utfordring grunnet mangel på direkte sammenlignbare data på lokalnivå over landegrensene, men en meta-studie kunne gi en indikasjon. Formålet med en slik studie kan være å stille spørsmål ved den eksterne validiteten til studier av den nåværende typen gjennomført i enkeltland.

For det tredje, kan det være av interesse å se nærmere på forholdet mellom sosial kapital og styringsprestasjoner under ulike kontekst. Dersom det er slik at teknokratisering, i kombinasjon med en høy grad av sosial kapital, virker positivt på styringsprestasjonen, kan man stille spørsmål ved om dette forholdet er lineært. Det kan tenkes at man kommer til et punkt hvor teknokratiseringen vil true lokaldemokrati og sivilsamfunn på en måte som blir negativt for styringsprestasjonen. At det kan være motsetninger mellom det offentlige og sivile engasjement er ingen ny idé (Fukuyama, 2001, s. 18). Men det foreligger ikke, så vidt jeg kjenner til, en systematisk gjennomgang eller rammeverk for hvordan sosial kapital og styringsprestasjoner påvirker hverandre under ulike økonomiske eller politiske forhold.

Referanser

- Aakvaag, G. C. (2008). *Moderne sosiologisk teori*. Oslo: Abstrakt.
- Almond, G. A., & Verba, S. (1965). *Civic Culture*. Boston: Little, Brown and Company.
- Andrews, R. (2010). Exploring the Impact of Community and Organizational Social Capital on Government Performance: Evidence from England. *Political Research Quarterly*, 64(4), 938-949.
- Andrews, R. (2011). Social Capital and Public Service Performance: A Review of the Evidence. *Public Policy and Administration*, 27(1), 49-67.
- Anthonsen, M., & Lindvall, J. (2009). Party Competition and the Resilience of Corporatism. *Government and Opposition*, 44(2), 167-187.
- Banfield, E. (1958). *The Moral Basis of a Backward Society*. Glencoe, IL: The Free Press.
- Barth, E., & Moene, K. (2010). Små lønnsforskjeller og store velferdsstater. *Søkelys på arbeidslivet*, 1(2), 77-86.
- Ben-Porath, Y. (1980). The F-connection: Families, Friends, and Firms and the Organization of Exchange. *Population and Development Review*, 6(1), 1-30.
- Bjørnshov, C. (2009). How does social trust lead to better governance? An attempt to separate electoral and bureaucratic mechanisms. *Public Choice*, 144(1-2), 323-346.
- Bjørshol, E., Høstmark, M., & Lagerstrøm, B. O. (2010). Livsløp, generasjon og kjønn. LOGG 2007: Dokumentasjonsrapport. *Statistisk Sentralbyrå*, 19/2010.
- Blumer, H. (1969). What is wrong with social theory? *Symbolic Interactionism*. Engelwood Cliffs: Prentice Hall.
- Boix, C., & Posner, D. N. (1998). Social Capital: Explaining its Origins and Effects on Government Performance. *British Journal of Political Science*, 28(4), 686-693.
- Borge, L.-E., Falch, T., & Tovmo, P. (2008). Public Sector Efficiency: the Roles of Political and Budgetary Institutions, Fiscal Capacity, and Democratic Participation. *Public Choice*, 136(3-4), 475-495.
- Borge, L.-E., & Sunnevåg, K. J. (2006). *Effektivitet og effektivitetsutvikling i kommunesektoren: Sluttrapport*. Trondheim: Senter for økonomisk forskning.
- Borge, L.-E., & Tovmo, P. (2009). *Ny produksjonsindeks for kommunene*. Trondheim: Senter for økonomisk forskning.
- Bourdieu, P. (1986). The Forms of Capital. I A. H. Halsey (Red.), *Education: culture, economy, and society* (s. 46-58). New York: Oxford University Press.
- Boyne, G. A. (2003). What is Public Service Improvement? *Public Administration*, 81(2), 211-227.
- Busch, T., Johnsen, E., & Vanebo, J. O. (2009). *Økonomistyring i det offentlige* (4. utg.). Oslo: Universitetsforlaget.
- Clausen, S.-E. (2009). *Multivariate analysemetoder for samfunnsvitere*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Coffe, H., & Geys, B. (2005). Institutional Performance and Social Capital: an Application to the Local Government Level. *Journal of Urban Affairs*, 27(5), 485-501.
- Coleman, J. S. (1988). Social Capital in the Creation of Human Capital. *The American Journal of Sociology*, 94, 95-120.
- Coleman, J. S. (1990). *Foundations of Social Theory*. Cambridge, Massachusetts, London: The Belknap Press of Harvard University Press.
- Collins, R. (1988). *Theoretical Sociology*. Orlando, FL: Harcourt Brace & Company.
- Croon, M. A., & van Veldhoven, M. J. P. M. (2007). Predicting Group-Level Outcome Variables From Variables Measured at the Individual Level: A Latent Variable Multilevel Model. *Psychological Methods*, 12(1), 45-57.

- Dahl, R. A. (1977). *Polyachy: Participation and Opposition*. Connecticut: Yale University Press.
- Delhey, J. (2005). Predicting Cross-National Levels of Social Trust: Global Pattern or Nordic Exceptionalism? *European Sociological Review*, 21(4), 311-327.
- DIFI. (2010). *Spørreskjema*. Hentet 2. nov, 2013, fra http://www.difi.no/filearchive/del-1-enderlig-skjema-bokmaalversjon-250509_1.pdf
- DIFI. (2013). *Spørreskjema innbyggerundersøkelsen 2012-2013*. Hentet 2. nov, 2013, fra http://www.difi.no/filearchive/12100287-enderlig-skjema-postal-bokmaal-del-1-v3_1.pdf
- DIFI. (2014). *Norsk lisens for offentlige data (NLOD)*. Hentet 11. april, 2014, fra <http://data.norge.no/nlod/no/1.0>
- Durkheim, E. (1972). Forms of social solidarity (A. Giddens, Overs.). I A. Giddens (Red.), *Emile Durkheim: Selected Writings* (s. 123-140). Cambridge: Cambridge University Press.
- Easley, D., & Kleinberg, J. (2010). *Networks, Crowds, and Markets: Reasoning about a Highly Connected World*. New York: Cambridge University Press.
- Elstad, J. I., & Dahl, E. (2009). Er inntektsulikhet en selvstendig risikofaktor for dødelighet? I J. G. Mæland, J. I. Elstad, Ø. Næss & S. Westin (Red.), *Sosialepidemiologi* (s. 193-209). Oslo: Gyldendal Akademisk.
- Elster, J. (1982). The Case for Methodological Individualism. *Theory and Society*, 11(4), 453-482.
- Elster, J. (1989). *Nuts and bolts for the social sciences*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Elster, J. (1994). Functional Explanation: in Social Science. I M. Martin & L. C. McIntyre (Red.), *Readings in the philosophy of social science* (s. 403-414). Cambridge, MA; London, England: MIT Press.
- Emirbayer, M. (1997). Manifesto for a Relational Sociology. *American Journal of Sociology*, 103(2), 281-317.
- Field, A. (2009). *Discovering Statistics using SPSS* (3. utg.). London: SAGE.
- Fine, B. (2010). *Theories of Social Capital: Researchers Behaving Badly*. London: Pluto Press.
- Flyvbjerg, B. (2001). *Making social science matter*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Fukuyama, F. (1996). *Trust*. New York: Free Press.
- Fukuyama, F. (2001). Social capital, civil society and development. *Third World Quarterly*, 22(1), 7-20.
- Giddens, A. (1972). Introduction. I A. Giddens (Red.), *Emile Durkheim: Selected Writings* (s. 1-50). Cambridge: Cambridge University Press.
- Giddens, A. (1987). *Social Theory and Modern Sociology*. London: Polity Press.
- Gilje, N., & Grimen, H. (1993). *Samfunnsvitenskapenes forutsetninger*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Godfrey-Smith, P. (2003). *Theory and reality: an introduction to the philosophy of science*. Chicago: University of Chicago Press.
- Granovetter, M. (1973). The Strength of Weak Ties. *American Journal of Sociology*, 78(6), 1360-1380.
- Granovetter, M. (1985). Economic Action and Social Structure: The Problem of Embeddedness. *American Journal of Sociology*, 91(3), 481-510.
- Grøgaard, J. B. (2012). *Hva kjenneregner barneskoler som oppnår høy skår på nasjonale prøver? Delrapport 5 fra prosjektet 'Ressurser og resultater i grunnopplæringen'. Rapport 38/2012*. Oslo: NIFU.
- Gulbrandsen, T. (2000). Om tillit. *Sosiologi i dag*, 30, 67-95.

- Halpern, D. (2005). *Social Capital*. Cambridge: Polity Press.
- Hansen, M. N., & Engelstad, F. (2010). Samfunnsklasser og eliter. I I. Frønes & L. Kjølørød (Red.), *Det norske samfunn* (s. 191-213). Oslo: Gyldendal Akademisk.
- Hellevik, O. (2002). *Forskningsmetode i sosiologi og statsvitenskap* (7. utg.). Oslo: Universitetsforlaget.
- Hernes, G. (2007). *Med på laget: om New Public Management og sosial kapital i den norske modellen. FAFO-rapport 2007:09*. Oslo: FAFO.
- Hernes, G., & Selvik, A. (1979). Local corporatism in Norway. *Scandinavian Political Studies*, 2(3), 261-274.
- Homans, G. C. (1994). Social Exchange among Equals and Unequals. I R. Collins (Red.), *Four sociological traditions: selected readings* (s. 135-144). Oxford: Oxford University Press.
- Huntington, S. P. (1991). Democracy's Third Wave. *Journal of Democracy*, 2(2), 12-34.
- IBM Corp. (2012). *IBM SPSS Statistics 21 Command Syntax Reference*: IBM.
- Ivarsflaten, E., & Strømsnes, K. (2011). Etnisk mangfold, økonomisk ulikhet og sosial kapital. I D. Wollebæk & S. Bock Seggaard (Red.), *Sosial kapital i Norge* (s. 205-224). Oslo: Cappelen Damm Akademisk.
- Jakobsen, T. G., & Jakobsen, J. (2012). Paneldatanalyse og sammenslåing av datasett. I T. A. Eikemo & T. H. Clausen (Red.), *Kvantitativ analyse med SPSS* (2. utg., s. 302-320). Trondheim: Tapir Akademisk Forlag.
- Juel Andersen, J., Fiva, J. H., & Natvik, G. J. (2010). Voting when the Stakes are High. *CESifo Working Paper, no. 3167*.
- Kincaid, H. (1994). Assessing Functional Explanations in the Social Sciences. I M. Martin & L. C. McIntyre (Red.), *Readings in the philosophy of social science* (s. 415-428). Cambridge, MA; London, England: MIT Press.
- Kjeldstadlie, K. (2010). Kollektive bevegelser. I K. Helle, K. Kjelstadlie & J. Sørvoll (Red.), *Historier om motstand: kollektive bevegelser i det 20. århundret* (s. 13-32). Oslo: Abstrakt forlag.
- Knack, S. (2002). Social Capital and the Quality of Government: Evidence from the States. *American Journal of Political Science*, 772-785.
- Krackhart, D. (1992). The Strength of Strong Ties: The Importance of Philos in Organizations. I N. Nohria & R. G. Eccles (Red.), (s. 216-239). Boston: Harvard Business School Press.
- KRD. (2007). *Inntektssystemet for kommuner og fylkeskommuner 2007*. Hentet 27. okt., 2013, fra http://www.regjeringen.no/nb/dep/krd/dok/rapporter_planer/rapporter/2006/publikasjonsnummer-h-2193.html?id=272274
- KRD. (2009). *Inntektssystemet for kommuner og fylkeskommuner 2009*. Hentet 27. okt., 2013, fra http://www.regjeringen.no/nb/dep/krd/dok/rapporter_planer/rapporter/2008/inntektssystemet-for-kommuner-og-fylkesk-2.html?id=530984
- Lijphart, A. (2012). *Patterns of democracy* (2. utg.). New Haven & London: Yale University Press.
- Little, R. J. A., & Rubin, D. B. (2002). *Statistical Analysis with Missing Data* (2. utg.). Hoboken, NJ: John Wiley & Sons.
- Luhmann, N. (1999). *Tillid - en mekanisme til reduktion af social kompleksitet*. København: Hans Reitzels Forlag.
- Lysgaard, S. (2001). *Arbeiderkollektivet* (3. utg.). Oslo: Universitetsforlaget.
- Marsden, P. V. (1990). Network Data and Measurement. *Annual Review of Sociology*, 16, 435-463.

- Merton, R. K. (1968). *Social Theory and Social Structure*. New York: Free Press.
- Monkerud, L. C., & Sørensen, R. J. (2010). Smått og godt? *Norsk statsvitenskapelig tidsskrift*, 26(4), 265-296.
- Narayan, D., & Cassidy, M. F. (2001). A Dimensional Approach to Measuring Social Capital: Development and Validation of a Social Capital Inventory. *Current Sociology*, 49(2), 59-102.
- Paldam, M. (2000). Social Capital: One or Many? Definition and Measurement. *Journal of Economic Surveys*, 14(5), 629-653.
- Portes, A. (1998). Social Capital: its Origins and Applications in Modern Sociology. *Annual Review of Sociology*, 24, 1-24.
- Portes, A. (2000). The Two Meanings of Social Capital. *Sociological Forum*, 15(1), 1-12.
- Putnam, R. D. (1993). *Making Democracy Work: Civic Traditions in Modern Italy*. New Jersey: Princeton University Press.
- Putnam, R. D. (1995). Tuning In, Tuning Out: the Strange Disappearance of Social Capital in America. *Political Science and Politics*, 28(4), 664-683.
- Putnam, R. D. (1996). The Strange Disappearance of Civic America. *American Prospect*, Winter, 34-48.
- Putnam, R. D. (2001a). *Bowling Alone: The Collapse and Revival of American Community*. New York: Simon & Schuster.
- Putnam, R. D. (2001b). Social Capital: Measurement and Consequences. I J. F. Helliwell (Red.), *The Contribution of Human Capital and Social Capital to Sustained Economic Growth and Well-Being* (s. 117-135). Ottawa, Ontario: Human Resources Development Canada.
- Ranheim, A. K. (2011). *KOSTRA: vi teller, men teller det vi teller? Masteroppgave*. Hamar: Høgskolen i Hedmark.
- Rice, T. W. (2001). Social Capital and Government Performance in Iowa Communities. *Journal of Urban Affairs*, 23(3 - 4), 375-389.
- Rothstein, B., & Uslaner, E. M. (2011). All for All: Equality, Corruption, and Social Trust. *World Politics*, 58(1), 41-72.
- Schuller, T., Baron, S., & Field, J. (2000). Social Capital: a Review and Critique. I S. Baron, J. Field & T. Schuller (Red.), *Social capital: critical perspectives* (s. 1-38). Oxford: Oxford University Press.
- Schwartzman, H. B. (1993). *Ethnography in Organizations*. Beverly Hills: Sage.
- Scott, J. (2000). *Social Network Analysis*. London: SAGE.
- Shadish, W. R., Cook, T. D., & Campbell, D. T. (2002). *Experimental and Quasi-Experimental Designs for Generalized Causal Inference*. Belmont: Wadsworth.
- Skog, O.-J. (2004). *Å forklare sosiale fenomener* (2. utg.). Oslo: Gyldendal Akademisk.
- Snijders, T. A. B., & Bosker, R. J. (2012). *Multilevel analysis* (2. utg.). London: SAGE.
- Snowden, C. (2010). *The Spirit Level Delusion*. London: Little Dice.
- Statistisk Sentralbyrå. (2010). *Local elections in Norway, 2007. Data collected by Statistics Norway. First NSD edition*. Bergen.
- Strabac, Z. (2012). Flernivåanalyse. I T. A. Eikemo & T. H. Clausen (Red.), *Kvantitativ analyse med SPSS* (2. utg.). Trondheim: Tapir Akademisk Forlag.
- Strømsnes, K., & Aars, J. (2011). Pendling og sosial kapital innenfor norske storbyregioner. I D. Wollebæk & S. Bock Seggaard (Red.), *Sosial kapital i Norge* (s. 225-244). Oslo: Cappelen Damm Akademisk.
- Tavits, M. (2006). Making Democracy Work More? Exploring the Linkage between Social Capital and Government Performance. *Political Research Quarterly*, 59(2), 211-225.
- Torsvik, G. (2000). Tillit og økonomi. *Sosiologi i dag*, 30(3), 13-30.

- van Parijs, P. (1982). Marxism Rehabilitated: a Comment on Elster. *Theory and Society*, 11(4), 497-511.
- Wall, E., Ferazzi, G., & Schryer, F. (1998). Getting the Goods on Social Capital. *Rural Sociology*, 63(2), 300-322.
- Weber, M. (1971). *Makt og byråkrati* (D. Østerberg, Overs.). Oslo: Gyldendal.
- Weber, M. (2009). A speech delivered at the first Congress of sociologists, meeting in Frankfurt, 1910 (K. Krippendorff, Overs.). I K. Krippendorff & M. A. Bock (Red.), *The Content Analysis Reader*. London: Sage.
- West, B. T., Welch, K. B., & Galecki, A. T. (2007). *Linear Mixed Models: A Practical Guide Using Statistical Software*. London & New York: Taylor & Francis.
- Wilkinson, R., & Pickett, K. (2010). *The Spirit Level: Why Equality is Better for Everyone*. London: Penguin.
- Wollebæk, D. (2011). Norges sosiale kapital i nordisk og europeisk kontekst. I D. Wollebæk & S. Bock Seggaard (Red.), *Sosial kapital i Norge* (s. 51-78). Oslo: Cappelen Damm Akademisk.
- Wollebæk, D., & Bock Seggaard, S. (2011a). Sosial kapital - hva er det og hvor kommer det fra? I D. Wollebæk & S. Bock Seggaard (Red.), *Sosial kapital i Norge* (s. 25-50). Oslo: Cappelen Damm Akademisk.
- Wollebæk, D., & Bock Seggaard, S. (2011b). Sosial kapital i Norge: oljen i maskineriet? I D. Wollebæk & S. Bock Seggaard (Red.), *Sosial kapital i Norge* (s. 11-24). Oslo: Cappelen Damm Akademisk.
- Wollebæk, D., & Selle, P. (2007). Origins of Social Capital: Socialization and Institutionalization Approaches Compared. *Journal of Civil Society*, 3(1), 1-24.

Vedlegg

Vedlegg 1: beskrivende statistikk

	N	Min	Maks	Gj.snitt	St.avvik
Arbeidsgiveravgift	430	0,0	14,1	10,5	4,5
Alder 2006	425	7,2	24,5	15,2	3,2
Alder 2007	425	7,2	25,0	15,3	3,3
Alder 2008	426	7,1	24,9	15,3	3,3
Alder 2009	426	7,1	25,3	15,3	3,3
Alder 2010	426	7,2	25,5	15,4	3,3
Alder 2011	426	7,2	25,9	15,5	3,3
Alder 2012	426	7,2	25,7	15,7	3,3
Nettverk (bonding)	355	-3,4	1,3	0,0	0,5
Nettverk (naboskap)	355	-2,9	1,6	0,2	0,5
Nettverk (brobygging)	355	-1,7	3,0	0,1	0,5
Sosial tillit og normer	355	-3,1	2,0	0,0	0,5
Ginikoeffisient 2009	430	0,2	0,3	0,2	0,0
Ginikoeffisient 2010	430	0,2	0,3	0,2	0,0
Ginikoeffisient 2011	428	0,1	0,7	0,2	0,0
Antall å regne med hvis personlige problemer	353	1,0	4,0	3,0	0,4
Antall å regne med hvis behov for praktisk hjelp	354	1,0	4,0	3,0	0,5
Mange å støtte seg til hvis har problemer	354	2,0	5,0	4,2	0,4
Mange jeg kan stole fullt og helt på	355	1,0	5,0	4,2	0,5
Herfindahl-Hirschman 2003	423	0,1	1,0	0,3	0,1
Herfindahl-Hirschman 2007	425	0,1	1,0	0,3	0,1
Herfindahl-Hirschman 2011	426	0,1	1,0	0,3	0,1
Innbyggertall 2007	426	214,0	548617,0	10889,5	32234,6
Innbyggertall 2009	426	214,0	575475,0	11194,7	33609,1
Innbyggertall 2011	426	216,0	599230,0	11478,1	34895,2
Innbyggertall 2012	426	218,0	613285,0	11631,7	35612,8
Innbyggertall 2013	426	209,0	623966,0	11784,7	36224,7
Innflyttere i promille 2007	429	18,4	158,8	49,7	16,9
Innflyttere i promille 2009	430	16,3	126,8	49,7	15,4
Innflyttere i promille 2011	430	22,4	113,8	55,0	16,2
Innflyttere i promille 2012	428	16,3	123,2	55,4	16,8
Andel ikke-vestlige innvandrere 2007	425	0,0	11,6	1,6	1,2
Andel ikke-vestlige innvandrere 2009	426	0,0	12,3	1,8	1,4
Andel ikke-vestlige innvandrere 2011	426	0,0	12,7	2,2	1,5
Andel ikke-vestlige innvandrere 2012	426	0,1	12,9	2,4	1,5
Andel ikke-vestlige innvandrere 2013	426	0,1	13,0	2,6	1,7
Korrigerte inntekter 2006	375	89,2	182,3	105,9	17,2
Korrigerte inntekter 2007	391	89,1	380,4	106,4	24,8
Korrigerte inntekter 2008	374	88,3	388,2	106,8	27,4
Korrigerte inntekter 2009	346	88,8	332,4	106,5	22,6
Korrigerte inntekter 2010	372	89,9	231,4	107,0	19,8
Korrigerte inntekter 2011	359	90,6	209,0	105,1	16,1
Korrigerte inntekter 2012	369	91,7	200,4	105,5	16,3
Andel kvinner 2006	429	44,9	52,0	49,7	1,0
Andel kvinner 2007	429	43,6	52,1	49,7	1,0
Andel kvinner 2008	430	43,4	52,4	49,6	1,0
Andel kvinner 2009	430	43,2	53,0	49,5	1,0
Andel kvinner 2010	430	45,0	52,7	49,5	1,0
Andel kvinner 2011	430	44,0	52,2	49,4	1,0
Andel kvinner 2012	428	43,7	52,1	49,3	1,1
Netto driftsresultat 2006	428	-4,3	30,9	5,4	4,3

Netto driftsresultat 2007	428	-108,2	31,5	2,0	8,2
Netto driftsresultat 2008	429	-30,2	27,6	-0,1	5,6
Netto driftsresultat 2009	429	-6,3	38,1	3,4	4,8
Netto driftsresultat 2010	429	-9,9	27,2	2,7	3,9
Netto driftsresultat 2011	429	-9,5	24,5	2,0	3,4
Netto driftsresultat 2012	424	-7,4	23,8	2,7	3,2
Netto finans og avdrag 2007	428	-17,3	114,3	3,7	7,9
Netto finans og avdrag 2009	429	-20,7	12,6	2,3	3,6
Netto finans og avdrag 2011	429	-8,5	13,6	3,5	2,7
Netto finans og avdrag 2012	424	-7,2	10,8	3,2	2,4
Objektive styringsprestasjoner 2006	375	79,6	173,9	111,6	16,1
Objektive styringsprestasjoner 2007	391	84,8	176,0	111,1	16,1
Objektive styringsprestasjoner 2008	374	73,4	162,5	104,0	12,0
Objektive styringsprestasjoner 2009	346	86,7	188,7	101,1	9,3
Objektive styringsprestasjoner 2010	372	87,4	143,5	103,4	9,1
Objektive styringsprestasjoner 2011	359	87,2	136,2	103,8	8,7
Objektive styringsprestasjoner 2012	369	87,7	141,4	103,8	8,6
Andel pendlere 2007	429	6,4	69,1	28,7	13,9
Andel pendlere 2009	430	6,0	67,7	28,2	13,6
Andel pendlere 2011	430	3,5	67,5	28,6	13,9
Andel pendlere 2012	428	5,7	67,7	28,8	13,9
Sentralitet	428	0,0	3,0	1,5	1,3
Frivillig arbeid for forening/ organisasjon	330	1,0	5,0	2,8	0,8
Får besøk eller besøker andre	330	3,0	6,0	4,5	0,4
Hjelper andre utenom nær familie	330	1,0	6,0	3,1	0,7
Snakker med naboer	329	1,0	5,0	4,2	0,6
Naboer du kan låne ting av	330	1,0	5,0	3,4	0,7
Folk har ulike holdninger og verdier her	328	1,0	5,0	3,1	0,6
Kan stole på folk	330	1,0	2,0	1,8	0,2
Subjektive styringsprestasjoner 2009	429	2,0	7,0	5,2	0,6
Subjektive styringsprestasjoner 2012	428	2,0	7,0	5,1	0,5
Sysselsatte i pst 2006	430	58,2	81,8	70,0	4,1
Sysselsatte i pst 2007	430	60,9	82,8	71,7	4,1
Sysselsatte i pst 2008	430	60,3	83,1	71,5	4,1
Sysselsatte i pst 2009	430	58,2	80,6	69,8	4,1
Sysselsatte i pst 2010	430	58,6	79,7	69,2	4,2
Sysselsatte i pst 2011	430	58,4	79,7	69,1	4,1
Sysselsatte i pst 2012	426	58,6	79,0	68,6	4,0
Andel som bor i tettsteder 2006	384	1,8	97,8	51,1	26,3
Andel som bor i tettsteder 2007	385	11,4	102,9	55,5	23,1
Andel som bor i tettsteder 2008	388	1,0	97,6	50,0	26,8
Andel som bor i tettsteder 2009	387	12,3	99,6	56,0	23,2
Andel som bor i tettsteder 2010	387	1,2	99,4	50,3	26,6
Andel som bor i tettsteder 2011	388	12,1	98,2	56,4	23,1
Andel som bor i tettsteder 2012	388	12,3	98,2	56,4	23,1
Pst fullført høyere utdanning 2007	429	8,5	29,9	15,8	3,7
Pst fullført høyere utdanning 2009	430	8,9	30,2	16,5	3,6
Pst fullført høyere utdanning 2011	430	8,9	30,6	17,3	3,7
Pst fullført høyere utdanning 2012	428	10,5	31,1	17,7	3,7
Pst fullført vg. utdanning 2006	430	27,3	55,9	45,8	4,6
Pst fullført vg. utdanning 2007	429	26,6	56,0	45,8	4,5
Pst fullført vg. utdanning 2008	430	28,0	56,7	45,9	4,5
Pst fullført vg. utdanning 2009	430	28,7	57,3	46,0	4,5
Pst fullført vg. utdanning 2010	430	27,7	56,8	46,0	4,5
Pst fullført vg. utdanning 2011	430	26,3	58,3	46,0	4,5
Pst fullført vg. utdanning 2012	428	28,2	57,1	45,9	4,5
Utflyttere i promille 2006	429	20,0	93,7	46,6	12,4
Utflyttere i promille 2007	429	16,1	90,4	46,9	12,8
Utflyttere i promille 2008	430	18,0	105,4	44,5	12,6
Utflyttere i promille 2009	430	16,7	110,3	44,6	12,9

Utflyttere i promille 2010	430	19,4	169,4	47,3	14,3
Utflyttere i promille 2011	430	19,0	96,4	48,5	13,2
Utflyttere i promille 2012	428	22,2	107,6	48,8	13,2
Valgdeltakelse i pst 2005	427	63,5	85,5	76,5	3,3
Valgdeltakelse i pst 2007	429	51,2	82,2	64,1	5,5
Valgdeltakelse i pst 2009	427	63,5	92,5	75,4	3,6
Valgdeltakelse i pst 2011	427	54,2	86,4	66,2	5,2
Valgdeltakelse i pst 2013	426	65,1	91,1	77,0	3,8

Antall ord: 27 618